

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till växtskyddslag och lag om ändring av 1 § i lagen om verkställighet av böter

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att det stiftas en ny växtskyddslag. Genom lagen kompletteras de förordningar av Europaparlamentet och rådet som gäller skyddsåtgärder mot växtskadegörare samt offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet. Den gällande lagen om skydd för växters sundhet föreslås bli upphävd.

I den föreslagna lagen föreslås bestämmelser om behöriga myndigheter och deras uppgifter samt bestämmelser om straff för överträdelse av bestämmelserna. Som ett nytt administrativt tvångsmedel föreslås en administrativ påföljdsavgift som gör det lättare att reagera på eventuella försummelser. Den föreslagna lagen innehåller också bestämmelser om vissa åtgärder för hantering av växtskyddsrisiker som inte omfattas av tillämpningsområdet för förordningen om skyddsåtgärder mot växtskadegörare, såsom förhindrande av spridning av skadegörare som inte förekommer permanent i Finland och som inte är reglerade i den förordning och krav på makroorganismer för biologisk bekämpning eller pollinering.

EU-förordningar är som sådana tillämplig rätt i medlemsstaterna. Lagen kompletterar förordningarna och är inte en självständig och samlad lagstiftningshelhet, utan ska tillämpas parallellt med EU:s förordningar.

Med anledning av den föreslagna administrativa påföljdsavgiften föreslås det i propositionen dessutom en ändring i lagen om verkställighet av böter.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 14 december 2019 samtidigt som Europeiska unionens förordning om skyddsåtgärder mot växtskadegörare och Europeiska unionens förordning om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet börjar tillämpas.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL.....	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE	5
2.1 Lagstiftning och praxis.....	5
2.1.1 Lagen om skydd för växters sundhet.....	5
2.1.2 Övrig lagstiftning	10
2.2 EU-lagstiftningen och den internationella utvecklingen.....	13
2.2.1 Växtskyddsförordningen	13
2.2.2 Kontrollförordningen	16
2.2.3 Finansieringsförordningen.....	17
2.2.4 Rättsakter som gäller växtförökningsmaterial.....	19
2.2.5 Internationell utveckling.....	19
2.3 Bedömning av nuläget	20
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN.....	21
3.1 Målsättning	21
3.2 Alternativ	21
3.3 De viktigaste förslagen.....	22
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	23
4.1 Ekonomiska konsekvenser.....	24
4.1.1 Konsekvenser för de offentliga finanserna.....	24
4.1.2 Konsekvenser för företagen.....	26
4.2 Konsekvenser för myndigheterna	30
4.3 Konsekvenser för miljön.....	31
4.4 Samhälleliga konsekvenser	32
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	32
5.1 Beredningsskeden	32
5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats.....	33
DETALJMOTIVERING	34
1 LAGFÖRSLAG	34
1.1 Växtskyddslag.....	34
1 kap. Allmänna bestämmelser.....	34
2 kap. Bekämpning av växtskadegörare	35
3 kap. Marknadsföring, användning och import av makroorganismer	37
4 kap. Behöriga myndigheter.....	37
5 kap Tillsyn och register	39
6 kap. Tvångsmedel och påföljder.....	46
7 kap. Skadestånd	48
8 kap. Särskilda bestämmelser.....	49
1.2 Lag om ändring av 1 § i lagen om verkställighet av böter.....	51
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	51
3 IKRAFTTRÄDANDE	52
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	52
LAGFÖRSLAG	ERROR! BOOKMARK NOT DEFINED.
Växtskyddslag	63

HE 11/2019 vp

Lag om ändring av 1 § i lagen om verkställighet av böter	77
BILAGA	78
PARALLELLTEXT	78
Lag om ändring av 1 § i lagen om verkställighet av böter	78

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Syftet med propositionen är att stifta en ny växtskyddslag med bestämmelser som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/2031 om skyddsåtgärder mot växtskadegörare, ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) nr 228/2013, (EU) nr 652/2014 och (EU) nr 1143/2014 samt om upphävande av rådets direktiv 69/464/EEG, 74/647/EEG, 93/85/EEG, 98/57/EG, 2000/29/EG, 2006/91/EG och 2007/33/EG (nedan *växtskyddsförordningen*). Rådets direktiv 2000/29/EG om skyddsåtgärder mot att skadegörare på växter eller växtprodukter förs in till gemenskapen och mot att de sprids inom gemenskapen (nedan *växtskyddsdirektivet*), som ska upphävas genom växtskyddsförordningen, har i Finland genomförts genom lagen om skydd för växters sundhet (702/2003) som trädde i kraft 2004. Lagen om skydd för växters sundhet ska upphävas genom växtskyddslagen.

Växtskyddsförordningen trädde i kraft den 13 december 2016 och börjar tillämpas den 14 december 2019 med vissa små undantag. Avsikten med den övergripande reformen har varit att skapa ett starkare, mer öppet och hållbart regelverk inom Europeiska unionen för att skydda växters sundhet.

Den internationella handeln som har ökat kraftigt har ökat risken för att nya växtskadegörare förs in till Europa. Många av dessa skadegörare överlever bättre än tidigare i Europa på grund av klimatförändringen. Bestämmelserna uppdaterades så att man kan ingripa i de ökande riskerna och införa enhetliga bestämmelser i alla EU:s medlemsstater.

På tillsyn och tillsynsåtgärder ska tillämpas Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll), nedan *kontrollförordningen*. Förordningen trädde i kraft den 27 april 2017 och den tillämpas från och med den 14 december 2019 med vissa undantag.

EU-förordningarna är som sådana tillämplig rätt i medlemsstaterna. Det krävs emellertid åtgärder av medlemsstaterna för att förordningarna ska tillämpas effektivt, bl.a. bestämmelser om behöriga myndigheter eller påföljder. Dessutom ska lagen innehålla bestämmelser om vissa åtgärder för hantering av växtskyddsrisiker som inte omfattas av växtskyddsförordningen. Som en följd av att gällande lag om skydd för växters sundhet upphävs behövs det nationell reglering, t.ex. i fråga om förhindrande av spridning av andra än reglerade skadegörare, bibehållande av bestämmelserna om makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering samt underrättelse om begränsningar för fastighet vid ägarbyten på grund av förekomst av skadegörare.

Lagen bör läsas parallellt med växtskyddsförordningen och kontrollförordningen eftersom det materiella innehållet i den lagstiftning som gäller bekämpning av växtskadegörare och växtskydd kommer från nämnda EU-förordningar.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

2.1.1 Lagen om skydd för växters sundhet

Lagen om skydd för växters sundhet gäller åtgärder i syfte att bekämpa växtskadegörare och att förhindra deras spridning. Syftet med lagen är att upprätthålla växters goda sundhetstillstånd och därmed främja jord- och skogsbrukets, trädgårdsodlingens och livsmedelsproduktionens verksamhetsbetingelser samt livsmedelssäkerheten och produkternas kvalitet. Avsikten är att säkerställa att vissa växtskadegörare inte sprids till Finland tillsammans med angripna växter, växtprodukter eller andra föremål. Lagen kan dessutom tillämpas på bekämpning och förhindrande av spridningen av skadegörare eller andra organismer som är nya eller som har en oförutsedd verkan och som utgör en direkt växtskyddsrisik. Lagen tillämpas också på försäljning, användning och import av makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering.

I lagen avses med växtskadegörare skadliga organismer som hör till djur- eller växtriket, såsom svampar, bakterier och fytoplasma samt virus och andra sjukdomsalstrare som förekommer på växter eller växtprodukter och som kan förorsaka direkt eller indirekt skada på odlingsväxter, vilda växter eller produkter som fås av dem. Vilka växtskadegörare de åtgärder som avses i lagen får gälla anges i bilaga I—II i jord- och skogsbruksministeriets förordning om skydd för växters sundhet (föreskriftssamlingen nr 17/08, Dnr 1858/01/2008). Dessa bilagor motsvarar växtskyddsdirektivets bilagor med beaktande av de internationella avtal som är bindande för Finland. Genom nämnda förordning har det också utfärdats bestämmelser om åtgärder, förelägganden, förbud, villkor och begränsningar för att bekämpa skadegörare och förhindra spridningen av dem.

I lagen om skydd för växters sundhet föreskrivs det bl.a. om aktörernas skyldighet att registrera sig och följa de begränsningar, förbud och åtgärder som är nödvändiga för att bekämpa skadegörare och förhindra spridning av dem. I lagen föreskrivs om kontroller och tillsyn, tvångsmedel, påföljder samt ersättning från staten för kostnader som uppkommit till följd av ett beslut om bekämpning av skadegörare.

Vissa växter, växtprodukter och andra föremål med vilka skadegörare lätt kan spridas får marknadsföras endast om de är försedda med växtpass eller annat intyg över föremålets sundhet. Enligt 10 § i lagen om skydd för växters sundhet ska den som vet eller misstänker att en skadegörare som det föreskrivs om i förordning av jord- och skogsbruksministeriet förekommer i fastigheter eller delar av fastigheter, odlingar, varulager, transportmedel eller byggnader som han äger eller besitter, är skyldig att omedelbart anmäla detta till den behöriga närings-, trafik- och miljöcentralen (NTM-centralen) eller Livsmedelsverket. Detsamma gäller en myndighet som i sin verksamhet upptäcker en sådan skadegörare.

För att bekämpa växtskadegörare eller förhindra att de sprids kan en markägare, odlare eller en ägare eller innehavare av en fastighet eller en del därav förpliktas att vidta nödvändiga åtgärder för utrotning av växtskadegörare som förekommer på fastigheten. Med stöd av lagen kan det också bestämmas om nödvändig rengöring eller desinficering av en byggnad, ett arbetsredskap, ett transportmedel eller annat föremål som har smittats av växtskadegörare, samt om sättet för den nödvändiga rengöringen och desinficeringen. Likaså kan det bestämmas om nödvändig rengöring, desinficering eller förstörande av växter eller förpackningar eller packningsmaterial av vegetabiliskt ursprung samt om nödvändiga förbud mot samt villkor och begränsningar för odling och transport av samt handel med växter. En aktör kan med stöd av lagen också förpliktas

att iaktta andra begränsningar, förbud och åtgärder som är nödvändiga för att växtskadegörare ska kunna bekämpas och spridningen av dem förhindras. Livsmedelsverket eller NTM-centralen fattar vid behov beslut om bekämpning för varje enskild aktör.

Livsmedelsverket svarar för tillsynen och för organiseringen av den. Verket ska årligen utarbeta en plan för organiseringen av tillsynen. Vid tillsynen anlitar Livsmedelsverket NTM-centralerna. Tullen svarar för växtskyddskontroller i fråga om import av frukt och grönsaker. Tullen svarar för kontroll av dokument som gäller virke som importeras från Ryssland. Dessutom utför Tullen kontroller av träemballage som den påträffar inom sin egen tillsynsverksamhet. Denna typ av tillsyn utförs av Tullen med stöd av ett avtal mellan jord- och skogsbruksministeriet och finansministeriet. Importen övervakas av Livsmedelsverket till den del denna uppgift inte hör till Tullen.

Livsmedelsverket kan anlita Finlands skogscentral vid beredningen och verkställigheten av beslut om bekämpning och vid beredningen av ersättningsbeslut, om bekämpningen gäller en växtskadegörare som inte tidigare har förekommit i Finland och som kan orsaka direkt eller indirekt skada på växande träd i skog. Livsmedelsverket kan vid tillsynen även anlita inspektörer som verket skriftligen har bemyndigat för uppdraget och som verken övervakar.

Livsmedelsverket kan besluta om förbud mot användning av ett växtpass eller annat intyg, om det är nödvändigt för att bekämpa en växtskadegörare eller hindra att den sprids eller om förutsättningarna för användning av växtpasset, sundhetscertifikatet, intyget eller märkningen inte längre uppfylls. Den behöriga myndigheten kan ge aktörer som låter bli att iaktta bestämmelser eller som inte uppfyller villkoren för registrering en anmärkning. Livsmedelsverket kan se till att en aktör som trots anmärkningen inte korrigerar de fel som noterats i verksamheten avförs ur växtskyddsregistret, om det är fråga om ett väsentligt fel eller en väsentlig försummelse. Livsmedelsverket kan förena sina beslut med vite eller hot om tvångsutförande och NTM-centralen kan förena sina beslut med hot om tvångsutförande. Den som uppsåtligt eller av oaktamhet bryter mot bestämmelserna i lagen om skydd för växters sundhet ska dömas till böter för äventyrande av växters sundhet, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag.

Enligt 30 § 1 mom. i lagen om skydd för växters sundhet kan aktören helt eller delvis av statens medel ersättas för de direkta och nödvändiga kostnaderna för verkställigheten av ett beslut om bekämpning om att utrota växtskadegörare (växtskadegörare som ska utrotas), om de skador som orsakats växtproduktionen är exceptionellt stora. Villkoret för att ersättning ska betalas är att aktören på grund av utrotningsåtgärderna har orsakats betydande kostnader som har oskäligt stor betydelse för aktörens näring eller som behöver ersättas för att aktören ska kunna fortsätta med sin näring. Växtskadegörare som ska utrotas är de i bilagorna I och II i jord- och skogsbruksministeriets förordning om skydd för växters sundhet (17/08) uppräknade skadegörare som inte förekommer permanent i Finland samt nya skadegörare som utgör en direkt växtskyddsrisk. Ersättning kan betalas endast till den del den inte betalas på grundval av försäkring eller ur en fond.

En förutsättning för ersättning är att den ersättningsberättigade odlaren har producerat den växt på vilken man har påträffat en skadegörare som till följd av ett beslut om bekämpning ska utrotas. Ersättning ska sökas hos Livsmedelsverket inom sex månader efter det att sökanden har fått kännedom om att kostnaderna eller skadan har uppkommit. Ansökan ska tillställas den behöriga NTM-centralen, och den ska innehålla tillräcklig utredning om kostnaderna och skadorna. Gäller en ansökan om ersättning ett beslut om bekämpning som fattats av NTM-centralen, ska centralen lämna Livsmedelsverket ett utlåtande om ansökan.

Enligt 30 a § i lagen om skydd för växters sundhet kan kostnader och skador till följd av beslut om bekämpning av skadegörare som ska utrotas på växande träd i skog ersättas till den del de överskrider kostnaderna för normal skogsvård eller sedvanlig drivning av virke. Med skog avses ett område på vilket skogslagen tillämpas. Ersättning ansöks hos Livsmedelsverket, som också beslutar om utbetalning av ersättningen.

På ersättningar tillämpas i fråga om företag inom jordbrukssektorn det som föreskrivs i kommissionens förordning (EU) nr 702/2014 genom vilken vissa kategorier av stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (gruppundantagsförordningen) samt i fråga om företag inom skogsbrukssektorn det som föreskrivs i Europeiska unionens riktlinjer för statligt stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden 2014—2020 (2015/C 390/05).

2.1.1.1 Försäkringar mot växtskadegörare

Till lagen om skatt på vissa försäkringspremier (664/1966) fogades temporärt en ny 5 § som anger att fri från skatt är den försäkringspremie som grundar sig på ett avtal om försäkring mot skördeskadador eller på ett avtal om försäkring mot växtskadegörare inom primär jordbruksproduktion. Lagen trädde i kraft den 20 mars 2019 och gäller till utgången av 2027. Enligt den paragrafen gäller skattefrihet för avtal om försäkring mot växtskadegörare endast avtal om försäkring mot växtskadegörare inom primär jordbruksproduktion. Inom ramen för de gällande reglerna för statligt stöd är det inte möjligt att bevilja skogsägarna stöd för att de tecknar försäkringar mot växtskadegörare. I gruppundantagsförordningen avses med jordbrukssektor alla företag som är verksamma inom primär jordbruksproduktion eller med bearbetning och saluföring av jordbruksprodukter.

Enligt den begränsning i 5 § 3 mom. som grundar sig på gruppundantagsförordningen förutsätts för att skattefrihet ska gälla att den som bedriver jordbruk har färre än 250 anställda och en årsomsättning som inte överstiger 50 miljoner euro eller en balansomslutning som inte överstiger 43 miljoner euro. På grund av EU:s regler om statligt stöd gäller skattefriheten enligt paragrafens 4 mom. inte om den som bedriver jordbruk på det sätt som avses i artikel 1.4 c i den allmänna gruppundantagsförordningen är i ekonomiska svårigheter eller är föremål för ett i artikel 1.4 a avsett betalningskrav på grundval av ett tidigare kommissionsbeslut som förklarar ett stöd olagligt och oförenligt med den inre marknaden.

På stöd tillämpas lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (300/2001). I den lagen föreskrivs om återkrav av stöd, anmälningsförfarande och kontrollbesök samt handräckning i anknytning till tillsynen över statliga stöd. Enligt 7 § i lagen om skatt på vissa försäkringspremier tillämpas på skattestöd i övrigt vad som föreskrivs om mervärdesskatt i avdelning II i mervärdesskattelagen (1501/1993), i lagen om beskattningsförfarandet beträffande skatter som betalas på eget initiativ (768/2016), i lagen om skatteuppbörd (11/2018) eller i någon annan lag. Skattestödet jämföras således förfarandemässigt med frågor som gäller försäkringspremieskatt. Detta gäller bl.a. omprövning och ändringssökande.

Slopandet av försäkringspremieskatten på försäkringar mot skördeskadador och växtskadegörare antas sänka priset på dessa försäkringar och öka efterfrågan på dem. Priset kan sjunka också på grund av ett ökat antal försäkringstagare till följd av en ökad efterfrågan.

2.1.1.2 Ålands ställning

Enligt 18 § 15 punkten i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har landskapet lagstiftningsbehörighet i fråga om jord- och skogsbruk. Landskapet har lagstiftningsbehörighet i fråga om de bestämmelser som ingår i denna proposition. Ålands landskaps lagstiftningsåtgärder publiceras i Ålands författningssamling.

2.1.1.3 Praxis

Förekomsten av farliga växtsjukdomar och skadegörare övervakas vid kontroller på odlingar, grönområden, i skogar, affärer samt vid import och export. Det är särskilt viktigt att det inte förekommer farliga växtsjukdomar och skadegörare vid produktion av plantor och annat förökningsmaterial så att de inte sprids till nya områden.

Det växtskyddsregister som Livsmedelsverket upprätthåller för tillsyn omfattade ca 200 plantskolor år 2018. I fråga om växthusodlingar fanns i registret 652 sommar- och kruksblomsodlingar och producenter av sommar- och kruksblomsplantor samt fem producenter av grönsaksplantor. Endast växthusodlingar som producerar grönsaker eller bär ingår inte i Livsmedelsverkets register.

Antalet importkontroller varierar årligen enligt de mängder av växter, växtprodukter och andra föremål som kräver sundhetscertifikat som förs in i landet. Alla sådana produkter kontrolleras i regel i samband med importen, men för en del av dessa produkter gäller inte lika höga procenter för kontroll. I Finland tillämpas lägre kontrollprocenter i fråga om kontroll av frukt och grönsaker samt barrträd som kommer från Ryssland.

Marknadstillsyn utförs genom stickprov på den inre marknaden på sådana produkter med vilka växtskadegörare lätt kan spridas. Tillsynen ska utföras på lika grunder dock med betoning på produkter och skeden av marknadsföringen som medför en hög risk.

Växtprodukter för vilka det krävs sundhetscertifikat och som förs till länder utanför EU kontrolleras vid exporttillfället eller på förhand som en kontroll av exportberedskap på produktionsplatsen.

Genom inventeringar utreds förekomsten av skadegörare i hela landet eller i vissa områden, t.ex. på produktionsplatsen. Inventeringar utförs skilt för olika skadegörare och som en del av andra kontroller. Utöver den eventuella inventering som utförs på produktionsplatsen utreds om verksamheten uppfyller kraven i lagstiftningen. Tillsyn över utrotning av en konstaterad förekomst av växtskadegörare utövas genom övervakning av åtgärderna.

Övervakning av växtskyddet utförs av Livsmedelsverkets, NTM-centralernas och Tullens växtinspektörer samt inspektörer bemyndigade av Livsmedelsverket. Inspektionsverksamheten styrs av enheten för växthälsa vid Livsmedelsverket. Livsmedelssäkerhetsverket, NTM-centralerna och de bemyndigande inspektörerna utförde sammanlagt 4 914 inspektioner år 2018. Antalet innefattar övervakning av importen, den inre marknaden och exporten samt inventeringar. I samband med inspektionerna togs sammanlagt 5 059 prover, som undersöktes vid Livsmedelssäkerhetsverkets laboratorier för växtanalys i Villmanstrand och Vik. År 2018 utförde Tullen 1 291 kontroller av handlingar i fråga om import av växtpartier från tredjeländer och fysisk kontroll av 864 partier. Ofta upptäckts förekomster av vissa farliga växtskadegörare, såsom koloradobaggar, t.ex. utifrån iakttagelser från medborgare.

HE 11/2019 vp

I skogarna inventeras bl.a. förekomsten av den farliga skadegöraren tallvednematod. I fråga om produktion av virke och sågat virke övervakas att exportkraven såsom kraven på behandling och märkning enligt den internationella standarden ISPM 15 uppfylls.

Utöver växtskadegörare övervakas på produktionsplatserna även att de registreringskyldigheter som följer av lagstiftningen om växtskydd och plantmaterial uppfylls samt att kraven på kvalitet och märkning uppfylls.

Vid övervakningen utfärdas i regel import- och marknadsföringsförbud för specifika partier samt beslut om bekämpning för att utrota farliga växtskadegörare t.ex. på produktionsplatser. År 2017 förbjöds import av sammanlagt 28 växtpartier på grund av bristfälliga eller felaktiga sundhetscertifikat, upptäckta skadegörare eller andra brister. Största delen av importförbuden gällde virke, flis och träemballage. Inom handeln på den inre marknaden utfärdades 50 marknadsföringsförbud. Antalet utfärdade beslut om bekämpning av växtskadegörare var 55. Det fanns inte något att anmärka på exportkontrollen. Antalet beslut var på samma nivå som under tidigare år.

Livsmedelsverket kan besluta om utbetalning av ersättningar till aktören för kostnader till följd av beslut om bekämpning av växtskadegörare. Från och med 2014 har fem aktörer ansökt om ersättning för kostnader till följd av beslut om bekämpning av växtskadegörare. Livsmedelssäkerhetsverket har i dessa fall beslutat att villkoren inte har uppfyllts. En aktör har ansökt om och fått ersättning år 2016 för kostnader till följd av beslut om bekämpning av växtskadegörare (asiatisk långhorning) i skog.

Domstolsavgöranden i beslut om bekämpning och ersättningsbeslut som gäller växtskadegörare

Högsta förvaltningsdomstolen har i sitt avgörande HFD 2018:105 bedömt att förutsättningarna enligt 30 § 1 mom. i lagen om skydd för växters sundhet för betalning av ersättning uppfylls. Livsmedelssäkerhetsverket hade förkastat bolagets ansökningar om ersättande av kostnaderna för verkställigheten av beslut om bekämpning av växtskadegörare. Bolaget hade anfört besvär över beslutet hos Helsingfors förvaltningsdomstol, som hade förkastat besvären. Av högsta förvaltningsdomstolens avgörande framgår att vid bedömningen av om de skador som orsakats till en följd av verkställigheten av beslutet om bekämpning av skadegörare var exceptionellt stora samt deras betydelse och eventuella oskälighet för bolagets näring även kunde beaktas till vilken grad aktören med sina egna åtgärder hade kunnat påverka skadornas uppkomst. Vid bedömningen var det till denna del av betydelse att den ifrågavarande skadegöraren hade upptäckts i bolagets plantskola redan från år 2004 och att bolaget därmed hade haft information om dess växtsortiments riskbenägenhet samt erfarenhet av bekämpning av skadegöraren. Ersättning var inte heller nödvändig med tanke på att bolaget skulle kunna fortsätta med sin näring. HFD prövade besvären och ansåg att det inte fanns grunder att ändra förvaltningsdomstolens beslut.

I högsta förvaltningsdomstolens beslut 5.12.2018 (HFD liggare 5767) bedömdes fällning av björkar på en privat fastighet för att utrota förekomsten och förhindra spridningen av asiatisk långhorning. Asiatisk långhorning klassificeras som en farlig skadegörare. Enligt kommissionens genomförandebeslut (EU) 2015/893 krävs att alla lövträd ska fällas och undersökas för att utrota skadegöraren och att hindra spridningen av den inom en zon som fastställts såsom angripen. I undantagsfall kan de behöriga myndigheterna dock besluta att träden inte behöver fällas med hänsyn till att de har ett särskilt samhällligt eller kulturellt värde eller ett miljövärde. Livsmedelssäkerhetsverket ansåg att man inte kan spara träd på nämnda undantagsgrunder. Fastighetens ägare anförde besvär över beslutet hos förvaltningsdomstolen. Förvaltningsdomstolen

HE 11/2019 vp

förkastade besvären. Fastighetens ägare anförde besvär över beslutet hos högsta förvaltningsdomstolen, som prövade besvären och förkastade dem.

2.1.2 Övrig lagstiftning

Lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter

Hantering av invasiva främmande arter och de skador som de orsakar har en nära anknytning till skyddet av växters sundhet. De växtskadegörare som avses i lagen om skydd för växters sundhet omfattas emellertid inte av tillämpningsområdet för de författningar som gäller främmande arter. Lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter (1709/2015) innehåller kompletterande bestämmelser om tillämpningen av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1143/2014 om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter (förordningen om invasiva främmande arter). Målet med förordningen är att minska och förebygga de skador som invasiva främmande arter orsakar den biologiska mångfalden och de ekosystemtjänster som baserar sig på den samt för människors hälsa, säkerhet och ekonomi.

Med invasiv främmande art som ingår i unionsförteckningen avses en invasiv främmande art som ingår i den förteckning över invasiva främmande arter av unionsbetydelse som avses i artikel 4.1 i förordningen om invasiva främmande arter. Lagen kan också tillämpas på invasiva främmande arter som anses vara av nationell betydelse och i fråga om vilka bestämmelser får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Enligt lagen får en främmande art inte hållas, födas upp eller odlas, planteras, sås eller på annat motsvarande sätt behandlas så att den kan komma ut i miljön. Detta gäller dock inte plantering av växtplantor eller sådd av växtfrön på gårdsområden, åkrar eller byggda områden, om det inte finns någon risk för att arten sprider sig utanför planterings- eller såddområdet. Förbudet gäller inte heller användning av makroorganismer som anses vara främmande arter för biologisk bekämpning eller pollinering när det är tillåtet med stöd av 9 a och 9 b § i lagen om skydd för växters sundhet.

Med främmande arter avses allmänt arter som har spridit sig utanför sitt naturliga utbredningsområde och som också kan föröka sig där. Främmande arter kan orsaka omfattande ekonomisk skada. Många invasiva främmande arter är betydande skadegörare inom jord- och skogsbruket. Främmande arter kan fungera som sjukdomsvektorer. Främmande arter som avsiktligt importeras till Finland är speciellt nyttoväxter för odling och som prydnadsväxter, fiskarter för vattenbruk och viltarter för jakt och farmuppfoädnung. Främmande arter importeras också för att användas som t.ex. bionergikälla, läkemedel och biologisk bekämpning. Import gör det möjligt för främmande arter att sprida sig vidare, om arten avsiktligt eller oavsiktligt släpps ut i naturen.

Under de senaste decennierna har det blivit vanligare att främmande arter transporteras oavsiktligt med trafikmedel, råvaror och t.ex. förpackningsmaterial. Med dessa transporteras främmande arter speciellt i form av frö, ägg, sjukdomar eller parasiter eller tillsammans med andra arter.

Lagen om plantmaterial

Syftet med lagen om plantmaterial (1205/1994) är att säkerställa att det på marknaden endast finns sådant plantmaterial för trädgårdsväxter som uppfyller de föreskrivna minimikraven i

fråga om kvalitet och som är märkta med ett plantintyg. Lagen tillämpas inte på obetydlig saluföring, produktion eller import av plantmaterial, som inte idkas yrkesmässigt. Genom lagen om plantmaterial och de författningar som har utfärdats med stöd av den har den EU-lagstiftning som gäller saken verkställt. På bekämpning av skadegörare och förhindrande av att de sprids tillämpas dessutom lagen om skydd för växters sundhet.

Med plantmaterial för trädgårdsväxter avses i lagen plantor och annat förökningsmaterial av fruktträd, bärväxter, prydnads- och köksväxter, med undantag för köksväxtfrön. Bestämmelserna i lagen gäller yrkesmässig produktion av plantmaterial för saluföring, lagring och import av plantmaterial och handel med plantmaterial. Ett syfte med lagen är också att garantera att det ges tillräcklig information om plantmaterial för trädgårdsväxter till köpare och andra användare. Plantmaterial som importerats, saluförs i Finland eller exporteras till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet ska uppfylla de krav som ställs på plantmaterialets kvalitet och växters sundhet enligt vad som bestäms genom jord- och skogsbruksministeriets beslut om produktion och saluföring av plantmaterial för grönsaksväxter (föreskriftssamlingen nr 41/1996, Dnr 1518/543/96), jord- och skogsbruksministeriets förordning om produktion och saluföring av plantmaterial av prydnadsväxter (föreskriftssamlingen nr 96/2000, Dnr 3226/565), jord- och skogsbruksministeriets förordning om produktion, saluföring och import av plantmaterial för frukt- och bärväxter (föreskriftssamlingen nr 5/17, Dnr 140.01.04/2017) och jord- och skogsbruksministeriets förordning om certifierat plantmaterial för frukt- och bärväxter (föreskriftssamlingen nr 6/17, Dnr 195/01.04/2017).

Plantmaterial får saluföras endast av leverantörer av plantmaterial som finns upptagna i det register som Livsmedelsverket för i tillsynssyfte. Plantmaterial som säljs till yrkesmässig vidareodling eller till ett annat företag för vidareförsäljning ska vara försett med ett plantintyg, som innehåller de uppgifter om plantmaterialet som behövs för användningen.

För tillsynen över att lagen om plantmaterial och de bestämmelser och föreskrifter som har utfärdats med stöd av den följs svarar Livsmedelsverket, som vid tillsynen kan ta hjälp av NTM-centralen och de inspektörer som skriftligen har auktoriserats för tillsynsuppgiften av Livsmedelssäkerhetsverket. Tillsynsmyndigheten kan förbjuda saluföring av ett parti plantmaterial som härstammar från Europeiska ekonomiska samarbetsområdet samt saluföring eller import av ett parti som härstammar från en stat utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, om plantmaterialet, förpackandet av det eller märkningarna inte uppfyller de krav som ställs i lagen om plantmaterial eller i bestämmelser som har utfärdats med stöd av den. Tillsynsmyndigheten kan bestämma att plantmaterial som inte får saluföras eller importerats ska föras ut ur landet eller förstöras. Till beslutet kan fogas villkor om det förfarande som ska iakttas när beslutet verkställs. Ett åläggande att förstöra plantmaterial ska förenas med hot om att en åtgärd som inte har skett enligt åläggandet kommer att vidtas på den försumliges bekostnad.

Enligt 5 § i jord- och skogsbruksministeriets förordning om produktion och saluföring av plantmaterial för prydnadsväxter (nr 96/00) ska sådant plantmaterial, i vilket det vid en visuell besiktning under växtstadiet upptäcks växtskadegörare eller tecken eller symptom på skadliga organismer eller sjukdomar genast behandlas på ett riktigt sätt eller vid behov förstöras. En motsvarande bestämmelse finns i 5 § i jord- och skogsbruksministeriets beslut om produktion, saluföring och import av plantmaterial för frukt- och bärväxter (nr 5/17). En likadan bestämmelse finns också i 4 § i jord- och skogsbruksministeriets förordning om produktion och saluföring av plantmaterial för köksväxter (nr 41/96). Föremålet för regleringen är skadegörare och andra organismer som är skadliga för plantmaterialets kvalitet och materialets kvalitet med tanke på produktion.

HE 11/2019 vp

För brott mot bestämmelserna i lagen om plantmaterial föreskrivs bötesstraff. Bland annat den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet för saluföring producerar, saluför, importerar eller till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet för ut plantmaterial som inte uppfyller de krav som ställs på plantmaterial i lagen om plantmaterial eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av den ska dömas till straff.

Utsädeslag

Syftet med utsädeslagen (600/2019) är att upprätthålla och främja en högklassig växtproduktion genom att främja produktionen och användningen av utsäde som är av hög kvalitet och lämpligt för växtförhållandena i Finland samt lämnandet av behövliga uppgifter om utsädet. Lagen tillämpas på utsäde som används som förökningsmaterial för jordbruks- och trädgårdsväxter samt på produktion, utsläppande på marknaden, import och export av utsäde. Med utsäde avses även utsädespotatis. För att bekämpa växtskadegörare och hindra att de sprids tillämpas dessutom lagen om skydd för växters sundhet.

På marknaden får endast släppas ut utsäde av sorter som är godkända i den nationella växtsortlistan eller som finns på unionens sortlista för arter av lantbruksväxter. Med certifikatutsäde avses officiellt certifierat utsäde som kontrollerats av en myndighet och som uppfyller kvalitetskraven enligt lagstiftningen. Endast certifikatutsäde får saluföras för användning som förökningsmaterial. På marknaden får dessutom släppas ut standardutsäde för köksväxter som är tillräckligt artrent, identifierbart och som uppfyller kraven.

Livsmedelsverket är tillsynsmyndighet i enlighet med lagen om handel med utsäde. NTM-centralerna övervakar marknadsföringen av utsäde inom sitt verksamhetsområde. Importen av utsäde övervakas förutom av Livsmedelsverket också av Tullen.

Livsmedelsverket kan förbjuda utsläpp av ett fröparti på marknaden eller förbjuda ett packeri att släppa ut ett fröparti på marknaden, om föreskrivna krav inte uppfylls. Förbudet kan också meddelas för en viss tid, om det är möjligt att avhjälpa bristerna. Om saken inte tål uppskov, kan utöver Livsmedelsverket också NTM-centralen eller Tullen förbjuda utsläpp av ett utsädesparti för en viss tid. Livsmedelsverket ska utan dröjsmål avgöra ärendet.

För brott mot bestämmelserna i lagen om handel med utsäde föreskrivs bötesstraff. Bland annat den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet producerar eller släpper ut utsäde på marknaden i strid med bestämmelserna i lagen ska dömas till straff.

Lag om bekämpning av skogsskador

Syftet med lagen om bekämpning av skogsskador (1087/2013), nedan *skogskadelagen*, är att upprätthålla skogarnas goda hälsa och bekämpa skogsskador. I lagen avses med skogsskada sådana sjukdomar och tillväxthämningar eller kvalitetsförsämringar som insekter, andra ryggradslösa organismer, svampar, bakterier och virus har vållat på växande träd i skog och som orsakar ekonomisk skada. Lagen tillämpas på skogsskador som förekommer i skog, terminal- och fabrikslager samt oberoende av områdets placering på avverkningsplatser för virke och avlägg.

På bekämpning av farliga växtskadegörare i skogsträd och förhindrande av att de sprids tillämpas dessutom lagen om skydd för växters sundhet. Skogskadelagen kan tillämpas på hanteringen av sådana skadegörare som inte omfattas av lagstiftningen om växters sundhet men som på annat sätt kan försämra trädens tillväxt eller kvalitet så att ekonomisk skada uppkommer.

Jord- och skogsbruksministeriet har rätt att i syfte att förhindra spridning eller uppkomst av omfattande skogsskador ålägga markägarna eller Finlands skogscentral att avlägsna träd från skogen eller att vidta andra nödvändiga åtgärder. Biologiska och mekaniska bekämpningsmetoder ska användas i första hand. För brott mot bestämmelserna i skogsskadelagen föreskrivs bötesstraff.

Temporär lag om finansiering av hållbart skogsbruk

Syftet med den temporära lagen om finansiering av hållbart skogsbruk (34/2015) är bl.a. att öka skogarnas tillväxt, skydda skogarnas biologiska mångfald och bidra till skogarnas anpassning till klimatförändringen. Lagen trädde i kraft den 1 juni 2015 och den är i kraft till och med utgången av år 2020. Enligt lagen får Finlands skogscentral bevilja stöd bl. a. för utrotning av arter som är främmande i skogsnaturen och förhindrande av spridning av arterna på skogsbruksmarken.

2.2 EU-lagstiftningen och den internationella utvecklingen

2.2.1 Växtskyddsförordningen

Växtskyddsförordningen trädde i kraft den 13 december 2016 och börjar i huvudsak tillämpas den 14 december 2019. Förordningen ersätter och upphäver växtskyddsdirektivet.

Syftet med förordningen är att skydda odlingsväxters, offentliga och privata grönområdets och skogars hälsa samt att på samma gång trygga den biologiska mångfalden och miljön inom unionen och säkerställa växternas kvalitet.

De största ändringarna jämfört med gällande lagstiftning hänför sig till klassificering av växtskadegörare, införsel av växter från länder utanför EU, användning av växtpass, effektivisering av förebyggande av skadegörare och effektivisering av bekämpningsåtgärder för förekomster av skadegörare.

Enligt artikel 1.1 i växtskyddsförordningen fastställs de växtskyddsrisiker som hänger samman med arter, stammar eller biotyper av patogener, djur eller parasitära växter som är skadliga för växter eller växtprodukter (enligt förordningen *skadegörare*) och åtgärder för att begränsa dessa risker till en acceptabel nivå.

Förordningen omfattar såväl karantänskadegörare som kvalitetsskadegörare. Bestämmelser om kvalitetsskadegörare ingår för närvarande i direktiv som gäller utsläppande av utsäde och växtförökningsmaterial på marknaden. I bilagorna till förordningen presenteras de kriterier i enlighet med vilka skadegörarna klassificeras som karantänskadegörare, EU-karantänskadegörare eller kvalitetsskadegörare. Av bilagorna till förordningen framgår också de principer och åtgärder som gäller hantering av risker för växtskadegörare.

Karantänskadegörare presenteras begreppsmässigt i förordningen och de förtecknas senare genom rättsakter på lägre nivå antingen som EU-karantänskadegörare eller karantänskadegörare för skyddad zon. För EU-karantänskadegörare krävs utrotningsåtgärder inom hela unionens område, medan det för karantänskadegörare för skyddad zon krävs utrotningsåtgärder endast inom preciserade skyddade zoner inom vilka vissa skadegörare inte förekommer även om det är känt att de förekommer i andra delar av unionens territorium. Genom förordningen ges kommiss-

HE 11/2019 vp

ionen befogenhet att upprätta en förteckning över vissa EU-karantänkskadegörare som prioriterade skadegörare. Även skadegörare som försvagar kvaliteten på växter avsedda för utplantering förtecknas senare i genomförandeakter.

Förordningen innehåller bestämmelser om åtgärder för hantering av risker som förorsakas av växter, växtprodukter och andra föremål samt om bedömning av risken för skadegörare och riskbaserade åtgärder samt förebyggande åtgärder. Medlemsstaterna åläggs att genomföra uppföljning i fall av förekomst av växtskadegörare. Om skadegörare upptäcks, ska medlemsstaterna vidta utrotningsåtgärder. Dessa omfattar bl.a. åtgärder där man definierar ett avgränsat område, som omfattar den angripna zonen och den omgivande buffertzonen. I fråga om kvalitetskadegörare tillämpas inte några uppföljnings- och utrotningsskyldigheter utan de hör till aktörens egenkontroll.

I förordningen anges detaljerade regler som gäller anmälan om förekomst av karantänkskadegörare, åtgärder i syfte att utrota skadegörare, inklusive avgränsning av områden som utgör föremål för utrotningsåtgärder, inventering av förekomsten av skadegörare samt uppgörande av beredskaps- och handlingsplaner för förekomst av prioriterade skadegörare.

Enligt förordningen förutsätts att yrkesmässiga aktörer som bedriver viss verksamhet ska föras in i ett register och dessutom fastställs krav för registreringen och undantag från dessa krav. Yrkesmässiga aktörer ska spara dokumentation om växter för vilka det krävs växtpass, växtprodukter och andra föremål som har levererats till dem och som de har levererat till andra.

I förordningen föreskrivs att växtpass är obligatoriskt vid förflyttning av växtmaterial inom EU. I växtpasset fastställs att det material som förflyttas är förenligt med lagstiftningen om kvalitetsskadegörare och karantänkskadegörare, dvs. fritt från skadegörare och uppfyller de särskilda krav som lagstiftningen ställer. Enligt förordningen ska växtpasset förenklas och etableras. Växtpass utfärdas i regel av en aktör under tillsyn av de behöriga myndigheterna. Aktörerna ska spara de uppgifter som behövs för att försändelserna ska kunna spåras. Om det i samband med växtmaterialet krävs både växtpass och garantibevis enligt EU:s lagstiftning om förökningsmaterial för växter, ska dessa kombineras till ett dokument. Växtpass krävs för alla växter som är avsedda för utplantering. Vid försäljning till andra än yrkesmässiga slutanvändare krävs växtpass endast i vissa fall, i Finland t.ex. för värdväxter för päronpest.

Dessutom utfärdas bestämmelser som gäller beviljande av tillstånd för märkning av sågvaror, träemballage eller virke avsett för tillverkning av sådant i enlighet med den internationella standarden för växtskyddsåtgärder (ISPM) nr 15 (Regulation of wood packaging material in international trade).

Enligt förordningen krävs det ett sundhetscertifikat för vissa växter, växtprodukter och andra föremål som importeras från tredjeland. Av genomförandeakter framgår förbud som gäller vissa växter, växtprodukter och andra föremål i samband med import till unionen och särskilda krav som gäller import och förflyttning inom unionen. Med genomförandeakter utfärdas också bestämmelser om erkännande av åtgärder utförda av tredjeland så att de motsvarar unionens åtgärder samt undantag från förbud. Bestämmelser utfärdas också om förflyttning av växter, växtprodukter och andra föremål till skyddade zoner och inom skyddade zoner genom rättsakter på lägre nivå.

Fastställda krav och förbud gäller även sådana reglerade växter, växtprodukter och andra föremål som passagerare i sitt bagage för in till unionen.

HE 11/2019 vp

Förordningen innehåller bestämmelser om att det ska tas i bruk ett intyg inför export i sådana fall då växtmaterial exporteras från en medlemsstat som inte är en ursprungsmedlemsstat. Ett intyg inför export ersätter det inofficiella dokument med riktlinjer som tillämpas för närvarande.

Kommissionen ska inrätta ett elektroniskt anmälningssystem för medlemsstaternas anmälningar och rapportering.

Genom växtskyddsförordningen har kommissionen getts befogenhet att anta delegerade rättsakter och tilldelats genomförandebefogenheter att anta rättsakter på lägre nivå genom vilka förordningen kompletteras. Med tanke på en enhetlig tillämpning av växtskyddsförordningen är de viktigaste:

Delegerade rättsakter som gäller:

- en förteckning över prioriterade skadegörare, artikel 6 i förordningen
- undantagslov för vetenskaplig verksamhet, artiklarna 8, 48 och 58 i förordningen
- undantag från kravet på växtpass för små mängder för slutanvändare, artikel 81.2
- kriterier som yrkesmässiga aktörer ska uppfylla för att få tillstånd av en myndighet att bevilja växtpass, artikel 89.2 i förordningen

Genomförandeakter i fråga om vilka kommissionen biträds av ständiga kommittén för växter, djur, livsmedel och foder:

- växtpassets format godkänts och offentliggjorts genom förordningsnummer (EU) 2017/2313, artikel 83.7 i förordningen
- krav på växtpass för slutanvändare för vissa växter inom skyddade zoner, artikel 81.1 b, och användning av spårbarhetskod, artikel 83.2
- införsel av högriskväxter, artikel 42, och undantag från kravet på sundhetscertifikat, artikel 73
- karantänstationer och krav på inneslutningsanläggningar i anslutning till undantagslov för vetenskapligt arbete, artikel 61.2
- rättsakten som gäller skyddsåtgärder mot växtskadegörare innehåller:
 - lista över skadegörare som försvagar kvaliteten och eventuella toleranser, artikel 37
 - lista över EU-karantänkadegörare, artikel 5
 - lista över skyddade zoner och skadegörare för skyddade zoner, artikel 32.3
 - förbud mot införsel och särskilda krav för införsel till och förflyttning på den inre marknaden, artiklarna 40 och 41
 - lista över växter som inte får föras in till skyddade zoner, artikel 53.2
 - lista över växter som omfattas av särskilda eller likvärdiga krav vid införsel, artikel 41.2
 - lista över begränsningar för transporter på den inre marknaden, artikel 41.2
 - lista över åtgärder som gäller skadegörare som försvagar kvaliteten, artikel 37.4
 - lista över särskilda krav i anslutning till införsel och förflyttningar av växter i skyddade zoner, artikel 54.2
 - lista över växter för vilka sundhetscertifikat krävs, artiklarna 72.1 och 73
 - lista över växter och tredjeländer för vilka sundhetscertifikat krävs för införsel till skyddade zoner, artikel 74.1
 - lista över växter för vilka växtpass krävs, artikel 79.1
 - lista över växter för vilka växtpass krävs för skyddade zoner, artikel 80.1.

Dessa rättsakter på lägre nivå avses träda i kraft innan tillämpningen av växtskyddsförordningen börjar.

2.2.2 Kontrollförordningen

Kontrollförordningen (EU) 2017/625 trädde i kraft den 27 april 2017 och börjar i huvudsak tillämpas den 14 december 2019. Förordningen gäller säkerställande av tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel. Förordningen ersätter och upphäver Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 882/2004 om offentlig kontroll för att säkerställa kontrollen av efterlevnaden av foder- och livsmedelslagstiftningen samt bestämmelserna om djurhälsa och djurskydd.

Avsikten är att förnya och förenkla den offentliga kontrollen. Förordningen innehåller enhetliga bestämmelser på EU-nivå med hjälp av vilka avsikten är att skapa heltäckande och enhetlig praxis för den offentliga kontrollen av hela livsmedelskedjan. I synnerhet sammanförs de bestämmelser som gäller offentlig kontroll till en förordning som omfattar olika specialområden, som för närvarande regleras med separata bestämmelser (t.ex. växtskyddskontroller).

En hög hälsoskyddsnivå i hela livsmedelskedjan förutsätter att medlemsstaterna på ett effektivt och snabbt sätt ser till att EU-standarderna tillämpas. Enligt förordningen bör de behöriga myndigheterna regelbundet och med lämplig frekvens utföra riskbaserad offentlig kontroll, inom alla sektorer och av alla aktörer, all verksamhet och alla djur och varor som omfattas av unionslagstiftningen om den jordbruksbaserade livsmedelskedjan.

Samtidigt lättas den administrativa bördan upp genom att slopa överlappande krav och genom att i vissa situationer tillämpa en smidigare verksamhetsmodell, t.ex. så att tillfälliga undantag från villkoret om obligatorisk ackreditering för officiella laboratorier kan göras i vissa fall. I fråga om de branscher som omfattas av förordningen regleras det om provtagning och laboratorieanalyser, testning och diagnostik, vilket innebär att dessa omfattas av offentlig kontroll och uppföljning. I fråga om kontroll av produkter som importeras från länder utanför EU kommer man att införa gemensamma och heltäckande regler.

Genom förordningen klargörs de regler som gäller administrativt bistånd och samarbete genom att deras användbarhet och verkningsfullhet utökas såsom redskap att ingripa i gränsöverskridande situationer då föreskrifter inte följs.

Enligt förordningen ska medlemsstaterna se till att de behöriga myndigheterna har tillräckliga resurser till sitt förfogande för den offentliga kontrollen. Enligt förordningen ska systemet med obligatoriska avgifter tillämpas även i fortsättningen.

Genom förordningen skapas dessutom ett nytt integrerat informationshanteringssystem för offentlig kontroll. Syftet är att effektivisera utbytet av information och dokument mellan de behöriga myndigheterna och kommissionen.

Enligt kontrollförordningen har kommissionen getts befogenhet att anta delegerade rättsakter och tilldelats genomförandebefogenheter att anta rättsakter på lägre nivå genom vilka förordningen kompletteras. För tillämpning av enhetlig kontroll är de viktigaste för närvarande:

Delegerade rättsakter som gäller:

- fall och förutsättningar som har ett gemensamt hälsodokument för införsel åtföljer försändelsen till destinationsorten, artikel 50
- särskilda bestämmelser för kontroller vid gränskontrollstationer, artikel 51
- kontroll som inte utförs vid gränskontrollstationer, artikel 53
- särskilda bestämmelser för gränskontrollstationer, artikel 62, artikel 64.2 och 64.5

HE 11/2019 vp

- bestämmelser för särskild offentlig kontroll, artikel 77.1 d (träemballage)

Genomförandeakter i fråga om vilka kommissionen biträds av ständiga kommittén för växter, djur, livsmedel och foder:

- samarbete och informationsutbyte mellan aktörer och myndigheter, artikel 15.4
- enhetlig kontrollfrekvens för kontroller i syfte att verifiera efterlevnaden av bestämmelserna, artikel 22.3
- riskbaserad provtagning på gränsbevakningsstationer, artikel 46
- dokumentkontroller, identitetskontroller och fysiska kontroller, artikel 52
- identitetskontrollernas och de fysiska kontrollernas frekvens för försändelser för vilka sundhetscertifikat krävs vid införsel, artikel 54.3
- utformningen av hälsodokumentet för införsel och tidsfrister för förhandsanmälningar vid införsel, artikel 58
- närmare bestämmelser för gränskontrollstationer, artikel 64.4
- enhetliga samarbetsarrangemang för myndigheterna vid införsel, artikel 75.2
- driften av informationshanteringssystemet för offentlig kontroll (IMSOC), artikel 134.

Dessa rättsakter på lägre nivå av avses träda i kraft innan tillämpningen av kontrollförordningen börjar.

I artiklarna 92—94 i förordningen finns bestämmelser om EU:s referenslaboratorier för växtskadegörare. Kommissionen har beslutat att för EU inrätta fem referenslaboratorier för växtskadegörare, ett för varje taxonomiska grupp: insekter och kvalster, nematoder, bakterier, svampar och svampartade organismer samt virus, viroider och fytoplasma genom kommissionens delegerade förordning 2018/631/EU om komplettering av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 genom inrättande av EU-referenslaboratorier för växtskadegörare. I kontrollförordningen åläggs skyldigheter och uppgifter för utsedda laboratorier.

I artiklarna 100—101 i förordningen finns bestämmelser om nationella referenslaboratorier för växtskadegörare. Enligt kontrollförordningen förutsätts att en medlemsstat utser ett eller flera nationella referenslaboratorier och meddelar detta till kommissionen, till EU:s referenslaboratorier och till de övriga medlemsstaterna samt ser till att denna information är uppdaterad och offentligt tillgänglig. Laboratoriet kan vara beläget i medlemsstaten, i en annan medlemsstat eller i ett tredjeland som är avtalsslutande part i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. De utsedda referenslaboratorierna för medlemsstaterna som avses i förordningen åläggs skyldigheter och uppgifter.

2.2.3 Finansieringsförordningen

Genom Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 652/2014 om fastställande av bestämmelser för förvaltningen av utgifter för livsmedelskedjan, djurhälsa, djurskydd, växtskydd och växtförökningsmaterial, och om ändring av rådets direktiv 98/56/EG, 2000/29/EG och 2008/90/EG, Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 178/2002, (EG) nr 882/2004 och (EG) nr 396/2005, Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009, och om upphävande av rådets beslut 66/399/EEG, 76/894/EEG och 2009/470/EG, nedan *finansieringsförordningen*, inrättades en gemensam budgetram för branscherna i fråga. Förordningen började tillämpas den 30 juni 2014.

Det allmänna målet med förordningen om en gemensam budgetram är att bidra till en hög hälsoliv hos människor och djur samt en god växtskyddsstatus i alla led i livsmedelskedjan och på angränsande områden, genom att förebygga och utrota sjukdomar och skadegörare, samt

genom att säkerställa en hög nivå i fråga om konsumentskydd och miljöskydd, samtidigt som man stärker unionens livsmedels- och foderindustris konkurrenskraft och främjar skapandet av arbetstillfällen.

Genom EU:s verksamhet stöds hanteringen av förekomster av skadegörare som hänför sig till växtskyddet så, att EU beviljar finansieringsstöd som behövs på medlemsstatsnivå för att genomföra brådskande åtgärder för att förhindra ytterligare spridning av skadegörare inom unionens territorium. Med unionens stöd underlättas dessutom koordineringen mellan medlemsstaterna när det gäller att inventera sådana skadegörare som man bör fästa allt större vikt vid på grund av deras ekonomiska, samhällsliga och miljömässiga konsekvenser. Allmänt taget bidrar genomförandet av EU:s samfinansierade inventeringsprogram och brådskande åtgärder inom EU till att bevara jordbruksproduktionen med hjälp av växtskydd samt att skydda den biologiska mångfalden och skogen och trygga jordbrukets konkurrenskraft.

EU:s finansieringsandel är 50 procent, som på vissa villkor kan höjas till 75 och 100 procent. Med stöd av finansieringsförordningen är stödberättigande kostnader för medlemsstaterna personalkostnader, kostnader för tjänstekontrakt, kostnader för hyra av utrustning, förbrukningsvaror, behandlingsmedel och laboratorietester samt ersättningar för kostnader som föranleds aktören på grund av destruktion av växter, samt rengöring och desinfektion av lokaler, mark, vatten, jord, växtunderlag, byggnader. Sedan den 1 januari 2017 har det med stöd av finansieringsförordningen även varit möjligt att ansöka om stöd hos EU för medlemsstaternas kostnader för betalning av ersättningar till aktörer eller ägare för värdet på destruerade produkter. Ersättningen är begränsad till det marknadsvärde, som växterna skulle ha haft om de inte hade påverkats av åtgärderna. Det eventuella restvärdet ska dras av från ersättningen.

EU:s fleråriga budgetram för 2021—2027. Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av programmet för den inre marknaden för perioden 2021—2027

Den 7 juni 2018 lade Europeiska kommissionen fram ett förslag till förordning om EU:s fleråriga budgetram för 2021—2027. Med dess program för den inre marknaden (Single Market Programme) stöds bl.a. livsmedelskedjan samt människors, djurs och växters hälsa med 1,48 miljarder euro (COM(2018) 441 final). Genom den föreslagna förordningen upphävs finansieringsförordningen den 31 december 2020.

Förslaget omfattar växt-, djur-, mat- och foderbranschen och stödberättigande åtgärder för dessa branscher (artikel 8) och kostnader samt stödberättigade enheter (artikel 9) och samfinansieringsregler för finansiella bidrag (artikel 12). De högsta finansiella bidrag som fastställs i gällande lagstiftning (för verksamhet som överskrider gränserna 50 % och 75 % och länder, vilkas bruttonationalprodukt ligger under 90 % av genomsnittet i EU) för veterinärmedicin och växtskydd skulle ändras så att de blir de lägsta finansiella bidragen, men genom att tillämpa kommittéförfarande kan kommissionen underskrida de lägsta finansiella bidragen t.ex. i samband med budgetproblem.

Kommissionen föreslår ca 3,6 miljarder euro för programmet för den inre marknaden enligt de fasta priserna 2018. Genom programmet för den inre marknaden kombineras sex program som för närvarande är fristående: konkurrenskraft för företag, konsumentskydd, kunder och slutanvändare i finanssektorn, utformning av unionens politik i fråga om finansiella tjänster, livsmedelskedjan och programmet för statistik. Avsikten är att från programmet anvisa 41 % för hälso- och sjukvård, 24 % för konkurrenskraft, 14 % för utveckling av statistikföring, 11 % för utveckling av den inre marknaden och förvaltningen, 5 % för utveckling av standarder och 5 % för utökning av konsumenternas säkerhet.

Programmet för den inre marknaden syftar till att förbättra den inre marknads funktion. Syftet är att skapa flexibilitet och kostnadseffektivitet i finansieringsramen. Med hjälp av programmet är det möjligt att slå samman och använda resurser effektivare och att undvika överlappningar och utöka samarbetet mellan myndigheterna.

2.2.4 Rättsakter som gäller växtförökningsmaterial

Bestämmelser om saluföring av växtförökningsmaterial och fröer finns i gemenskapens direktiv. Det finns 12 huvuddirektiv, varav 6 är direktiv som gäller jordbruk och trädgårdsodling. Utöver dessa finns det på gemenskapsnivå sammanlagt nästan 90 andra rättsakter inom sektorn för förökningsmaterial. De äldsta direktiven är från 1966, men direktiven har ändrats på många ställen och kompletterats under årens lopp. En del av direktiven kodifierades i början av 2000-talet. I dessa direktiv finns också bestämmelser om växtskadegörare på växter avsedda för utplantering. Dessa växtskadegörare behöver inte utrotas, men sådana växter i vilka en skadegörare förekommer får inte marknadsföras.

Samverkan av konsekvenserna i de rättsakter som gäller växtförökningsmaterial och växtskyddsförordningen har utökats i växtskyddsförordningen och sådana överlappande funktioner som går att undvika har eliminerats genom att de växtskadegörare som för närvarande regleras i direktiv som gäller saluföring av växtförökningsmaterial har överförts till växtskyddsförordningen. I växtskyddsförordningen benämns dessa med termen ”reglerad EU-icke-karantänskadegörare”, dvs. RNQP, och med dessa avses ”kvalitetsskadegörare” på växter eller förökningsmaterial. De förtecknas senare i genomförandeaakterna.

Avsikten är att genom omstrukturering av EU:s växtskyddsordning och ordningen för växtförökningsmaterial förbättra ordningarnas enhetlighet (genom sammanslagning av etiketter och växtpass samt gemensam användning av register) och på så vis minska de yrkesmässiga aktörernas börda. De föreslagna nya arrangemangen förutsätter emellertid en utökad koordinering mellan de behöriga myndigheterna som ansvarar för medlemsstaternas växtskydd och växtskyddsmaterial. I Finland hör båda ordningarna redan för närvarande till ansvarsområdet för växtproduktion hos Livsmedelsverket.

2.2.5 Internationell utveckling

Förenta Nationernas livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) upprättade år 1951 den internationella växtskyddskonventionen (International Plant Protection Convention), nedan *IPPC-konventionen*. Finland anslöt sig till IPPC-konventionen 1961, FördrS 12/1961. Syftet med IPPC-konventionen är att trygga en allmän och effektiv verksamhet för att förhindra införsel och spridning av skadegörare och utveckla det internationella samarbetet.

Tillsammans med regionala och nationella växtskyddsorganisationer fungerar konventionen som en ram och ett forum för internationellt samarbete, harmonisering och utbyte av teknisk yrkeskunskap. Konventionens roll i den internationella handeln är betydande, eftersom IPPC-konventionen erkänns i WTO-avtalet om tillämpningen av sanitära och fytosanitära åtgärder (WTO/SPS-avtalet). I SPS-avtalet hänvisas också till de internationella standarder för växters sundhet som utarbetats med stöd av IPPC-konventionen. IPPC-konventionen har för närvarande 183 undertecknare, främst stater, men även Europeiska kommissionen har undertecknat den.

Den regionala växtskyddsorganisation inom Europa som avses i IPPC-konventionen är EPPO (Växtskyddsorganisationen för Europa och Medelhavsområdet) som grundades år 1951. EPPO

är en regional organisation på regeringsnivå i Europa som ansvarar för det internationella växtskyddssamarbetet i Europa och på Medelhavsområdet. Till EPPO hör för närvarande 52 medlemsstater. EPPO har som mål bl.a. att utveckla anvisningar för att förhindra införsel och spridning av skadegörare som vållar skada på odlingsväxter, skogar och vilda växter, och främja åtgärder för att bekämpa skadegörare.

Finland har förbundit sig att iaktta de ålägganden som ingår i den av Förenta Nationernas livsmedels- och jordbruksorganisation upprättade IPPC-konventionen samt EPPO:s rekommendationer. Även världshandelsorganisationens SPS-avtal ska beaktas vid beslut om och tillämpning av den nationella lagstiftningen. Syftet med dessa avtal är att samordna begreppet skadegörare och olika länders bestämmelser om bekämpning av skadegörare och förhindrande av deras spridning på så sätt att den internationella handeln åsamkas så liten skada som möjligt.

2.3 Bedömning av nuläget

Det har gått två decennier sedan växtskyddsdirektivet antogs. Under den här tiden har den globaliserade handeln och den accelererande klimatförändringen i betydande omfattning ökat risken för att skadegörare som utgör en växtskyddsrisik förs in till unionen. Växtskyddsdirektivet har i Finland genomförts genom lagen om skydd för växters sundhet och genom förordningar av jord- och skogsbruksministeriet.

Medlemsstaterna har emellertid genomfört direktivet genom nationell lagstiftning på mycket olika sätt. Det har också förekommit variationer i fråga om tillämpningen av lagstiftningen. Medlemsstaternas åtgärder anses inte längre vara tillräckliga, utan med avseende på verksamhetens verkningar, komplexitet samt gränsöverskridande och internationella karaktär kan en effektiv och enhetlig bekämpning av växtskadegörare uppnås bättre på unionsnivå. Därför antogs unionens växtskyddsförordning. Syftet med förordningen är att säkerställa en konsekvent och enhetlig tillämpning av växtskyddsbestämmelserna inom EU.

Då Europeiska unionens växtskyddslagstiftning och lagstiftning om offentlig kontroll förnyas är det nödvändigt att se över vilka bestämmelser som behövs och är ändamålsenliga i den nationella lagen om skydd för växters sundhet är på det hela taget. De skyldigheter som gäller aktörer härstammar så gott som helt och hållet från direkt tillämpliga EU-förordningar. Lagstiftningen om växtskydd inom unionen är en synnerligen krävande helhet, som förutsätter en betydande insats i fråga om tillämpningen och efterlevnaden av föreskrivna skyldigheter av företag som släpper ut växter, växtprodukter och andra föremål på marknaden samt av tillsynsmyndigheterna. Medlemsstaterna ska följa förordningarnas bestämmelser.

Europeiska unionens reglering om växtskydd är på det hela taget mycket omfattande och täckande och dess syfte är att bekämpa införsel av arter som utgör en växtskyddsrisik till unionen samt att tillämpa fri rörlighet för växter, växtprodukter och andra föremål inom EU. På grund av att förordningar är direkt tillämpliga och på grund av principen om fri rörlighet kan man inte nationellt utfärda bestämmelser som är överlappande eller oförenliga i förhållande till de harmoniserade EU-förordningarna. Tillämpningsområdet för den nya växtskyddslagen bör därför avgränsas endast till sådana nationella tilläggsskyldigheter som EU:s växtskyddsreglering medger och som anses nödvändiga i Finland.

Enligt gällande lag ställs nationella krav som ska tillämpas utöver EU-förordningen på makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering. För vissa makroorganismer ska det göras en anmälan till Livsmedelsverket och för vissa ska det ansökas om tillstånd. Kraven anses fortfarande nödvändiga.

Betalning av ersättningar för kostnader för utrotningsåtgärder på grund av beslut om bekämpning av skadegörare begränsades i Finland genom en lagändring som trädde i kraft 2014. Det fanns flera grunder för denna begränsning, t.ex. statsfinansiella aspekter, behovet att förenkla ersättningsförfarandet samt den allmänna principen enligt vilken det i första hand är aktörerna själva som ansvarar för sin egendom och har beredskap för att egendomen kan förorsakas skador. Dessa grunder är fortfarande aktuella, men med hänsyn till unionens finansieringsförordning var det nödvändigt att se över ersättningssystemet.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Syftet med propositionen är att utfärda behövlig lagstiftning som kompletterar växtskyddsförordningen och kontrollförordningen, t.ex. bestämmelser om behöriga myndigheter, vissa administrativa tvångsmedel, straff, ändringssökande och ersättningar samt materiella bestämmelser på lagnivå som förutsätts i grundlagen. Lagen bör tillämpas parallellt med växtskyddsförordningen och kontrollförordningen. Det materiella innehållet i bestämmelserna om växtskydd följer direkt av förordningen. För att bevara nuläget utfärdas dessutom bestämmelser om vissa särskilda situationer som inte omfattas av förordningens tillämpningsområde, t.ex. makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering.

3.2 Alternativ

Vid beredningen av propositionen har man också utrett behoven och möjligheterna inom den nationella lagstiftningen i fråga om alternativa ersättningssystem för växtskadegörare. Betalning av ersättning till aktörer för kostnader på grund av utrotning av växtskadegörare har enligt gällande lag avgränsats till vissa exceptionella situationer. Man har övervägt olika alternativ i synnerhet med beaktande av bestämmelserna i unionens finansieringsförordning och målsättningarna med programmet för den inre marknaden, som är under beredning, samt även erfarenheterna från tillämpningen av gällande lag om växters sundhet och den temporära skattefriheten för försäkringar mot växtskadegörare.

Fyra alternativ till ett ersättningssystem har granskats. Enligt det första alternativet ska nuläget inte ändras. Den paragraf som gäller ersättningar för växtskydd ska inte ändras i det här skedet. Det nya programmet Single Market Programme kommer att ersätta den gällande finansieringsförordningen (se ovan punkt 2.2.3) genom vilken kommissionen kan bevilja medlemsstaterna stöd på grund av kostnader för utrotning av växtskadegörare. Det nya programmet är redan under beredning och avsikten är att det ska träda i kraft 2021. Om förutsättningarna enligt finansieringsförordningen uppfylls, kan ersättning också sökas hos EU. EU:s förteckning över skadegörare som berättigar till ersättning kommer att ha en central roll. Förteckningen är ännu under beredning. Dessutom ändrades lagen om skatt på vissa försäkringspremier så att försäkringar mot skördeskador och försäkringar mot växtskadegörare temporärt befriades från skatt på försäkringspremier under 2019—2027. Syftet med förslaget är att underlätta införandet av ett försäkringsbaserat system för skördeskador och skador orsakade av växtskadegörare. I denna situation är det ändamålsenligt att invänta konsekvenserna av skattefriheten för försäkringspremier och bedöma systemet för växtskyddsersättningar på nytt.

Enligt det andra alternativet kan ersättningar för skador orsakade av skadegörare betalasi enligt med finansieringsförordningen. Enligt artiklarna 16, 17 och 18 i finansieringsförordningen betalas ersättningar för nödatgärder. Åtgärderna kan omfatta EU-karantänkskadegörare (skade-

görare vars förekomst inom unionens territorium inte är känd), skadegörare godkända av kommissionen i fråga om vilka det krävs nödgärder inom en medlemsstats eller unionens territorium eller prioriterade skadegörare som upptas i EU:s förteckning. Kommissionen kan betala stöd till medlemsstaterna för kostnader för utrotning av skadegörare och för åtgärder för att förhindra spridning. Stödet utgör högst 50 % av kostnaderna. Konsekvenserna av programmet Single Market ska beaktas på samma sätt som i det första alternativet. En i växtskyddsförordningen avsedd förteckning över prioriterade skadegörare som ska sammanställas i fråga om EU-karantänsskadegörare är också ännu under beredning.

Det tredje alternativet går ut på att sammanställa en nationell förteckning över de skadegörare som ska omfattas av ersättning. Utifrån en riskbedömning kan man göra upp en förteckning över sådana skadegörare, som utgör en synnerligen stor risk för växtproduktionen i Finland. Livsmedelsverkets riskbedömning har genom att utnyttja en nationell modell för riskbedömning (FinnPRIO) sammanställt en förteckning över skadegörare som är av betydelse för Finland. De skadegörare som upptas i förteckningen är sådana som berättigar till stöd från EU. Med hjälp av den här förteckningen fördelas ersättningarna bäst till sådana skadegörare som utgör den högsta risken i Finland. Det här alternativet förutsätter emellertid också att EU:s förteckning över prioriterade skadegörare är godkänd och att programmet Single market har färdigställts.

Det fjärde alternativet är en kombination av alternativ två och tre som redogörs för ovan kompletterat med ersättningar för inkomstbortfall även i samband med skadegörare inom jordbruk och trädgårdsodling. Stöd kan ansökas hos EU för kostnader på grund av utrotning av skadegörare och förhindrande av deras spridning samt för värdet på destruerade produkter. Enligt finansieringsförordningen ersätts inte inkomstbortfall. På nationell nivå kan man även enligt modellerna 2 och 3 betala ersättning till aktören för inkomstbortfall, men för detta beviljas inte något stöd från unionen.

Vid utvärderingen av de olika alternativen beslöt man föreslå att det nuvarande ersättningsystemet ska tillämpas till dess pågående behandling inom EU av ärenden som hänför sig till ersättningarna är avslutad. Single Market Programme och kommissionens delegerade akt om en förteckning över prioriterade skadegörare bör färdigställas inom unionen innan beslut kan fattas om ett nationellt ersättningsystem. Då försäkringarna mot växtskadegörare temporärt befriades från skatt på försäkringspremier 2019 kommer man under de närmaste åren dessutom att få information om eventuella nya försäkringar på marknaden och för vilka skadegörare och på vilka villkor dessa beviljas.

3.3 De viktigaste förslagen

Genom den föreslagna lagen ska Europeiska unionens växtskyddsförordning och kontrollförordning kompletteras för att uppnå en effektiv riskhantering med avseende på växtskadegörare såväl nationellt som på unionsnivå.

I lagen regleras om behöriga myndigheter och deras uppgifter. Som behöriga myndigheter föreslås Livsmedelsverket, NTM-centralerna och Tullen. Tullens uppgifter vid importövervakningen ska definieras noggrant i lagen i enlighet med dess nuvarande uppgifter. Dessutom ska Tullen övervaka importen av växter, växtprodukter och andra föremål från länder utanför EU vilkas marknadsföring är begränsad eller förbjuden. Tullens uppgifter har inte tidigare fastställts närmare på lagnivå. Nationella bestämmelser ska utfärdas i syfte att bevara nuläget till den del förordningens tillämpningsområde inte utgör ett hinder, t.ex. bestämmelser om utrotning och förhindrande av spridning av skadegörare som inte är reglerade och krav som gäller makroorg-

anismer för biologisk bekämpning eller pollinering. Såsom åtgärder i syfte att komplettera kontrollförordningen föreslås i lagen bestämmelser om en administrativ påföljdsavgift, straff för brott mot bestämmelserna samt ändringssökande.

Lagarna föreslås träda i kraft den 14 december 2019 samtidigt som växtskyddsförordningen och kontrollförordningen börjar tillämpas.

4 Propositionens konsekvenser

Denna regeringsproposition med förslag till en nationell lag som kompletterar unionens förordning har inga betydande ekonomiska eller andra samhälleliga konsekvenser. De konsekvenser som hänför sig till reformen av växtskyddslagstiftningen följer direkt av unionens växtskyddsförordning och kontrollförordning.

För beredningen av förslaget till växtskyddsförordning lät kommissionen utföra en omfattande konsekvensbedömning i fråga om vilken det har utarbetats en rapport: SWD(2013) 169 final, Commission staff working document, Impact assessment, Accompanying document for the proposal on Regulation of the European parliament and the Council protective measures against pests of plants. Finns på kommissionens webbplats, https://ec.europa.eu/food/plant/plant_health_biosecurity/legislation/new_eu_rules_en, under punkten 'Related documents'.

I kommissionens bedömning utreddes fyra alternativa modellers konsekvenser för aktörernas, myndigheternas och Europeiska unionens kostnader. Bedömningen omfattade bl.a. lagstiftningens effektivitet när det gäller att skydda unionen från karantänskadegörare, effektivitet i fråga om förhindrande av införsel som förknippas med hög risk, identifiering av prioriterade skadegörare, utrotningsåtgärdernas effektivitet, reglering på den inre marknaden, kostnadernas motsvarighet och gemenskapens finansiering (co-financing). Med stöd av konsekvensbedömningen valdes det mest kostnadseffektiva alternativet och utifrån det bereddades förslaget till växtskyddsförordning.

Som slutsatser av konsekvenserna konstateras i skäl 87 i ingressen till växtskyddsförordningen att ”denna förordning leder inte till att små och medelstora företag drabbas av oproportionella administrativa bördor eller ekonomiska konsekvenser. Efter samråd med aktörer på området har den särskilda situationen för små och medelstora företag i möjligaste mån beaktats i denna förordning. Ett potentiellt allmänt undantag för mikroföretag, som utgör huvuddelen av företagen, har inte beaktats, med hänsyn till att växtskydd är ett mål av allmänt intresse”.

Vid beredningen av växtskyddsförordningen var emellertid alla uppgifter och kostnader inte kända. Konsekvenserna för myndigheterna kommer från förordningen, men de viktigaste av dem (bl.a. kontrollfrekvenser för de växtpassaktörer och för aktörer enligt den internationella standarden ISPM 15) klarnade först på slutrakan då förordningen färdigställdes. Dessutom kommer man med stöd av förordningen att anta ett stort antal delegerade rättsakter på lägre nivå och genomförandeakter (vissa anges under punkterna 2.2.1 och 2.2.2). De ökande uppgifter och kostnader som dessa föranleder kan uppskattas närmare först efter att de har blivit klara.

De rättsakter på lägre nivå som ges med stöd av växtskyddsförordningen och kontrollförordningen beräknas i huvudsak bli klara först hösten 2019. Därför har alla kommande behov och eventuella kostnader inte kunnat beaktas fullt ut i bedömningarna.

4.1 Ekonomiska konsekvenser

4.1.1 Konsekvenser för de offentliga finanserna

Växtskyddsförordningen, kontrollförordningen och bestämmelser som utfärdas med stöd av dessa leder till att uppgifterna hos de behöriga myndigheterna ökar från och med år 2020. Ordlandet av myndighetsverksamheten så att den motsvarar de krav som växtskyddsförordningen och kontrollförordningen ställer får ekonomiska konsekvenser främst i form av personalkostnader och tilltagande kostnader för kontroller.

Enligt artikel 78.1 i kontrollförordningen ska medlemsstaterna säkerställa att tillräckliga finansiella resurser finns tillgängliga för att tillhandahålla personal och andra resurser som de behöriga myndigheterna behöver för att utföra offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet.

Livsmedelsverkets arbetsvolym kommer att öka permanent i fråga om uppgifter som hänför sig till styrningen av tillsynen, tillsyn, beredskapsplanering, riskbedömning och laboratorier. Vid riskbedömningen bör man beakta skadegörarnas påverkan åtminstone på produktionen, ekonomin och miljön. Även om unionslagstiftningen föranleder en större mängd analyser av provmängder, ca 5 600 st/år, kommer sloandet av den nationella skyddade zonen för bomullsmjöl-lusen att minska antalet laboratorieprov med ca 500 och detta antal kan i stället anvisas för andra prover. För de prioriterade skadegörarna (ca 8—15 skadegörare) ska det utarbetas beredskapsplaner och utföras inventeringar av beredskapen. För närvarande har det utarbetats beredskapsplaner för fyra skadegörare. En ny tillsynsmetod är provtagning utan identifiering vid distansförsäljning.

Enligt växtskyddsförordningen registreras aktörerna endast en gång i myndigheternas register. Det befintliga växtskyddsregistret kan användas och till samma register kan överföras nödvändig information från andra register (t.ex. tillsynsregistret enligt utsädeslagen), men uppgifterna måste kompletteras med de uppgifter som krävs enligt förordningen. Dessa aktörer behöver inte registrera sig på nytt och för uppdateringen av registerinformation tas ingen avgift ut. Kontrollen av förutsättningarna för registrering av helt nya aktörer och registreringen av dem kommer att bli avgiftsbelagd. Med dessa avgifter kommer man således att täcka det behov av personalresurser som följer av registreringen. Uppskattningsvis 200 nya aktörer bör registrera sig.

Antalet aktörer som beviljar växtpass ökar betydligt (700 flera jämfört med nuläget), vilket innebär att även myndigheternas obligatoriska kontroller ökar på motsvarande sätt. På alla växtpassaktörers verksamhetsställen ska årligen utföras en kontroll, men endast vartannat år om aktören har utarbetat en riskhanteringsplan. Livsmedelsverket tar ut avgifter för kontroller av skyldigheter som anknyter till egenkontroll hos växtpassaktörerna och avgifterna intäktsförs under Livsmedelsverkets omkostnadsmoment. Det kommer uppskattningsvis att flyta in ca 25 000—50 000 euro i avgifter per år beroende på om aktören har utarbetat en riskhanteringsplan och iakttagit den. I samband med kontrollen av växtpassaktörerna utförs samtidigt en avgiftsfri lagstadgad kontroll av växtpartier.

Livsmedelsverket och NTM-centralerna ska även i större utsträckning än tidigare kontrollera aktörer som har tillstånd att utföra märkningar enligt standard ISPM 15. Enligt förordningen ska dessa aktörer kontrolleras minst en gång per år. Det finns ca 880 aktörer av vilka i genomsnitt 158 kontrollerades per år under åren 2015—2017. Antalet aktörer som ska kontrolleras årligen ökar således med ca 720. En del av kontrollerna kan eventuellt utföras delvis på distans eller genom sampling på plats. Livsmedelsverket tar ut avgifter för kontroll av märkningar enligt

standard ISPM 15 och avgifterna intäktsförs under Livsmedelsverkets omkostnadsmoment. Avgiften för en normal kontroll på plats är ca 96 euro/aktör (gäller ca 70 aktörer) och för en kontroll på distans 30 euro/aktör (gäller ca 650 aktörer). Den totala effekten är ca 26 000 euro per år.

Livsmedelsverkets permanenta behov av tilläggsresurser som följer av unionslagstiftningen och som inte kan täckas med avgifter uppgår till ett årsverke för uppdatering av registerinformation och kontroller av aktörer som beviljar växtpass samt ett årsverke för laboratoriet för en ökande mängd prover som ska analyseras (ca 5 100 st/år) och ackreditering av analysmetoder och valideringar som anknyter därtill. Utöver det permanenta behovet av tilläggsresurser behövs till en början uppskattningsvis en överinspektör för viss tid under åren 2020—2021 för Livsmedelsverkets beredskapsplanering, utbildning och rådgivning för aktörerna samt registreringar. Dessa uppgifter orsakar ett permanent behov av tilläggsanslag på 120 000 euro från och med år 2020 samt ett behov av tilläggsanslag för viss tid på 70 000 euro under åren 2020—2021.

Den arbetstid som Livsmedelsverket använder för inventering av skadegörare kommer att öka betydligt eftersom alla karantänskadegörare ska inventeras och inventeringarna bör grunda sig på statistiskt tillförlitliga metoder. Vissa skadegörare ska inventeras årligen, vissa mer sällan, med dock regelbundet. För inventeringar av vissa skadegörare vilka omfattar hela EU kan erhållas EU-stöd för 50 % av kostnaderna. Utöver detta bedöms att det för inventeringar finns ett behov av anslag på ca 180 000 euro för inventeringar av karantänskadegörare årligen. Inventeringskostnaderna täcks med budgetmedel.

Det anslagsbehov som orsakas av att Livsmedelsverkets uppgifter ökar beräknas uppgå till sammanlagt ca 370 000 euro. Detta behov av tilläggsanslag kan huvudsakligen täckas genom intäktsföring av EU-bidrag som motsvarar utgifterna för inventeringar av växtskadegörare under Livsmedelsverkets omkostnadsmoment.

Tullens uppgifter hänför sig delvis till importkontroller och som en ny uppgift tillsyn över försändelser i transitering. Dessutom har Tullen till uppgift att i det elektroniska informationshanteringssystemet IMSOC kontrollera aktörens förklaring vid transitering och kvittering. Det bedöms att Tullens uppgifter kommer att öka endast obetydligt och att de kan skötas med nuvarande resurser. Tullen tar ut avgifter för importkontrollerna.

Det tilltagande finansieringsbehovet vid NTM-centralerna för inventeringar och tillsyn uppgår till sammanlagt ca 140 000 euro (2 årsverken). Alla NTM-centraler har ett behov av tilläggsresurser, men det är särskilt framträdande inom områdena för NTM-centralerna i Nyland, Satakunta, Birkaland, Tavastland och Mellersta Finland. Enligt planerna ska centralerna ges tilläggsresurser genom fördelning av de resurser som redan finns.

Verkställigheten av den administrativa påföljdsavgiften hör till Rättsregistercentralen. Enligt bedömning ska den administrativa påföljdsavgiften i praktiken endast påföras i undantagsfall, vilket innebär att påföljdsavgiften kvantitativt inte kommer att bli någon sådan uppgift för Rättsregistercentralen som kräver tilläggsresurser.

De bestämmelser som gäller ersättningar för utrotning av växtskadegörare ska inte ändras i det här skedet. Därför föranleder denna proposition inga ändringar i anslaget för Jordbruk och livsmedelsekonomi, Veterinärvård och bekämpning av växtskadegörare under moment 30.20.20 i statsbudgeten.

Propositionen kan verkställas och genomföras inom ramen för rambesluten för statsfinanserna och de anslag som beviljas i statsbudgetarna också i fråga om 2020.

4.1.2 Konsekvenser för företagen

Iakttagandet av skyldigheterna i förordningen kommer att medföra kostnader för företagen. Företag som bedriver handel med växter spelar en nyckelroll när det gäller att förhindra spridning av växtskadegörare eftersom det vid hantering av växter samtidigt är möjligt att ge akt på växtskadegörare. Växtskyddsförordningen betonar också vikten av företagets observationer av växtskadegörare, dvs. egenkontroll när det gäller att upptäcka växtskadegörare i ett tidigt skede. Dessutom åläggs aktörerna tilläggsskyldigheter som hänför sig till partiets spårbarhet. Myndigheterna övervakar hur egenkontrollen fungerar vid företagen och erbjuder företagen utbildning i fråga om lagstiftningens krav och när det gäller att upptäcka skadegörare.

Konsekvenserna för företagen kommer från unionslagstiftningen. För företagen börjar de nya kraven småningom ta form i sin helhet. Enligt Kauppapuutarhaliitto-Handelsträdgårdsförbundet ry, Taimistoviljelijät-Plantskoleodlarna ry och Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK ry har man inte kunnat bedöma de kostnader som reformen medför för företagen, eftersom alla nya krav inte har varit kända.

Aktörernas registreringskyldighet utvidgas så att nya aktörer kommer att omfattas av växtskydds- och kontrollförordningen, bl.a. sådana som tillhandahåller distansförsäljning av tjänster. En del aktörer har redan varit registrerade i Livsmedelsverkets aktörsspecifika register, t.ex. utsädespackerier för olje-, spånads-, foder-, spannmåls- och köksväxter och dessa behöver inte registreras på nytt. Antalet importörer som ska registreras ökar. Det sammanlagda antalet aktörer som är skyldiga att registrera sig kommer att bli ca 6 000. Av dessa är ca 200 nya aktörer som ska registreras. De avgifter som gäller registrering av aktörer kommer att bedömas på nytt skilt för hela livsmedelskedjan. Kostnaderna för i denna lag avsedd kontroll av förutsättningarna för registrering och registrering av nya aktörer kan vara av samma storleksklass som registreringsavgiften för aktörer som avses i foderlagen och lagen om gödselafabrikat. Denna avgift uppgår för närvarande till 84 euro/aktör. Då blir kostnadseffekten av engångsnatur sammanlagt ca 17 000 euro.

HE 11/2019 vp

Antalet registrerade aktörer enligt den gällande lagen och Livsmedelsverkets bedömning i fortsättningen:

Aktörer	Registrerade för närvarande, antal	Registrerade i fortsättningen, uppskattat antal
Alla plantskolor	200	200
Sommar- och kruksodlingar	652	652
Producenter av grönsaksplantor	5	5
Alla trädgårdspartiaffärer	15	15
Alla partiaffärer i blomsterbranschen	30	30
Plantbutiker	714	714
Skogsodlingsmaterial, plantskolor	36	36
Skogsodlingsmaterial, plantlager	8	8
Skogsodlingsmaterial, fröklängningsanstalter	11	11
Skogsodlingsmaterial, utsädespackerier	72	72
Skogsodlingsmaterial, förmedlare av fröer och plantor	415	415
Aktörer som har rätt att använda märkning enligt standarden ISPM-15	880	880
Potatisodlare, lager och packerier	2200	2200
Utsädespackerier	0	114
Importörer av frukt, snittväxter och fröer	29	65
Övriga exportörer och importörer	560	560
Tillhandahållare av distansförsäljningstjänster	0	50
Sammanlagt:	5827	6027

Det sker en betydande ökning i antalet växtpassaktörer. Användningen av växtpass är i huvudsak begränsad till handeln mellan aktörer. Växtpasset är i regel en märkning som ska användas inom partihandeln med växter inom EU:s område. Vid beviljandet av växtpass försäkrar företaget att växterna är fria från karantänskadegörare, kvalitetsskadegörare och att de särskilda krav som lagstiftningen ställer uppfylls. Dessutom kan man med hjälp av växtpasset spåra växtpartier som innehåller växtskadegörare. I fortsättningen kommer växtpass att användas för alla växter avsedda för plantering, t.ex. träd, buskar, perenn- och grönsaksplantor samt sommarblommor och krukväxter samt fröer av vissa växtarter. Antalet aktörer som är skyldiga att använda växtpass kommer att uppgå till sammanlagt ca 1 000. Av dessa uppgår antalet nya växtpassaktörer till ca 700.

HE 11/2019 vp

Antalet registrerade aktörer som enligt den gällande lagen är skyldiga att använda växtpass och Livsmedelsverkets bedömning i fortsättningen:

Aktörer	Antal växtpassaktörer för närvarande	Antal växtpassaktörer i fortsättningen, bedömning
Plantskolor	168	200
Sommar- och kruksodlingar	0	326
Producenter av grönsaksplantor	5	5
Trädgårdspartiaffärer	0	15
Partiaffärer i blomsterbranschen	0	30
Plantbutiker	0	214
Skogsodlingsmaterial, plantskolor	36	36
Skogsodlingsmaterial, fröklängningsanstalter	11	11
Skogsodlingsmaterial, ställen för förpackning av fröer	72	72
Utsädespackerier	36	150
Sammanlagt	328	1059

Växtskyddsförordningen föranleder många förändringar i verksamheten hos de växthusföretag, plantskolor och plantbutiker som använder växtpass. Växtpassaktörerna har ålagts skyldigheter i anslutning till växters spårbarhet och egenkontroll. Aktörerna ska ge akt på kritiska moment i sin verksamhet och övervaka dem. De anteckningar som gäller dem ska bevaras i minst tre år. Aktörerna ska känna till sådana EU-karantänkskadegörare och kvalitetsskadegörare som är av betydelse med hänsyn till produktionssektorn samt särskilda krav i anknytning till marknadsföring av växter så, att de kan kontrollera de växter som de beviljar växtpass. På växternas produktionsplatser och på odlingar bör antalet okulära besiktningar ökas systematiskt. Kontroller av egenkontroll ska dokumenteras och uppgifterna sparas under tre års tid. Aktörerna ska dokumentera växter och föremål, deras rörelser samt marknadsföringen av dem. Vid behov ska alla som överlåter och tar emot växter för vilka det krävs växtpass, oavsett om de är skyldiga att använda växtpass eller inte, kunna identifiera förflyttning av växter, växtprodukter och andra föremål inom och mellan sina egna lokaler. För det här ändamålet bör de ha tillgång till nödvändiga system eller förfaranden för spårbarhet. Detta förutsätter ändringar i befintliga system eller inrättande av helt nya system.

Myndigheten ska även i fortsättningen årligen kontrollera växtpassaktörerna. Om aktörerna utarbetar en riskhanteringsplan och följer den, kan kontrollerna utföras med två års mellanrum. Utöver produktionen kontrolleras även hur aktörernas egenkontroll fungerar och hur dokumentationsskyldigheterna uppfylls. Kontrollen har varit avgiftsbelagd även inom ramen för gällande lagstiftning, men i fortsättningen kommer kontrollerna att omfatta nya aktörer. Priset för en kontroll uppskattas till ca 75 euro/aktör. Till skillnad från nuläget kommer priset att vara oavhängigt av den areal som kontrolleras. Eftersom antalet nya aktörer som ska kontrolleras är ca 700, blir den sammanlagda kostnadseffekten ca 25 000—50 000 euro per år beroende på om kontrollen ska utföras vartannat år eller varje år.

Aktörerna ska använda ett harmoniserat växtpass som krävs enligt växtskyddsförordningen. Tryckningen av de nya växtpassen medför till en början kostnader för aktörerna. Det nya kravet på att kombinera växtpasset med den försäkran som gäller det certifierade materialet eller med plantintyget medför dessutom kostnader för tryckningen av det kombinerade intyget för aktörerna, som själva har rätt att skriva ut intyget (ca 15 aktörer). De är tvungna att för ändamålet

skaffa en större skrivare och bredare papper som passar till den. Priset på skrivaren är en engångsavgift på ca 2 000—2 500 euro.

Med några få undantag krävs för levande växter och växtdelar som införs från länder utanför EU i fortsättningen ett sundhetscertifikat. Förut har kravet på intyg varit mera begränsat och endast gällt vissa arter eller släkter i fråga om frukt, grönsaker, snittblommor och utsäde. Aktörerna ska i fortsättningen anteckna de importerade partier som gäller alla produkter som kräver ett sundhetscertifikat (eventuellt med undantag för nya produkter som kräver sundhetscertifikat) i informationshanteringssystemet för offentlig kontroll (IMSOC).

Myndigheterna ska årligen genom kontrollbesök på alla verksamhetsställen kontrollera verksamheten (behandlingsprocessen) hos aktörer som har fått rätt att behandla och märka träemballager eller trä för tillverkning av sådant (i regel värmebehandling HT) enligt den internationella standarden ISPM 15. Verksamheten hos dessa aktörer (ca 750 tillverkare av emballage), som tillverkar träemballage enligt standard ISPM 15 av virke som behandlats av andra aktörer, kan eventuellt kontrolleras delvis på distans eller genom sampling på plats. Egentliga kontroller ska utföras hos aktörer (ca 130) som behandlar virke enligt standard ISPM 15. Under åren 2015—2017 kontrollerades i genomsnitt 158 sådana aktörer per år. Antalet aktörer som ska kontrolleras årligen ökar således med ca 720 st. Avgiften för en normal kontroll på plats är ca 96 euro/aktör och för en kontroll på distans 30 euro/aktör. Den totala effekten är ca 26 000 euro per år beroende på antalet kontroller som utförs på distans. Största delen av värmebehandlingen utförs vid sågverk i samband med torkning av sågvaror i ugn. I fråga om dessa ingår den nämnda kontrollen i sågverkens avgift för inspektion av exportberedskap, som för närvarande är 352 euro.

Inom växtskyddet tar man i bruk tillbakadragande av produkter som ett nytt förfarande. Då karantänskadegörare upptäcks ska aktören dra bort eventuella angripna växtpartier från marknaden. Skyldigheten gäller alla aktörgrupper. Då växtpartier dras bort från marknaden uppkommer kostnader för information till köpare, återbetalning av avgifter och för förstörande av föremål.

Hamnar, flygplatser och internationella affärsidkare är skyldiga att lämna ut information till passagerarna om importförbud och importvillkor som gäller växter och växtprodukter. Informationen ska ges i form av affischer eller broschyrer och vid behov på webbplatser. De som tillhandahåller posttjänster och distansförsäljare ska göra motsvarande information tillgänglig för sina kunder åtminstone på internet. Kan till en början öka arbetsmängden och kostnaderna för företagen. Enligt en preliminär bedömning uppskattas kostnaderna bli moderata. Kostnaderna är beroende av aktörens storlek, verksamhetsformen samt informationssättet. En del av informationen kan ges t.ex. i samband med den passagerarinformation som skickas ut elektroniskt till kunderna. Livsmedelsverket ska ansvara för framtagandet av det innehåll som ska spridas som en del av annan informationsverksamhet som hänför sig till växtskadegörare.

För de kostnader som verkställigheten av ett beslut om bekämpning om att utrota en växtskadegörare medför för aktören kan ersättning av statsmedel betalas endast i mycket begränsad utsträckning. I samband med behandlingen av regeringens proposition om ändring av lagen om skydd för växters sundhet (RP 104/2012 rd) skrev riksdagens jord- och skogsbruksutskott därför in i sitt betänkande (JsUB 7/2012 rd) att utskottet anser att vi snabbt måste upprätta ett försäkringssystem som fungerar i praktiken och som gör det möjligt för producenterna att försäkra sin produktion mot skador orsakade av farliga och skadliga skadegörare. Det höga priset på försäk-

ringarna har ansetts vara en orsak till att efterfrågan på försäkringar mot skördeskador och växtskadegörare har varit obetydlig. Enligt vissa uppskattningar beror detta åtminstone delvis på att den försäkringspremieskattesats som tillämpas i Finland är hög.

I enlighet med tidigare riktlinjer som gäller främjande av ibruktandet av ett försäkringsbaserat system ändrades lagen om skatt på vissa försäkringspremier så att försäkringar mot skördeskador och växtskadegörare befriades från skatt som betalas på försäkringspremien (lagen om temporär ändring av lagen om skatt på vissa försäkringspremier 293/2019). Skattefriheten är tidsbegränsad och den gäller från och med den 20 mars 2019 till utgången av 2027. Syftet är att underlätta införandet av ett försäkringsbaserat system för skördeskador och skador orsakade av växtskadegörare. Till lagen fogades en ny 5 §, som anger att fri från skatt är den försäkringspremie som grundar sig på ett avtal om försäkring mot skördeskador eller på ett avtal om försäkring mot växtskadegörare inom primär jordbruksproduktion. Slopandet av försäkringspremieskatten antas sänka priset på dessa försäkringar och öka efterfrågan på dem. Priset kan sjunka också på grund av ett ökat antal försäkringstagare till följd av en ökad efterfrågan.

4.2 Konsekvenser för myndigheterna

Enligt förslaget är behöriga myndigheter Livsmedelsverket, NTM-centralerna och Tullen. Myndigheternas uppgifter ökar till följd av växtskyddsförordningen och kontrollförordningen. Det behövs mera personalresurser för att ta hand om den ökande arbetsbördan. Vissa uppgifter kan delegeras till organ med delegerade uppgifter och utomstående officiella växtskyddsinspektörer kan utses.

Syftet med växtskyddsförordningen är att bekämpa skadegörare som utgör en växtskyddsrisk och som riskerar att föras in till unionens territorium och att genomföra åtgärder för att minska och förhindra växtskyddsriskerna genom enhetlig övervakning. Utvidgningen och samordningen av övervakningen kräver nära samarbete av myndigheterna. Det är i regel omöjligt att utrota växtskadegörare på odlingar och i naturen, om de har spritt sig över ett stort område. Därför bör man satsa på förebyggande åtgärder för att förhindra att växtskadegörare sprider sig okontrollerat. Till en början behöver aktörerna få rådgivning i större utsträckning och nya anvisningar utarbetas. Uppskattningsvis 200 nya aktörer kommer att omfattas av registrering. Myndigheten ska även i fortsättningen kontrollera växtpassaktörerna årligen eller under vissa förutsättningar med två års mellanrum. Av dessa är ca 700 nya växtpassaktörer. Utöver produktionen kontrolleras även hur aktörernas egenkontroll fungerar och hur dokumentationsskyldigheterna uppfylls. Uppgifterna ökar även på grund av att det ska utarbetas fleråriga inventeringsprogram, beredskapsplaner och beredskapsövningar med avseende på prioriterade skadegörare, tilltagande årlig övervakning av aktörer enligt standard ISPM 15 och tilltagande inventeringar av skadegörare. Nytt i fråga om övervakningen är också provtagning utan identifiering via internet eller i övrigt vid handel genom distansförsäljning, vilken utförs med extern övervakning utanför myndighetsnätet.

Antalet partier som ska kontrolleras vid import ökar eftersom det kommer att krävas sundhetscertifikat av alla växter samt grönsaker och snittblommor i fortsättningen. De behöriga myndigheterna vid gränskontrollstationerna ska dokumentera resultaten av importkontrollen i kommissionens elektroniska informationshanteringssystem (IMSOC). Aktören för in uppgifterna om försändelser i transitering i informationshanteringssystemet och myndigheten kontrollerar anteckningen och kvitterar försändelsen.

Kontrollförordningens krav som hänför sig till undersökning av prover vid officiella laboratorier och ackreditering av dessa laboratorier börjar tillämpas först den 22 april 2022 efter en

övergångsperiod. Personalen vid laboratoriet är vid sidan av övrig laboratorieverksamhet sysselsatt med att uppfylla de nya krav som ställs på laboratoriet före tidsfristens utgång. Dessutom hör det till de nationella referenslaboratoriernas uppgifter att koordinera de övriga laboratorier-
nas verksamhet.

Vissa nationella bestämmelser som ingår i lagförslaget motsvarar huvudsakligen den gällande lagen och föranleder inga ändringar i myndigheternas verksamhet.

4.3 Konsekvenser för miljön

Växtskydd är viktigt för växtproduktion, naturmiljöer, ekosystemtjänster och naturens mångfald. Som en följd av handelns globalisering har risken för att skadegörare kommer till Finland ökat. Som en följd av klimatförändringen antas temperaturhöjningen leda till att alltfler växtskadegörare kan etablera sig i Finland.

Det främsta målet med växtskyddsbestämmelserna är att skydda växter som används inom jord- och skogsbruket samt trädgårdsodlingen (t.ex. spannmåls-, knöl- och trädgårdsväxter samt buskar och träd), växter på offentliga och privata grönområden (t.ex. gatuträd, växter som planteras i offentliga eller privata trädgårdar) samt att samtidigt säkerställa den biologiska mångfalden och miljön genom att förhindra införsel och spridning av växtskadegörare. Genom snabb identifiering av skadegörare och förhindrande av deras etablering kan man reducera och minimera de konsekvenser som skadegöraren förorsakar miljön. I värsta fall utplånar omfattande bekämpningsåtgärder en stor del av växtligheten.

Särskilt farliga med tanke på naturens mångfald och ekosystemtjänsterna är skadegörare som kommer från andra kontinenter. Europeiska växter och träd har i regel inte tillräcklig genetisk resistens mot skadegörare som förekommer utanför EU och som dessutom ofta saknar naturliga fiender här. Utrotning av skadegörare som kommer från länder utanför EU kan endast lyckas om samtliga källor till angrepp avlägsnas. Förekomster av karantänskadegörare kan förutom i yrkesmässiga aktörers verksamhetsutrymmen även finnas på offentliga och privata grönområden, i skogar eller på naturskyddsområden. I dessa fall ska utrotningsåtgärderna omfatta utrotning av angripna och eventuellt angripna växter på områdena i fråga för att det över huvud taget ska vara möjligt att lyckas. Annars kan nämligen eventuellt angripna växter som blir kvar förorsaka nya angrepp på andra ställen. På grönområden, i skogar eller på naturskyddsområden medför detta en tillfällig försämring av naturvärdena, men på längre sikt förhindrar utrotning eller förebyggande av spridning av främmande växtskadegörare att förstörelsen utvidgas till ett större område än det ställe där skadegörarna ursprungligen upptäcktes och skyddar således omgivande områden från förstörelse.

Syftet med EU:s rättsakter som gäller växtskydd är också att säkerställa att det i början av växtproduktionskedjan finns tillgång till och används friskt växtmaterial så att spridning av växtskadegörare med frön och plantmaterial förebyggs. Ett friskt växtmaterial minskar behovet att använda växtskyddsmedel, vilket är förenligt med det Europeiska unionens och rådets gällande direktiv (2009/128/EU) om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder för att uppnå en hållbar användning av bekämpningsmedel, vars syfte är att begränsa riskerna med användningen av växtskyddsmedel, bl.a. genom metoder för integrerad bekämpning.

Denna proposition innehåller också bestämmelser om makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering. Endast sådana makroorganismer är tillåtna som inte förorsakar växtskyddsmässiga olägenheter då de sprids ut i naturen.

4.4 Samhälleliga konsekvenser

Växtskadegörarna kan förorsaka betydande skador inom jordbruks-, skogsbruks- och trädgårdsproduktionen. Skadegörarna utgör en risk även mot naturmiljön. Nya, svårbekämpade och ekonomiskt beaktansvärda växtskadegörare hotar att spridas till Finland. Skadegörarna sprids särskilt genom handeln med växter. Aktören har det primära ansvaret för att bibehålla ett gott sundhetstillstånd för växter, för att förhindra att växtskadegörare sprids och för annan överensstämmelse med bestämmelserna. Genom att i stor skala förebygga spridning av växtskadegörare kan man främja växtproduktionen på bästa sätt och bevara naturens mångfald, skogarna och naturområden. Bevarandet av miljön och en minskning av användningen av växtskyddsmedel ligger i allas intresse. Med goda förebyggande växtskyddsåtgärder kan man minska växtskyddsriskerna och kostnaderna för samhället.

Växtskydd och utrotning av växtskadegörare har ett väsentligt samband såväl med säkerheten inom livsmedelsförsörjningen som med tryggheten av kontinuiteten inom trädgårdssektorn samt jord- och skogsbrukssektorn.

Växtskyddets verkningar gäller alla medborgare. Vem som helst som upptäcker förekomst eller eventuell förekomst av skadegörare, ska enligt artikel 15 i växtskyddsförordningen anmäla detta till de behöriga myndigheterna. Denna skyldighet gäller också laboratorier och forskningsinstitut, som upptäcker skadegörare i prover som inlämnats till dem. Denna anmälningsskyldighet behövs för att unionens mål av allmänt intresse på växtskyddsområdet ska kunna nås. Fynd av växtskadegörare bör nämligen delges de behöriga myndigheterna så att de kan lokalisera förekomsterna och vidta behövliga åtgärder.

Enligt växtskyddsförordningen krävs att utöver myndigheterna även hamnar, flygplatser och internationella affärsidkare ska ge passagerarna information om förbud och krav, som hänför sig till införsel av växter, växtprodukter och andra föremål till gemenskapen. För att bekämpa riskerna för växtskadegörare är det också nödvändigt att öka privatpersoners medvetenhet vid införsel och i fråga om produkter som beställs vid distansförsäljning. Aktörerna ska beroende av verksamheten ge information i form av affischer eller broschyrer och vid behov på webbplatser.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningskeden

Jord- och skogsbruksministeriet tillsatte den 3 mars 2017 ett lagstiftningsprojekt för att utreda behovet av nationella lagstiftningsåtgärder till följd av växtskyddsförordningen och för att bereda en regeringsproposition med förslag till ny växtskyddslag.

Inom ramen för projektet skulle man också utreda de bestämmelser som hänför sig till växtskydd i finansieringsförordningen samt de bestämmelser som gäller tillsyn över växtskydd kontrollförordningen.

Förslaget till regeringsproposition har beretts av en arbetsgrupp där det fanns företrädare för jord- och skogsbruksministeriet, Livsmedelsverket (tidigare Livsmedelssäkerhetsverket), Tulen och landskapet Åland. Arbetsgruppen sammanträdde 16 gånger.

5.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

Följande aktörer har ombetts lämna yttranden om propositionen: justitieministeriet, finansministeriet, justitiekanslersämbetet, statsrådets kansli, naturresursavdelningen vid jord- och skogsbruksministeriet, miljöministeriet, Livsmedelsverket, Tullen, Tulllaboratoriet, Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes), Naturresursinstitutet (Luke), närings-, trafik- och miljöcentralerna (NTM-centralerna), Finlands miljöcentral SYKE, Finlands skogscentral, Skogsindustrin rf, ProAgria Keskusten Liitto ry, Svenska lantbrukssällskapens förbund rf, Kauppapuutarhaliitto-Handelsträdgårdsförbundet ry, Taimistoviljelijät-Plantskoleodlarna ry, Puutarhaliitto-Trädgårdsförbundet ry, Suomen Puutarhakauppiat ry, Frukt- och Bärödlarnas förbund rf, Förbundet för Ekologisk Odling rf, Grönmiljöförbundet rf, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC rf, Växtskyddsindustrin rf, Kasvinsuojeluseura ry, Finlands naturskyddsförbund rf, Rättsregistercentralen, Finanssiala ry, Helsingfors universitet, agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten (institutionerna för lantbruksvetenskaper och skogsbruksvetenskaper) och Ålands landskapsregering.

Yttranden lämnades av finansministeriet, justitiekanslersämbetet, statsrådets kansli, naturresursavdelningen vid jord- och skogsbruksministeriet, miljöministeriet, Livsmedelsverket, Tullen, Tulllaboratoriet, Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes), Naturresursinstitutet (Luke), närings-, trafik- och miljöcentralerna i Österbotten, Södra Österbotten, Mellersta Finland och Sydöstra Finland, Kauppapuutarhaliitto-Handelsträdgårdsförbundet ry, Taimistoviljelijät-Plantskoleodlarna ry, Puutarhaliitto-Trädgårdsförbundet ry, ProAgria Keskusten Liitto ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry, Växtskyddsindustrin rf, Rättsregistercentralen, Finanssiala ry och agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten vid Helsingfors universitet.

I yttrandena ansågs det att reformerna är motiverade och behövs för att trygga ett gott växtskydd.

I flera av yttrandena konstaterades att reformerna kommer att orsaka mer arbete och kostnader. Kauppapuutarhaliitto-Handelsträdgårdsförbundet ry, Naturresursinstitutet samt närings-, trafik- och miljöcentralerna i Österbotten och Mellersta Finland önskade en längre övergångsperiod för tillämpningen av bestämmelserna. Enligt rättsregistercentralen bör det anvisas ett tilläggsanslag för genomförandet av ett automatiserat system för verkställighet av böter.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry - Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter MTK, Puutarhaliitto-Trädgårdsförbundet ry och Taimistoviljelijät-Plantskoleodlarna ry betraktar bibehållandet av de nuvarande ersättningarna vid bekämpning av växtskadegörare som en olägenhet. Skogsindustrin rf och naturresursavdelningen vid jord- och skogsbruksministeriet anser det viktigt att ersättningarna vid bekämpning av skadegörare på växande träd förblir oförändrade. MTK och NTM-centralen i Södra Österbotten anser det nödvändigt att ersättningsystemet ses över.

Enligt Livsmedelsverkets yttrande föreslås att naturvårdslagen ska innehålla tydliga bestämmelser om växtskyddsmyndigheternas behörighet i fråga om bekämpning av karantänskadegörare inom naturskyddsområden. NTM-centralen i Sydöstra Finland anser att Livsmedelsverket ska ha ett klart och obestridligt övergripande ansvar för växtskyddstillsynen. Finansministeriet anser att konsekvenser för de offentliga finanserna skulle komplettera i fortsatt beredning. I propositionen har utförts vissa tekniska korrigeringar som framförts i yttrandena.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Växtskyddslag

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Tillämpningsområde. Lagen tillämpas som komplement till växtskyddsförordningen. Eftersom Europeiska unionens förordning är nationellt direkt tillämplig lagstiftning, är det möjligt att genom den nationella lagstiftningen komplettera förordningen endast inom ramen för det handlingsutrymme som ges i förordningen.

Bestämmelser om växtskyddsförordningens syfte och tillämpningsområde finns i artikel 1 i förordningen. Enligt den artikeln innehåller förordningen bestämmelser som fastställer de växtskyddsrisiker som hänger samman med arter, stammar eller biotyper av patogener, djur eller parasitära växter som är skadliga för växter eller växtprodukter (enligt förordningen *skadegörare*) och åtgärder för att begränsa dessa risker till en acceptabel nivå. Även ogräs, andra än de som omfattas av bestämmelserna om främmande arter, kan enligt artikel 1.2 betraktas som växtskadegörare enligt växtskyddsförordningen, om de har konstaterats medföra växtskyddsrisiker. Karantänsskadegörare definieras i artikel 3.

I denna lag föreslås också bestämmelser om vissa andra åtgärder för att hantera växtskyddsrisiker och förhindra spridning av skadegörare. När det är fråga om skadegörare och växtskyddsrisiker som i princip inte omfattas av växtskyddsförordningens tillämpningsområde är det möjligt att nationellt utfärda kompletterande bestämmelser om skyddsåtgärder mot risker. Det är fråga om starkt nationella behov. Den nationella tillämpningen av förordningen kompletteras i enlighet med målen för växtskyddsförordningen. Nationella bestämmelser utfärdas bl.a. om förhindrande av spridning av skadegörare som inte förekommer permanent i Finland och som inte omfattas av växtskyddsförordningen och om makroorganismer som används för biologisk bekämpning och pollinering.

På tillsynen tillämpas kontrollförordningen med komplettering av förordningen på det sätt som förutsätts i den genom att utfärda bestämmelser om bl.a. behöriga myndigheter och påföljder.

2 §. Förhållande till annan lagstiftning. I åtgärder som gäller växtskydd gäller i fråga om unionsfinansiering som används för att bekämpa, förebygga eller utrota växtskadegörare finansieringsförordningen, som beskrivits närmare i avsnitt 2.2.3.

Lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter gäller förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter och kompletterar Europeiska unionens förordning om invasiva främmande arter. En främmande art får inte hållas, födas upp eller odlas, planteras, sås eller på annat motsvarande sätt behandlas så att den kan komma ut i miljön. Enligt artikel 2.2 d i förordningen om invasiva främmande arter omfattas växtskadegörare inte av den förordningens tillämpningsområde.

Utöver vad som föreskrivs i växtskyddslagen ska skogsskadelagen tillämpas på skogsskador som förekommer i skog. I den lagen avses med skogsskada sådana sjukdomar och tillväxthämningar eller kvalitetsförsämringar som insekter, andra ryggradslösa organismer, svampar, bakterier och virus har vållat på växande träd i skog och som orsakar ekonomisk skada. I syfte att förhindra spridning eller uppkomst av omfattande skogsskador kan markägarna eller Finlands

skogscentral åläggas att avlägsna träd från skogen eller att vidta andra nödvändiga åtgärder. Biologiska och mekaniska bekämpningsmetoder ska användas i första hand.

2 kap. Bekämpning av växtskadegörare

3 §. Aktörers skyldigheter. Bestämmelsen i 1 mom. motsvarar 8 a § i den gällande lagen. I bestämmelsen betonas det att aktören har det primära ansvaret för att upprätthålla ett gott växtskydd, för att förhindra att växtskadegörare sprids och för annan överensstämmelse med bestämmelserna.

Paragrafens 2 mom. motsvarar till innehållet 4 § 4 mom. 4 punkten i den gällande lagen. En registrerad aktör ska ha en person som ansvarar för växtskyddet. Denna person antecknas i ett register över yrkesmässiga aktörer för att tillsynsmyndigheterna ur registret lätt ska få reda på vem man kan kontakta i frågor som gäller växtskyddet.

I växtskyddsförordningen och kontrollförordningen ställs det krav på yrkesmässiga aktörers kompetens. De mest omfattande kraven gäller aktörer som utfärdar växtpass. Aktörerna undersöker i framtiden de växter för vilka det krävs växtpass inom ramen för sin egenkontroll, med vilken avsikten är att försöka hitta växtskadegörare innan de hinner sprida sig i större omfattning till växtproduktionen eller naturen. Inom myndighetstillsynen får inspektion av verksamheten större betydelse. Då spelar kompetensen hos de aktörer som använder växtpass en viktig roll när det gäller att upprätthålla en god växtskyddsstatus. Den för växtskyddet ansvariga person som utses för verksamheten kan vara aktören själv eller en person som är anställd i huvudsyssla hos aktören och som har den kompetens som krävs.

4 §. Åtgärder för att utrota växtskadegörare och förhindra att de sprids. I syfte att bekämpa växtskadegörare kan man beroende på omständigheterna använda olika begränsningsåtgärder enligt bilaga II till växtskyddsförordningen. I bilagan finns flera åtgärder som hänför sig till utrotning av växtskadegörare och förhindrande av att de sprids. Åtgärderna ska överensstämma med principerna i avsnitt 2 i bilaga II, såsom nödvändighet, proportionalitet och minimal påverkan.

Om en skadegörare sprider sig till ett naturskyddsområde är det också där möjligt att vidta nödvändiga bekämpningsåtgärder enligt växtskyddsförordningen genom att tillämpa 14 § 2 mom. i naturvårdslagen (1096/1996). I de naturskyddsområden som hör till Finlands Natura 2000 -nätverk gäller emellertid de s.k. Natura-paragrafer i 10 kap. i naturvårdslagen som grundar sig på EU:s fågel- och habitatdirektiv. I fråga om Naturaområdena ska den berörda NTM-centralen kontaktas innan åtgärder vidtas.

5 §. Bekämpning av växtskadegörare som inte förekommer permanent i Finland. Nationell bestämmelse. Bestämmelsen motsvarar till syftet 2 § 3 mom. andra meningen i den gällande lagen. Tillämpningen av artikel 31 i växtskyddsförordningen har begränsats när det gäller möjligheten att vidta strängare åtgärder än vad som bestäms i EU-lagstiftningen endast till förtecknade i EU reglerade karantänskadegörare, skadegörare som är föremål för nödfallsåtgärder och kvalitetskadegörare. Således är det inte möjligt att med stöd av artikel 31 vidta strängare åtgärder i fråga om andra än i EU reglerade skadegörare. Däremot kan Livsmedelsverket vidta åtgärder som gäller nationella behov, om förutsättningarna i avsnitt 1 i bilaga I uppfylls i tillämpliga delar och principerna i avsnitt 2 i bilaga II iakttas.

Kommissionen ska enligt artikel 5.2 i växtskyddsförordningen genom en genomförandeakt upprätta en förteckning över EU-karantänkskadegörare och enligt artikel 37.2 genom en genomförandeakt upprätta en förteckning över kvalitetskadegörare. Det är dock viktigt att också bekämpning av andra skadegörare kan inledas så fort sådana skadegörare konstateras förekomma. Därför föreslås det att Livsmedelsverket dessutom utifrån nationella behov kan vidta åtgärder för att bekämpa en växtskadegörare som förekommer annanstans inom unionens territorium, men som ännu inte förekommer permanent i Finland. Förutsättningen är att skadegöraren uppfyller kriterierna i avsnitt 1 i bilaga I i tillämpliga delar. En sådan situation uppkommer om en sådan skadegörare sprider sig till Finland som inte tidigare förekommit här och som har en stor utbredning annanstans inom unionens territorium och således inte uppfyller kriterierna för EU-karantänkskadegörare, men vars konsekvenser med tanke på växtskyddet skulle vara betydande.

6 §. Brådskande åtgärder i vissa situationer. Nationell bestämmelse. Paragrafen motsvarar till innehållet 11 § 4 mom. i den gällande lagen. Livsmedelsverket och NTM-centralerna ges möjlighet att på Livsmedelsverkets bekostnad i vissa situationer vidta de åtgärder enligt bekämpningsbeslutet som krävs för att bekämpa växtskadegöraren eller förhindra att den sprids. Ett sådant förfarande kan komma i fråga bl.a. vid bekämpning av kloradobaggen när det är fråga om ett begränsat litet område, såsom en hobbyodlars potatisland, och den avsedda åtgärden skulle kräva att jorden med skadegöraren hackas upp och de snäckor och larver som hittas bränns med gasbrännare. Vid heta arbeten ska det enligt räddningslagen (379/2011) vidtas tillräckliga försiktighetsåtgärder. Myndigheten ska utan dröjsmål kunna vidta sådana bekämpningsåtgärder som innefattar heta arbeten, om det gäller t.ex. hobbyodlars eller äldre personers små odlingslotter där det krävs att mindre åtgärder vidtas utan dröjsmål för att garantera att växtskadegörarna faktiskt elimineras. Förfarandet är redan etablerad praxis vid utrotning av kloradobaggen. Denna modell kan även komma i fråga vid bekämpning av päronpest, där bl.a. bortskaffande av häckar är ett arbete som kräver omsorg. Likaså kan modellen användas t.ex. i en situation där man är tvungen att fälla träd på privata gårdsplaner t.ex. vid bekämpning av asiatisk långhorning.

7 §. Livsmedelsverkets styrning av närings-, trafik- och miljöcentralens åtgärder. Livsmedelsverket ska styra NTM-centralens åtgärder för att bekämpa skadegörare. Ansvar för bekämpningen av skadegörare och bekämpningsbesluten fördelar sig mellan Livsmedelsverket och NTM-centralerna. Livsmedelsverket har riksomfattande ansvar för bekämpning av skadegörare och NTM-centralen ansvarar inom sitt verksamhetsområde för bekämpning av de förekomster av skadegörare som centralen hittat i samband med sin egen övervakning. Identifiering av förekomster av skadegörare, fastställande av förekomstens utbredning och bedömning av vilken bekämpningsåtgärd som är ändamålsenligast kan dock kräva sådan specialsakkunskap som endast Livsmedelsverket har. Livsmedelsverket ska styra NTM-centralens åtgärder för att utrota och förhindra spridningen av karantänkskadegörare (=EU-karantänkskadegörare och skadegörare för skyddad zon). Livsmedelsverket styr NTM-centralens åtgärder även för att utrota och förhindra spridningen av skadegörare som inte ingår i förteckningen över EU-karantänkskadegörare, men som enligt en preliminär bedömning uppfyller förutsättningarna för att tas upp i förteckningen (artikel 29). Om det regionalt förekommer en särskilt skadlig skadegörare eller bekämpningsåtgärderna har särskilt skadliga verkningar, bör Livsmedelsverket ha möjlighet att förbehålla sig beslutanderätt i fråga om åtgärderna. I syfte att förhindra att skadegöraren sprids bör Livsmedelsverket då ha rätt att på NTM-centralens vägnar besluta om bekämpningsåtgärder. Då ansvarar Livsmedelsverket också för åtgärderna med bistånd av NTM-centralen. I fall där en skadegörare har spridit sig till flera NTM-centralers område ska Livsmedelsverket styra NTM-centralerna och samordna bekämpningsåtgärderna i syfte att tillämpa ett enhetligt tillvägagångssätt.

3 kap. Marknadsföring, användning och import av makroorganismer

8 §. *Förutsättningarna för marknadsföring, användning och import av makroorganismer.* Paragrafen motsvarar 9 a § i den gällande lagen och är en nationell bestämmelse. I unionslagstiftningen regleras inte denna fråga. För att användning i forskningssyfte ska beaktas föreslås det ett förtydligande i paragrafen. Enligt den gällande paragrafen ska aktören göra en anmälan om eller söka tillstånd för marknadsföring, användning och import av makroorganismer. Definitionen av aktör är dock problematisk både med tanke på användning i forskningssyfte och med tanke på enskilda personer. Därför föreslås det att formuleringen i paragrafen ändras så att var och en som har för avsikt att marknadsföra, använda och importera makroorganismer förutsätts göra en anmälan eller ansöka om tillstånd. Kravet på anmälan och tillstånd gäller tydligt också forskningsverksamhet och enskilda personer. Var och en som första gången marknadsför, använder eller importerar en makroorganismprodukt, måste göra en anmälan om eller ansöka om tillstånd för det, även om samma art har importerats tidigare. Makroorganismprodukten kan bestå utöver av makroorganismen även av andra organismer eller material. Livsmedelsverket behandlar anmälningar om och godkännanden av makroorganismer produktvis, eftersom det även kan ingå foderorganismer, bärarmaterial och annat som kan medföra en risk. Därför måste den som importerar göra en anmälan, även om samma art importeras, om produkten är en annan, t.ex. bärarmaterialet i produkten är ett annat.

9 §. *Avbrytande av marknadsföring, användning eller import av makroorganismer och återkallande av tillstånd.* Paragrafen motsvarar till innehållet 9 b § i den gällande lagen och är en nationell bestämmelse. I paragrafens rubrik har begränsningar av användningen ändrats till avbrytande av verksamhet, vilket motsvarar innehållet i paragrafen. Var och en som marknadsför, använder eller importerar makroorganismer ska avbryta verksamheten om det framkommer att makroorganismen kan utgöra en växtskyddsrisik. Tillståndet som gäller godkännande av en makroorganism kan också återkallas. Förbud mot användning av makroorganismer har flyttats till tvångsmedlen i 28 § 2 mom.

4 kap. Behöriga myndigheter

10 §. *Jord- och skogsbruksministeriet.* Enligt paragrafen hör den allmänna styrningen och tillsynen över verkställigheten av denna lag och Europeiska unionens lagstiftning om växtskydd och kontroll till jord- och skogsbruksministeriet.

11 §. *Livsmedelsverket.* Enligt förslaget hör det till Livsmedelsverkets uppgifter att på riksnivå planera, styra, utveckla och övervaka att en god växtskyddsstatus bibehålls. I paragrafen föreslås det att Livsmedelsverket ska ha ett riksomfattande ansvar för tillsynen över växtskyddet och för ordnande av övervakning i fråga om denna lag och Europeiska unionens lagstiftning. Livsmedelsverket föreslås vara den centrala myndighet som avses i artikel 3.3 a i kontrollförordningen och som ansvarar för organisationen av offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet i enlighet med kontrollförordningen och växtskyddsförordningen. Livsmedelsverket ska ansvara för de uppgifter som i EU-lagstiftningen föreskrivs för Europeiska unionens medlemsstater och de behöriga myndigheterna, om inte något annat anges i denna lag. I växtskyddsförordningen, kontrollförordningen och de delegerade akter och de genomförandeakter som antas med stöd av dem föreskrivs flera uppgifter som medlemsstaterna och den behöriga myndigheten ska utföra, till följd av vilket den som ansvarar för utförandet av uppgifterna ska utses så att inga luckor uppstår. Då är Livsmedelsverket den myndighet som har hand om medlemsstatens och den behöriga myndighetens uppgifter, om inte något annat särskilt föreskrivs i lagen. Livsmedelsverket är således den i artikel 4.2 b i kontrollförordningen avsedda myndighet som ska samordna samarbetet med kommissionen och övriga medlemsstater, och verket ska ansvara för

medlemsstatens i artikel 119 i kontrollförordningen avsedda skyldigheter att vidta åtgärder när det gäller kommissionens kontroller.

I egenskap av nationell tillsynsmyndighet kan Livsmedelsverket också utöva tillsyn parallellt med NTM-centralerna och vid behov vid importkontroller parallellt med Tullen. Trots att importkontrollerna enligt 13 § hör till Tullens ansvar, kan det i vissa situationer finnas behov av gemensamma kontroller. Till den del det inte är fråga om kontroller som det föreskrivits att Tullen ansvarar för, ansvarar Livsmedelsverket för ordnandet av importkontrollerna inom hela riket. Vid importkontroller kan det i vissa fall vara ändamålsenligt att t.ex. en inspektör vid NTM-centralen som är nära importkontrollplatsen utför kontrollen. Sådana är exempelvis importkontrollerna av förpackningsmaterial på slutdestinationen. Även om en produkt anländer t.ex. till en hamn där det inte finns något tullkontor, kan en annan behörig myndighet som ligger närmast utföra den kontroll som krävs.

12 §. Närings-, trafik- och miljöcentralen. Enligt 3 § 1 mom. 6 punkten i lagen om närings-, trafik- och miljöcentralerna sköter centralerna de uppgifter som särskilt föreskrivits för dem bl.a. inom verksamhetsområdet växthälsa.

Enligt paragrafen svarar NTM-centralen inom sitt verksamhetsområde för att denna lag och Europeiska unionens bestämmelser om växtskydd följs samt för att i enlighet med kontrollförordningen ordna offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet. NTM-centralen är i artikel 3.3 b i kontrollförordningen avsedd behörig myndighet inom sitt verksamhetsområde. Den kan i enlighet med nuvarande praxis inom sitt område svara för tillsynen över växtskyddet och bekämpningen av skadegörare. Livsmedelsverket styr NTM-centralernas åtgärder vid bekämpning av skadegörare. Bestämmelser om ansvarsfördelningen mellan Livsmedelsverket och NTM-centralen när det gäller beslut om och genomförande av åtgärder vid bekämpning av särskilt skadliga skadegörare finns i 7 §.

13 §. Tullen. I 1 mom. föreskrivs det om Tullens uppgifter. Enligt 14 § 2 mom. i den gällande lagen utfärdas det bestämmelser om Tullens uppgifter genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet, efter att det först har avtalats om saken mellan jord- och skogsbruksministeriet och finansministeriet. Bestämmelser om myndigheters uppgifter ska dock utfärdas på lagnivå. Därför föreslås det att Tullens uppgiftshelheter anges i 1 mom. 1—6 punkten. Uppgifterna förslås vara de nuvarande uppgifter som det avtalas om och dessutom i kontrollförordningen och växtskyddsförordningen avsedd kontroll av aktörens förklaring vid transitering och kvittering i det elektroniska informationshanteringssystemet. I den föreslagna lagen föreskrivs det tydligt om behörigheten och skyldigheten att utföra uppgifterna. Närmare bestämmelser om de uppgifter som anges i 1 mom. får utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet. Detta är behövligt bl.a. med tanke på de många rättsakter på lägre nivå som kommer att antas med stöd av EU-förordningen och för att samordna Tullens och andra behöriga myndigheters uppgifter med dem. Bemyndigandet att utfärda förordning begränsar bestämmelserna till precisering vid behov av de uppgifter som anges i lagen.

Tullen föreslås svara för dokument- och identitetskontroll och fysisk kontroll av frukt, bär och grönsaker som importeras från länder utanför Europeiska unionen. När det gäller frukt, bär och grönsaker ska Tullen svara för kontrollerna i sin helhet. Om Tullen vid kontrollen upptäcker föremål som omfattas av importförbud eller som saknar det sundhetscertifikat som krävs, tillåter Tullen inte att föremålen importeras. Tullen ska bl.a. utföra dokumentkontroll av sundhetscertifikat för barrträdsvirke som kommer från Ryssland. På de gränsövergångsställen där Tullen inte har verksamhet är det emellertid Gränsbevakningsväsendet som kontrollerar dokumenten

för barträdsvirke från Ryssland. Tullen ska som ny uppgift i fortsättningen i unionens elektroniska informationshanteringssystem (IMSOC) kontrollera den förklaring från aktören som avses i artikel 47.1 a i växtskyddsförordningen och som det krävs att växter, växtprodukter och föremål som förs in från och fortsätter till tredjeländer genom transitering åtföljs av. Tullen ska kontrollera att förklaringen finns i IMSOC och kvittera utförelsen av försändelsen i IMSOC. Vid resandeförsel ska Tullen kontrollera att växter, växtprodukter och andra föremål åtföljs av det sundhetscertifikat som krävs och styr dem till växtskyddskontroll.

Tullen ska kontrollera de produkter som är på deras ansvar i enlighet med artikel 54 i kontrollförordningen och bestämmelserna om de kontrollfrekvenser som fastställs genom en genomförande akt som antas med stöd av den artikeln.

Utöver befogenheter enligt kontrollförordningen utövar Tullen befogenheter enligt tullagen (304/2016) vid utförandet av sina tillsynsuppgifter enligt växtskyddsförordningen.

14 §. Finlands skogscentrals uppgifter. Paragrafen motsvarar till innehållet i huvudsak 14 a § i den gällande lagen. Enligt den föreslagna paragrafen ger Finlands skogscentral Livsmedelsverket sakkunnighjälp vid beredningen och verkställigheten av ett beslut som avses i 4 och 5 § och som fattats i syfte att utrota skadegörare och förhindra att de sprids samt vid beredningen av ersättningsbeslut som avses i 32 §. Sakkunnighjälp gäller bekämpning av växtskadegörare som inte förekommer permanent i Finland, om skadegöraren kan utgöra en växtskyddsrisik för växande träd i skog.

Enligt 14 a § i den gällande lagen om skydd för växters sundhet kan Finlands skogscentrals enhet för offentliga tjänster anlitas vid beredningen av beslut om bekämpning av skadegörare. Lagen om Finlands skogscentral (418/2011) ändrades vid ingången av 2017 så att det vid Finlands skogscentral inte längre finns enheter (enheten för offentliga tjänster och affärsverksamhetsenheten). Vid Finlands skogscentral sköts numera endast offentliga förvaltningsuppgifter, varav en del inbegriper utövning av offentlig makt (t.ex. tillsyn över att skogslagen följs). Skogscentralen är tydligare än tidigare en inrättning som sköter myndighetsuppgifter. Skogscentralen får enligt lagen om Finlands skogscentral inte bedriva affärsverksamhet. Skogscentralens rättsliga ställning är en självständig offentligrättslig inrättning.

5 kap Tillsyn och register

15 §. Kontrollplaner. Enligt paragrafens 1 mom. ska Livsmedelsverket utarbeta en flerårig nationell kontrollplan. I 2 mom. föreslås bestämmelser om NTM-centralens och Tullens skyldighet att utarbeta kontrollplaner för den tillsyn som är på deras ansvar med beaktande av de behov som grundar sig på Livsmedelsverkets nationella plan.

I artikel 109 i kontrollförordningen föreskrivs det att behöriga myndigheter ska utföra kontroll utifrån en flerårig nationell kontrollplan. Livsmedelsverket ska samordna beredningen av kontrollplanen mellan alla behöriga myndigheter. Bestämmelser om kontrollplanens innehåll finns i artikel 110. Enligt artikel 111 ska kontrollplanen tillhandahållas allmänheten och uppdateras. Medlemsstaten ska för kommissionen utarbeta en årlig rapport enligt artikel 113 över resultaten av de kontroller som utförts enligt kontrollplanen.

I artikel 23 i växtskyddsförordningen föreskrivs det att medlemsstaten ska upprätta fleråriga inventeringsprogram. Inventeringsprogrammet ska vara mycket detaljerat och utarbetas med en noggrannhet som anger antalet inspektioner och prover. Livsmedelsverket utarbetar inventeringsprogrammet, som är riksomfattande.

Med hjälp av den nationella kontrollplanen kan Livsmedelsverket styra de andra behöriga myndigheterna att agera i enlighet med de principer, mål och prioriteringar som anges för tillsynsverksamheten. I den nationella planen anges antalet inspektioner som NTM-centralerna ska utföra per typ av inspektion och per sektor. Genom detta säkerställs det att kraven i kontrollförordningen och växtskyddsförordningen uppfylls på nationell nivå och att aktörerna behandlas på ett likvärdigt sätt i olika områden. Med hjälp av NTM-centralens årliga kontrollplan kan bl.a. tidpunkterna för inspektionerna specificeras utifrån den regionala situationen och arrangemangen för tillsynen säkerställas. Målet är att de behöriga myndigheternas ska utföra kontrollen enligt artikel 9.6 i kontrollförordningen på samma sätt, med beaktande av behovet av att anpassa kontrollen till den specifika situationen. Avsikten är att genom kontrollplanen främja planmässig kontroll och öppenhet för näringsutövarna.

16 §. Rätt att utföra inspektion och få uppgifter. Bestämmelser om allmänna krav på kontroll finns i artiklarna 9—15 i kontrollförordningen. Enligt artikel 9 ska riskbaserad kontroll utföras regelbundet och med lämplig frekvens. Med avvikelse från 39 § i förvaltningslagen (434/2003) ska kontroll utföras enligt artikel 9.4 i kontrollförordningen utan föranmälan, utom då en föranmälan är nödvändig och vederbörligen motiverad för att offentlig kontroll ska kunna utföras.

Enligt artikel 17.4 i växtskyddsförordningen ska vissa åtgärder och undersökningar genomföras oavsett om skadegöraren förekommer på mark eller i byggnader som är allmänna eller privata. Enligt skäl 14 i växtskyddsförordningen bör medlemsstaterna i vissa fall införa åtgärder för att utrota karantänskadegörare på växter på privat mark och i privata byggnader, eftersom utrotning av skadegörare endast kan lyckas om samtliga källor till angrepp avlägsnas. För detta ändamål bör medlemsstaternas behöriga myndigheter ha lagligt tillträde till denna mark och dessa byggnader. Detta kan innebära en begränsning av artikel 7 (respekt för privatlivet och familjelivet) och artikel 17 (rätt till egendom) i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna. Denna begränsning bör vara nödvändig och proportionell för att tillgodose det allmänintresse som ligger bakom växtskyddsförordningen.

Enligt artikel 5.1 h i kontrollförordningen ska den behöriga myndighetens personal ha tillträde till aktörernas lokaler och tillgång till deras dokumentation. Enligt artikel 15 ska aktörerna på begäran ge de behöriga myndigheternas personal tillgång till bl.a. aktörens lokaler, omgivningar och t.ex. aktörens datoriserade informationshanteringsystem. Enligt artikel 15.6 gäller dessa rättigheter även officiella växtskyddsinspektörer och de med delegerade uppgifter som inte är myndigheter.

I det föreslagna 2 mom. föreslås det dock i enlighet med grundlagsutskottets vedertagna praxis att det föreskrivs om utförande av inspektion i utrymmen som omfattas av hemfriden. Inspektioner och provtagningar i utrymmen som används för boende av permanent natur får utföras i syfte att uppfylla de krav som ställs i artiklarna 9—15 i kontrollförordningen, om det är nödvändigt att utföra inspektion för att utreda de omständigheter som inspektionen gäller. Inspektioner får utföras endast av myndigheterna.

Det föreslagna 3 mom. innehåller bestämmelser om den rätt för tillsynsmyndigheterna att få de uppgifter som krävs för att inspektionerna och tillsynen ska kunna skötas. Myndigheterna har trots sekretessbestämmelserna rätt att av andra myndigheter, aktörer och andra som kraven i denna lag eller i Europeiska unionens lagstiftning gäller få de uppgifter som är nödvändiga för att utföra lagstadgade uppgifter. Till exempel Livsmedelsverket och NTM-centralen har rätt att av Tullen få sådana uppgifter från tulldeklarationer för import eller export utifrån vilka myndigheten kan rikta efterhandskontrollen rätt. Livsmedelsverkets och NTM-centralens rätt att få nödvändiga uppgifter gäller också sådana myndigheter som inte utövar tillsyn enligt denna lag.

17 §. Provtagning utan identifiering vid distansförsäljning. I artikel 36 i kontrollförordningen föreskrivs det om provtagning av produkter som säljs genom distanskommunikation utan att det krävs identifiering. Enligt skäl 49 gäller artikeln handel som sker via internet eller andra former av distanskommunikation, från vilken de behöriga myndigheterna bör kunna skaffa prover genom anonyma beställningar (s.k. mystery shopping) för utförandet av kontroll. Produkter som beställts på detta sätt kan användas för offentlig kontroll.

Även om det finns bestämmelser om provtagning utan identifiering i kontrollförordningen, föreslås det av informativa skäl att en bestämmelse som till innehållet motsvarar artikel 36 i kontrollförordningen tas in i lagen. Distansförsäljningens betydelse har ökat. Det finns ett större behov än tidigare att för offentlig kontroll få prover av växter, växtprodukter och andra föremål som säljs genom distansförsäljning, för att myndigheterna ska kunna kontrollera bl.a. växtpassen för växter.

Anonymitet är viktigt för att det ska vara möjligt att se samma information på en webbplats som en konsument. När man använder en tillsynsdator utanför myndighetsnätet etableras kontakten inte via Livsmedelsverkets nät, utan t.ex. via en mobiltelefon. I sådana fall kan tillsynsdatorns IP-adress, dvs. internetprotokolladressen, inte kopplas och spåras till Livsmedelsverket. Med hjälp av tillsynsdatorn söker man information om produkter och ansvarig instans samt dokumenterar bevisen. Allt annat arbete görs med den egentliga myndighetsdatorn. Tillsynsdatorn har särskilda program för sparande av webbsidor. När den ansvariga instansen har identifierats kan tillsynen ske på samma sätt som tillsynen över andra aktörer som bedriver försäljning.

Om aktören inte iakttar bestämmelserna kan myndigheten enligt artikel 138.2 led i i kontrollförordningen beordra att de webbplatser som aktören driver eller använder läggs ned under en lämplig tidsperiod. Livsmedelsverket kan som tvångsmedel meddela aktören ett föreläggande om att webbplatsen ska läggas ned. För vidtagandet av åtgärden kan det i vissa fall behövas handräckning av Kommunikationsverket.

Enligt artikel 15.5 i kontrollförordningen ska aktörerna tillhandahålla den behöriga myndigheten aktuella uppgifter om åtminstone sitt namn och sin juridiska form samt bl.a. verksamhet som utförs genom distanskommunikation. De aktörer som bedriver distansförsäljning med växter, växtprodukter och andra föremål ska anmäla sig till Livsmedelsverkets register.

18 §. Undersökning av myndighetsprover samt officiella laboratorier. Bestämmelser om provtagning, testning och officiella laboratorier finns i artiklarna 34—42 i kontrollförordningen. I 1 mom. föreslås bestämmelser om att behandling och undersökning av myndighetsprover som tas i Finland i enlighet med artikel 37 i kontrollförordningen ska utföras av Livsmedelsverket eller av ett officiellt laboratorium som utsetts av Livsmedelsverket och som finns i Finland eller i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

De metoder för provtagning och för laboratorieanalyser, laborietester och laboratediagnostik som avses i artikel 34.1—34.3 samt de krav på ackreditering av ett laboratorium som avses i artikel 37.4 e och 37.5 i kontrollförordningen tillämpas dock i enlighet med artikel 167.2 i den förordningen först från och med den 29 april 2022.

Ett officiellt laboratorium ska i enlighet med artikel 38 i kontrollförordningen informera den behöriga myndigheten, om resultaten av testningen visar på en risk för växtskydd eller tyder på bristande efterlevnad. Resultaten ska meddelas till den behöriga myndighet som utsåg laboriet för analysen, testet eller diagnostiken.

I 2 mom. föreslås bestämmelser om att jord- och skogsbruksministeriet på framställning av Livsmedelsverket utser ett nationellt referenslaboratorium som avses i artikel 100 i kontrollförordningen.

Enligt 3 mom. för Livsmedelsverket ett register för tillsynsändmål över de utsedda officiella laboratorierna. I registret antecknas laboratoriets namn, kontaktuppgifter, kompetensområde, namnet på den person som ansvarar för undersökningarna, uppgifter om de tillsynsåtgärder som genomförts samt uppgifter om förändringar i verksamheten.

I artikel 39.2 i kontrollförordningen anges villkor för återkallande av ett beslut om utseende av ett laboratorium.

19 §. Utomstående officiell växtskyddsinspektör och delegering av vissa uppgifter till andra än myndigheter. I 1 mom. föreslås bestämmelser om att Livsmedelsverket och NTM-centralen kan utse en utomstående fysisk person till officiell växtskyddsinspektör enligt artikel 3.33 i kontrollförordningen för att utföra särskilt angivna uppgifter som hänför sig till offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet. Enligt kontrollförordningen kan en officiell växtskyddsinspektör höra till den behöriga myndighetens personal eller vara en utomstående person. Denna person kan utföra både offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet och ska ha lämplig utbildning för att utföra uppgiften i enlighet med kontrollförordningen. När den person som utför offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet som omfattas av denna lags tillämpningsområde hör till den behöriga myndighetens personal anses personen vara officiell växtskyddsinspektör utan att särskilt utses till det. Enligt artikel 5.3 i kontrollförordningen ska ett beslut om utseende av en utomstående växtskyddsinspektör vara skriftligt och i det ska uppgifterna specificeras. I praktiken kan utomstående officiella växtskyddsinspektörer användas särskilt för inventeringsuppgifter inom växtskyddet, vilka är uppgifter som hör till i kontrollförordningen avsedd annan offentlig verksamhet.

I 2 mom. föreslås det att Livsmedelsverket och NTM-centralen under de förutsättningar som anges i artiklarna 28—33 i kontrollförordningen genom en fullmakt får delegera vissa uppgifter som hänför sig till offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet till ett eller flera organ. Till en fysisk person får endast uppgifter som hänför sig till offentlig kontroll delegeras, men inte uppgifter som hänför sig till annan offentlig verksamhet. En annan offentlig kontroll definieras i artikel 2.2. När det gäller växtskyddet är det möjligt att delegera uppgifter som ingår i den offentliga kontrollen till en fysisk person med stöd av artikel 22.4 och med hänvisning till artikel 30 i kontrollförordningen. Förutsättningar för delegering av uppgifter är bl.a. att den person eller den personal vid ett organ till vilka uppgifter delegerats har sakkunskap och är kvalificerad och erfaren.

Delegeringen av uppgifter genom fullmakt motsvarar till stor del de bestämmelserna om auktoriserade inspektörer som finns i 15 § i den gällande lagen och som innebär sådan överföring av offentliga förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter som avses i 124 § i grundlagen. För närvarande har endast fysiska personer kunnat vara auktoriserade inspektörer.

Delegering av en uppgift kan också återkallas i enlighet med artikel 33 första stycket b i kontrollförordningen. Det andra stycket i artikeln begränsar dock inte befogenheten att återkalla uppgiften även av andra skäl. Ett sådant annat skäl kan vara en situation där den uppgift som delegerats inte längre behövs t.ex. därför att myndigheten inte längre har sådana arbeten att erbjuda.

I 3 mom. föreslås bestämmelser om att Livsmedelsverket svarar för utbildningen av den personal som sköter den offentliga kontrollen och annan offentlig verksamhet. Tullen ska inom sitt eget ansvarsområde svara för inspektörernas utbildning och upprätthållandet av deras yrkeskompetens i samarbete med Livsmedelsverket, precis som nu. Livsmedelsverket utbildar Tullens personal i frågor som gäller växtskyddet, särskilt i fråga om växtskadegörare, som det är viktigt att ha kunskaper om för tillsynen. Livsmedelsverket avtalar årligen med Tullen om utbildningarna.

Enligt artikel 5.4 i kontrollförordningen ska personal som utför kontroll få utbildning för att utföra sina uppgifter. Det ska även säkerställas att en utomstående officiell växtskyddsinspektör och de till vilka uppgifter delegerats har tillräckliga kunskaper och tillräcklig kompetens innan de ges uppgifter att utföra. För att de krav på kompetens som ställs i unionslagstiftningen ska uppfyllas, ska Livsmedelsverket och Tullen för egen del se till att de som utför offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet får tillräcklig utbildning för att utföra uppgifter inom växtskyddet.

I 4 mom. föreslås bestämmelser om att de som utför uppgifter som utomstående för myndigheten utför uppgifterna under tjänsteansvar. Vid utförandet av uppgifterna iakttas de allmänna förvaltningslagarna. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (412/1974).

20 §. Handräckning. I paragrafen föreslås i enlighet med 23 § i den gällande lagen att den behöriga myndigheten vid behov kan få handräckning av polisen, gränsbevakningsväsendet, Tullen och räddningsmyndigheterna för utförandet av uppgifter enligt författningarna. Till exempel handräckning av polisen kan behövas i samband med bekämpningsåtgärder i enskilda fall, såsom i situationer där någon motsätter sig att träd fälls på privata gårdsplaner. Handräckning av Tullen eller gränsbevakningsväsendet för att stoppa en försändelse som strider mot bestämmelserna kan behövas på gränsövergångsställen och handräckning av räddningsmyndigheterna t.ex. vid bortskaffande av träemballage genom förbränning i särskilda fall.

21 §. Exportkontroll. Vid export av växter, växtprodukter och andra föremål till länder utanför EU kan den mottagande staten kräva sundhetscertifikat för säkerställande av att importkraven uppfylls. Bestämmelser om sundhetscertifikat för export från unionen finns i artikel 100 i växtskyddsförordningen. Den behöriga myndigheten ska kontrollera produkterna på begäran av exportören i enlighet med de krav som gäller den mottagande staten och, om ett exportparti transporteras via ett tredjeland, i enlighet med de eventuella krav som gäller transitering i den staten. Det är i första hand på exportörens ansvar att utreda de krav som gäller produkterna i exportlandet och vid transitering. Kontrollerna kan utföras av Livsmedelsverket eller NTM-centralen.

Enligt förslaget utfärdas intyg för exporten av Livsmedelsverket efter att det har försäkrat sig om att kraven uppfylls. Sundhetscertifikat kan utfärdas endast av en myndighet, och uppgiften kan inte delegeras till någon annan person. Den nationella växtskyddsmyndigheten har enligt standarden ISPM 7 ensamrätt att utfärda sundhetscertifikat. Den nationella växtskyddsmyndigheten i Finland är Livsmedelsverket.

Även enligt 2 § 7 punkten i lagen om Livsmedelsverket (371/2018) ska Livsmedelsverket sköta främjande och styrning av export av livsmedel samt djur, växter och produkter från dem. Enligt motiveringen till den bestämmelsen täcker bestämmelsen de uppgifter som avser främjandet, styrningen och tillsynen över exporten som Livsmedelsverket sköter och som gäller bl.a. deltagande i utredandet av krav som tredjeländer ställer och säkerställandet av att kraven uppfylls, deltagande i utarbetandet av olika handlingar samt ordnande av utbildning.

22 §. Underrättelse om begränsningar för fastighet. Den föreslagna paragrafen motsvarar 12 § i den gällande lagen. Vid sidan av den som överlåter en fastighet, en del av den eller en byggnad är även tillsynsmyndigheten skyldig att i samband med överlåtelsen lämna uppgifter om förekomsten av växtskadegörare i den egendom som överläts. Tillsynsmyndighetens skyldighet att lämna uppgifter förutsätter att en begäran om uppgifter lämnas in till den.

23 §. Maskinell underskrift. I paragrafen föreslås att beslut som utarbetats med hjälp av automatisk databehandling och handlingar som hänför sig till behandlingen av ett ärende får under tecknas maskinellt. Användning av maskinell underskrift är ett enklare förfarande än den elektroniska signering av handlingar som avses i 16 § i lagen om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003), och därför föreslås det att en bestämmelse om saken tas in i lagen.

24 §. Den personuppgiftsansvarige och registeruppgifter. I 1 mom. föreslås det att Livsmedelsverket är personuppgiftsansvarig som för ett register över yrkesmässiga aktörer. Ändamålet med registret är skötsel av uppgifter som hänför sig till genomförandet av växtskyddsförordningen och kontrollförordningen. I skäl 36 i växtskyddsförordningen föreskrivs det att för att säkerställa ett effektivt genomförande av denna förordning, bör vissa yrkesmässiga aktörer som åläggs skyldigheter genom denna förordning tas upp i register som upprättats av medlemsstaterna. Behandlingen av personuppgifter hänför sig till fullgörande av en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige i enlighet med artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen.

Yrkesmässiga aktörer som bedriver verksamhet enligt artikel 65.1 i växtskyddsförordningen ska för registrering i registret över aktörer, innan de inleder sin verksamhet, till Livsmedelsverket lämna in en ansökan som innehåller de uppgifter som avses i artikel 66.2 i växtskyddsförordningen.

Enligt det föreslagna 2 mom. ska i registret införas de uppgifter som avses i artikel 67 i växtskyddsförordningen. I registret ska också införas uppgifter om de inspektioner som tillsynsmyndigheten genomfört och resultaten av dem samt uppgifter om de påföljder som tillsynsmyndigheten påfört för brott mot bestämmelserna. Det är fråga om administrativa påföljder. I kontrollförordningen förutsätts det att aktörernas tidigare verksamhet vad gäller offentlig kontroll som de varit föremål för kontrolleras. Om det vid offentlig kontroll har säkerställts att aktören tidigare har iakttagit bestämmelserna, kan det inverka t.ex. enligt artikel 9.1 c i kontrollförordningen på den frekvens med vilken aktören kontrolleras och enligt artikel 79.3 d i kontrollförordningen minska bl.a. den avgift som tas ut för kontrollen hos aktören. Enligt 7 § 1 mom. 2 punkten i dataskyddslagen får personuppgifter som rör i artikel 10 i dataskyddsförordningen avsedda fällande domar i brottmål och överträdelse behandlas, om behandlingen av uppgifterna regleras i lag eller föranleds av en uppgift som direkt har ålagts den personuppgiftsansvarige i lag (enligt 6 § 1 mom. 2 punkten). Den personuppgiftsansvarige och personuppgiftsbiträdet ska vidta lämpliga skyddsåtgärder i enlighet med 6 § 2 mom. i dataskyddslagen.

Enligt 3 mom. kan NTM-centralen använda, uppdatera och lämna ut registeruppgifter i den omfattning dess lagstadgade uppgifter förutsätter det. NTM-centralen ska se till att de registrerades rättigheter tillgodoses i enlighet med dataskyddsförordningen.

Utgångspunkten när uppgifter förvaras är den definition av behovet att förvara som finns i 21 § i lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019), nedan *informationshanteringslagen*. Myndigheten fastställer förvaringstiden för uppgifterna med tanke på det uppdrag för vilket uppgifterna samlats in. Om t.ex. en aktör har meddelats ett beslut om bekämpning av växtskadegörare, ska uppgifterna bevaras så länge bekämpningsbeslutet är i

kraft. I 4 mom. föreslås bestämmelser om att uppgifterna ska avföras ur registret i situationer där aktören har meddelat Livsmedelsverket att aktören upphör med sin verksamhet eller aktören de facto har upphört med sin verksamhet. Dessa uppgifter ska avföras när de inte längre behövs och senast tre år från det att den senaste uppgiften om aktören infördes. Det är inte ändamålsenligt att i registret bevara uppgifter om aktörer som inte längre bedriver verksamhet. Uppgifterna avförs dock inte så länge ett beslut om bekämpning av växtskadegörare som meddelats aktören är i kraft.

I fråga om uppgifter som lämnats till Tullen hänvisas det i 5 mom. till lagen om behandling av personuppgifter inom Tullen (650/2019).

Enligt 6 mom. ska Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), nedan dataskyddsförordningen och dataskyddslagen (1050/2018) tillämpas på behandling av personuppgifter. I det momentet tas det också in en ny bestämmelse där det görs ett undantag från artikel 18.1 a och b i dataskyddsförordningen. Med stöd av artikel 18 i dataskyddsförordningen har den registrerade rätt att kräva att behandlingen av personuppgifterna begränsas om han eller hon bestrider personuppgifternas korrekthet eller anser att behandlingen av personuppgifterna är olaglig.

Enligt artikel 23 i dataskyddsförordningen är det under vissa förutsättningar möjligt att i unionsrätten eller i en medlemsstats nationella rätt begränsa utövandet av nämnda rättighet. Enligt artikel 23.1 i den förordningen ska det vara möjligt att i unionsrätten eller i en medlemsstats nationella rätt som den personuppgiftsansvarige eller personuppgiftsbiträdet omfattas av införa en lagstiftningsåtgärd som begränsar tillämpningsområdet för de skyldigheter och rättigheter som föreskrivs i artiklarna 12—22 och 34, samt i artikel 5 i den mån dess bestämmelser motsvarar de rättigheter och skyldigheter som fastställs i artiklarna 12—22, om en sådan begränsning sker med respekt för andemeningen i de grundläggande rättigheterna och friheterna och utgör en nödvändig åtgärd i ett demokratiskt samhälle. I denna proposition kan man genom begränsningen säkerställa ”andra av unionens eller en medlemsstats viktiga mål av generellt allmänt intresse” (led e) och ”en tillsyns-, inspektions- eller regleringsfunktion som, även i enstaka fall, har samband med myndighetsutövning i fall som nämns i a—e och g” i artikel 23.1 i dataskyddsförordningen. Det är av allmänt intresse att den registrerade med krav som grundar sig på artikeln inte onödigt kan äventyra skötseln av en uppgift som grundar sig på unionslagstiftningen eller en nationell lag.

I de begränsningar som avses i artikel 23 i dataskyddsförordningen ska andemeningen i de grundläggande rättigheterna och friheterna respekteras. I denna proposition anses det att denna förutsättning uppfylls. Den registrerades rättsskydd har till väsentliga delar säkerställts i och med att myndigheterna och de som sköter offentliga förvaltningsuppgifter ska iaktta de allmänna förvaltningslagarna. Den registrerade kan i sitt ärende (t.ex. uppgifternas oriktighet eller olaglighet) utöva följande rättigheter enligt dataskyddsförordningen: den registrerades rätt till tillgång (artikel 15), rätt till rättelse (artikel 16) och rätt att lämna in klagomål till en tillsynsmyndighet (artikel 77). Avsikten med den föreslagna bestämmelsen är att den personuppgiftsansvarige i stället för att begränsa behandlingen av personuppgifter, i enlighet med förvaltningslagen ska behandla den registrerades påståenden om att personuppgifterna är oriktiga och behandlingen av personuppgifterna olaglig. På det här sättet säkerställer man den registrerades rättsskydd.

I propositionen anses det att det finns tillräckliga grunder för att göra undantag från artikel 18.1 a och b i dataskyddsförordningen i fråga om de lagstadgade uppgifterna. Dessutom har frågan begränsats endast i fråga om en artikel (artikel 18) i dataskyddsförordningen och i fråga om den också endast i fråga om två led. I propositionen anses det att både den registrerades rättigheter och medlemsstatens viktiga allmänna intresse blir samordnade på ovan nämnda sätt.

25 §. Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter till andra myndigheter. Innehållet i paragrafen motsvarar i huvudsak 24 § i den gällande lagen. Det föreslås att Skatteförvaltningen fogas till paragrafen bl.a. i syfte att bekämpa den grå ekonomin. Den rätt att lämna ut uppgifter som avses i paragrafen innebär i enlighet med ordalydelsen även utlämnande av uppgifter på eget initiativ utan att den mottagande myndigheten uttryckligen begär uppgifterna. Även avsikten med informationshanteringslagen är att främja utnyttjandet av information mellan myndigheterna. Rättsskyddet för en part eller en annan kund inom förvaltningen ska dock säkerställas.

6 kap. Tvångsmedel och påföljder

26 §. Administrativ påföljdsavgift. I propositionen föreslås för Livsmedelsverket som ny befogenhet att ålägga en påföljdsavgift i ett administrativt förfarande. Vid konstaterande av bristande efterlevnad av bestämmelserna ska orsaken till och omfattningen av den bristande efterlevnaden samt aktörens ansvar fastställas. De behöriga myndigheterna ska vidta lämpliga åtgärder för att säkerställa att den berörda aktören åtgärdar den bristande efterlevnaden och förebygger ytterligare upprepningar. I artikel 138.2 i kontrollförordningen anges åtgärder som den behöriga myndigheten har till sitt förfogande, men förteckningen är inte heltäckande. Vid en administrativ påföljdsavgift är det i sak fråga om en ekonomisk påföljd av straffkaraktär, som Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna (Europadomstolen) och grundlagsutskottet har ansett kunna jämföras med straffrättsliga påföljder.

En administrativ påföljdsavgift kan enligt 1 mom. påföras av Livsmedelsverket. I detta moment specificeras vilka skyldigheter förseelserna kan gälla för att en påföljdsavgift ska kunna påföras. Tillämpningsområdet för den föreslagna avgiften föreslås omfatta försummelser som det är enkelt att bevisa och inte kräver utredningsmässiga åtgärder. Påföljdsavgiften föreslås vara minst 300 och högst 5 000 euro. Livsmedelsverket bedömer att påföljdsavgiften kommer att användas endast i undantagsfall. I första hand ska bristen eller förseelsen försöka åtgärdas genom att ge aktören en rättelseuppmaning.

Enligt 2 mom. ska påföljdens storlek bedömas med hänsyn till förseelsens art, skadlighet och hur ofta den upprepats. Proportionalitets- och ändamålsenlighetskraven på förvaltningsverksamheten ska uppfyllas vid påförandet av avgiften. Kraven på god förvaltning och rättssäkerhet ska beaktas. I fråga om påföljdsavgiften föreligger besvärsmått. En påföljdsavgift som Livsmedelsverket påfört är verkställbar endast om den vunnit laga kraft och förvaltningsdomstolens avgörande i ett ärende som gäller sökande av ändring är verkställbart i enlighet med vad som anges till och med utgången av år 2019 i förvaltningsprocesslagen (583/1996) och från och med ingången av år 2020 i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

I 3 mom. beaktas förbudet mot dubbel straffbarhet, enligt vilket flera påföljder av straffkaraktär inte får påföras en fysisk person för samma gärning. Förbudet omfattar även administrativa påföljder av straffkaraktär för en och samma gärning.

Enligt 4 mom. får påföljdsavgift inte påföras om det har förflutit mer än sex månader sedan gärningen begicks. Om det förflutit mer än sex månader sedan gärningen begicks eller om utredningen kräver mer tid finns det andra i lag föreskrivna tvångsmedel till förfogande. En påföljdsavgift preskriberas fem år efter den dag då avgiften påfördes.

Enligt förslaget finns bestämmelser om verkställighet av administrativa påföljdsavgifter i lagen om verkställighet av böter (672/2002). Därför föreslås det att den lagen ändras så att påföljdsavgift enligt den föreslagna växtskyddslagen fogas till lagens tillämpningsområde i 1 § i den lagen. För verkställigheten av påföljdsavgiften svarar Rättsregistercentralen, som redan har motsvarande verkställighetsuppdrag. När det gäller verkställbarheten av ett beslut iaktas från och med ingången av år 2020 lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Ingen ränta tas ut på påföljdsavgiften.

27 §. Föreläggande och förbud. I det föreslagna 1 mom. hänvisas det till de åtgärder i kontrollförordningen som den behöriga myndigheten kan använda, om aktören inte har iakttagit kraven i lagstiftningen. Kontrollförordningen innehåller heltäckande och detaljerade bestämmelser om den behöriga myndighetens åtgärder och befogenheter vid bristande efterlevnad av bestämmelserna. Artikel 138.2 i kontrollförordningen innehåller en förteckning som allt som allt omfattar 8 led (leden c—j) om åtgärder som kan tillämpas på växter, växtprodukter och andra föremål. De viktigaste av dem är kanske begränsande eller förbjudande av att varor släpps ut på marknaden (led d), destruktion av varor (led g), stängning av aktörens företag under en lämplig tidsperiod (led h), nedläggning under en lämplig tidsperiod av hela eller delar av aktörens verksamhet och, i förekommande fall, de webbplatser som aktören driver eller använder (led i), återkallande av registreringen eller godkännandet för anläggningen eller installationen tillfälligt eller slutgiltigt (led j). Förteckningen är inte uttömmande. Även andra åtgärder är möjliga. Som andra möjliga åtgärder har det till förslaget lagts till administrativ påföljdsavgift enligt 26 § och vite och tvångsutförande enligt 29 §.

Valet av åtgärder påverkas bl.a. av på vilket sätt bestämmelserna inte iakttagits i varje enskilt fall. Vilka åtgärder växtskyddsriskerna kräver är en fråga som den behöriga myndigheten får avgöra. Den behöriga myndigheten ska kunna visa att de valda åtgärderna är ändamålsenliga och proportionella.

Innan ett föreläggande om åtgärder meddelas ska den behöriga myndigheten i enlighet med artikel 137 i kontrollförordningen utföra en undersökning, om bristande efterlevnad misstänks. I syfte att bekräfta eller undanröja en misstanke utförs det vid behov förstärkt offentlig kontroll av varor och aktörer eller så kan varor omhändertas beroende av vad som är lämpligt. Vad som avses med omhändertagande definieras i artikel 3.47 i kontrollförordningen. Skyldigheten att utreda ett ärende överensstämmer också med förvaltningslagens principer för god förvaltning.

Enligt 2 mom. kan marknadsföring, användning och import av i 8 § avsedda makroorganismer för biologisk bekämpning och pollinering förbjudas, om organismerna utgör en växtskyddsrisk. Momentet motsvarar 9 b § 3 mom. i den gällande lagen.

28 §. Överföring av beslutanderätt i vissa fall. Enligt 1 mom. kan Livsmedelsverket på NTM-centralernas vägnar fatta beslut om användning av administrativa tvångsmedel, om det område som påverkas av dem är större än en NTM-centrals område. Syftet med bestämmelsen är att besluten ska kunna fattas på ett centraliserat och enhetligt sätt. I 2 mom. föreslås det att Livsmedelsverket i vissa fall kan fatta beslut om användning av tvångsmedel också på en NTM-centrals område. Avsikten är dock inte att NTM-centralen på det här sättet t.ex. på grund av knappa resurser ska kunna överföra skötseln av uppgifter till Livsmedelsverket. Det är fråga om

ett mycket exceptionellt förfarande som Livsmedelsverket kan tillgripa, om verket anser att det finns grundad anledning att betrakta NTM-centralens åtgärder som otillräckliga för att säkerställa växtskyddet. Livsmedelsverket kan i princip sköta ett övervakningsfall som hör till NTM-centralens uppgifter i sådana exceptionella fall där det ska anses behövt att den centrala myndigheten ingriper med tanke på efterlevnaden av växtskyddsbestämmelserna och styrning av övervakningen, t.ex. om NTM-centralen inte vidtar åtgärder, trots att det finns ett uppenbart behov av att använda administrativa tvångsmedel. Situationen kan bli problematisk om det inte har föreskrivits villkor för Livsmedelsverkets åtgärder.

29 §. Vite eller tvångsutförande. Paragrafen motsvarar till innehållet 28 § i den gällande lagen, men den har utvidgats till att kunna tillämpas av alla behöriga myndigheter. Den behöriga myndigheten kan förena en förpliktande åtgärd, ett föreläggande eller ett förbud som meddelats med stöd av lagen med vite eller med hot om att de försummade åtgärderna vidtas på den försumliges bekostnad. Detta föreslås gälla i 4 och 5 § avsedda begränsningar eller skyldigheter för att utrota växtskadegörare och förhindra att de sprids samt i 27 § avsedda förelägganden och förbud.

Vite döms ut av den myndighet som förelagt det. Vid föreläggande och utdömande av vite iaktas viteslagen (1113/1990). Hänvisningen till viteslagen gäller också vitesbeloppet. Enligt 8 § i viteslagen ska vitesbeloppet bestämmas med beaktande av huvudförpliktelsens art och omfattning, den förpliktades betalningsförmåga och övriga omständigheter som inverkar på saken. På vitesbeloppet inverkar således åtminstone näringsverksamhetens omfattning och omsättningsstorlek samt hur näringsidkaren förhåller sig till de uppmaningar som tillsynsmyndigheten tidigare har gett med stöd av den föreslagna lagen.

30 §. Straffbestämmelser. I 1 mom. föreslås det att de gärningar anges som strider mot bestämmelserna och som kan leda till straffrättsligt straffansvar. Brotsrekvisitet kan uppfyllas förutom på grund av en faktisk gärning även på grund av en försummelse. Gärningen kan också vara sådan att den faktiskt eller mycket sannolikt utgör en växtskyddsrisik. En gärning som uppfyller rekvisitet kan begås antingen uppsåtligt eller av oaktsamhet. Benämningen på gärningen är äventyrande av växtskyddet, vilket motsvarar äventyrande av växters sundhet i 29 § i gällande lag, och straffarten kan vara endast bötesstraff.

Om den behöriga myndigheten har förenat ett föreläggande eller förbud som meddelats med stöd av 27 § med vite, föreslås det för undvikande av överlappningar att det i 2 mom. tas in bestämmelser om att den som brutit mot föreläggandet eller förbudet inte kan dömas till straff för samma gärning, om vitet har dömts ut genom ett beslut som vunnit laga kraft.

I 3 mom. föreslås det att det i lagen tas in en bestämmelse om att göra en utredningsbegäran i fråga om en överträdelse av lagstiftningen. Enligt förslaget är det den behöriga myndigheten som ska anmäla förseelser till åtalsprövning. En anmälan behöver inte göras, om förseelsen som helhet betraktad och med beaktande av förhållandena är uppenbart ringa.

7 kap. Skadestånd

31 §. Ersättning av kostnader som orsakas av bekämpningen av växtskadegörare. Paragrafen motsvarar 30 § i den gällande lagen. Ersättningarna regleras nationellt. Livsmedelssäkerhetsverket har ändrats till Livsmedelsverket.

32 §. Ersättning av kostnader och skador som orsakas av utrotningen av växtskadegörare i skog. Paragrafen motsvarar 30 a § i den gällande lagen. Livsmedelssäkerhetsverket har ändrats till Livsmedelsverket.

33 §. *Skador och kostnader som inte berättigar till ersättning.* Paragrafen motsvarar till innehållet 31 § i den gällande lagen. Paragrafens rubrik ändras så att den bättre motsvarar innehållet i paragrafen.

34 §. *Vissa i Europeiska unionens lagstiftning föreskrivna förutsättningar i fråga om ersättningsstagare.* Paragrafen motsvarar 31 a § i den gällande lagen.

8 kap. Särskilda bestämmelser

35 §. *Skydd för personer som rapporterar om överträdelser.* I paragrafen föreslås bestämmelser om att identiteten hos en fysisk person som rapporterat om en överträdelse av bestämmelserna om växtskydd och tillsynen över det ska hållas hemlig. Motsvarande bestämmelse finns inte i den nuvarande lagen. Bestämmelser om skydd för sådana personers fysiska personers identitet som rapporterar om överträdelser finns för närvarande i t.ex. 36 § i dataskyddslagen och i 71 a § i lagen om Finansinspektionen (878/2008).

Genom den föreslagna bestämmelsen genomförs artikel 140 i kontrollförordningen, enligt vilken personer som till den behöriga myndigheten rapporterar faktiska eller potentiella överträdelser ska skyddas mot repressalier, diskriminering och andra former av missgynnande behandling. Enligt skäl 91 i kontrollförordningen bör vem som helst ha möjlighet att inkomma med nya uppgifter till de behöriga myndigheterna för att hjälpa dem att upptäcka fall av överträdelser och i sådana fall ålägga sanktioner. Därför bör det säkerställas att en person kan anmäla eventuella överträdelser och att han eller hon skyddas mot repressalier.

Det är således ändamålsenligt att i växtskyddslagen föreskriva om grunden för hemlighållande av en sådan persons identitet som anmäler en överträdelse, även om huvudregeln för bestämmelser om grunder för hemlighållande är att de koncentreras till lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). Detta överensstämmer också med den s.k. whistleblowing-regleringen (kommissionens förslag till direktiv för att stärka skyddet för visselblåsare på EU-nivå (COM(2018) 218).

Syftet med bestämmelsen är att skydda sådana personer som anmäler överträdelser och för vilka ett röjande av deras identitet skulle medföra olägenhet. En person ska kunna göra en anmälan till den behöriga myndigheten om överträdelser av växtskyddsbestämmelserna utan rädsla för att drabbas av negativa konsekvenser. Förutsättningen är att röjandet av identiteten skulle medföra olägenhet för den person som gjort anmälan. Olägenheten kan t.ex. ha att göra med att personen står i särskild relation, t.ex. anställningsförhållande, till den aktör som berörs av anmälan och anmälan kan inverka negativt på denna relation. Personens subjektiva uppfattning om att det medför olägenhet räcker inte i sig för att tillämpa de grunder för hemlighållande som avses i bestämmelsen.

36 §. *Utseende av gränskontrollstationer.* Enligt förslaget ska jord- och skogsbruksministeriet utse gränskontrollstationerna och de andra kontrollställena på framställning av Livsmedelsverket eller Tullen. Bägge kan inom sitt verksamhetsområde göra framställningar om behövliga kontrollställena. Om kraven inte längre uppfylls, återkallar eller tillfälligt återkallar ministeriet ett beslut om utseende efter att ministeriet fått framställning om saken. De krav som gäller gränskontrollstationerna och kontrollställena anges i artiklarna 59—64 i kontrollförordningen.

37 §. *Delegation.* Den föreslagna paragrafen motsvarar i huvudsak 32 § i den gällande lagen. Det föreslås att jord- och skogsbruksministeriet för tre år i sänder ska tillsätta en delegation med

uppgift att i ärenden som gäller växtskydd följa utvecklingen, främja en god växtskyddsstatus och lägga fram förslag och ta initiativ i frågan.

38 §. Avgifter för statliga myndigheters prestationer. Enligt det föreslagna 1 mom. ska det i regel tas ut en avgift för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet. I kapitel VI i kontrollförordningen föreskrivs det om avgifterna för kontroll. Enligt artikel 79.1 i kontrollförordningen ska de behöriga myndigheterna ta ut avgifter för växtskyddskontroller vid gränskontrollstationer och andra kontrollställen för import på kostnadstäckningsbasis, dvs. enligt självkostnadsvärdet. Enligt artikel 54 i kontrollförordningen ska en lämplig kontrollfrekvens fastställas genom genomförandeakter. Bestämmelser om villkoren för att minska kontrollerna finns för närvarande i kommissionens förordning (EG) nr 1756/2004. Tullen tar ut kostnaderna för kontrollerna i enlighet med finansministeriets förordning om Tullens avgiftsbelagda prestationer.

Enligt artikel 79.2 c i kontrollförordningen ska avgift dessutom tas ut för offentlig kontroll som ursprungligen inte var planerad och som enligt led i har blivit nödvändig efter det att bristande efterlevnad hos samma aktör påvisats under en offentlig kontroll som utförts i enlighet med kontrollförordningen och, enligt led ii utförs för att bedöma omfattningen och konsekvenserna av denna bristande efterlevnad eller för att verifiera att korrigerande åtgärder har vidtagits.

Enligt artikel 80 i kontrollförordningen får medlemsstaterna ta ut även andra avgifter eller pålagor för att täcka kostnaderna för offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet än de avgifter eller pålagor som avses i artikel 79, om detta inte är förbjudet enligt den lagstiftning som är tillämplig på de områden som omfattas av de bestämmelser som avses i artikel 1.2.

I artikel 82 i kontrollförordningen föreskrivs det om beräkning av avgifter eller pålagor. Artikeln gäller endast obligatoriska avgifter. Därför beräknas de andra avgifterna enligt artikel 80 i kontrollförordningen enligt lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). Närmare bestämmelser om de arrangemang som avses i artiklarna 79—82 i kontrollförordningen och bestämmandet av avgifternas storlek får utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet. Enligt de nämnda artiklarna i kontrollförordningen är det under vissa förutsättningar nationellt möjligt att besluta att minska beloppet för avgifterna och även besluta om andra än obligatoriska avgifter.

På avgifter som tas ut vid kontroll som utförs av dem till vilka uppgifter delegerats tillämpas enligt artikel 78.2 i kontrollförordning samma bestämmelser. I enlighet med propositionen är avsikten dock att fortsätta med den praxis enligt vilken endast behöriga myndigheter tar ut kontrollavgifter, även när det är fråga om dem till vilka kontrolluppgifter delegerats.

Livsmedelsverket och NTM-centralen ska till den utomstående officiella växtskyddsinspektör som de utsett enligt 19 § och till den person eller det organ som delegerats uppgifter enligt 19 § betala ett arvode för de prestationer som de fått i uppdrag att utföra samt en ersättning för kostnaderna.

39 §. Ändringssökande. Enligt det föreslagna 1 mom. omfattar bestämmelserna om begäran om omprövning beslut som gäller förutsättningarna för registrering enligt 24 § och beslut enligt 7 kap. om ersättningar med anledning av skadegörare. Allmänna bestämmelser om begäran om omprövning finns i 7 a kap. i förvaltningslagen. Ett beslut som har meddelats med anledning av begäran om omprövning får överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen.

Enligt 2 mom. får ett beslut som den behöriga myndigheten fattat överklagas genom besvär hos förvaltningsdomstolen på det sätt som anges till och med utgången av år 2019 i förvaltningsprocesslagen och från och med ingången av år 2020 i lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Sådana beslut är åtminstone bekämpningsbeslut enligt 4—6 §, beslut enligt 8 § 3 mom. om tillstånd som gäller makroorganismer, beslut enligt 9 § 2 mom. om återkallande av tillstånd som gäller makroorganismer och tvångsmedelsbeslut enligt 26—28 §. Dessutom är det möjligt att söka ändring i de andra beslut som den behöriga myndigheten fattat med stöd av växtskyddsförordningen och kontrollförordningen och med stöd av dem antagna rättsakter på lägre nivå. De bestämmelser på lägre nivå som är under beredning har räknats upp i avsnitten 2.2.1 och 2.2.2.

I fråga om åtgärder för bekämpning av skadegörare och andra förpliktande åtgärder finns inte möjlighet till omprövning, eftersom det i onödan skulle kunna förlänga den totala behandlingstiden för ärenden. Förvaltningsdomstolens beslut får överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

När myndighetens beslut gäller annat än administrativa påföljdsavgifter, kan det enligt 3 mom. i beslutet bestämmas att det ska iaktas även om ändring sökts, om inte besvärsmyndigheten bestämmer något annat. Avsikten med detta är att säkerställa att den behöriga myndigheten har effektiva metoder för att förhindra att växtskadegörare sprids.

I 4 mom. finns en informativ hänvisning om sökande av ändring i Tullens beslut i enlighet med tullagen.

Enligt 5 mom. får ändring i en avgift som en myndighet påfört för en prestation sökas på det sätt som anges i lagen om grunderna för avgifter till staten.

40 §. Ikraftträdande. I paragrafen föreslås bestämmelser om lagens ikraftträdande. Lagarna föreslås träda i kraft den 14 december 2019 samtidigt som växtskyddsförordningen och kontrollförordningen börjar tillämpas.

Samtidigt upphävs den gällande lagen om skydd för växter sundhet. De beslut och förelägganden för bekämpning av skadegörare som meddelats med stöd av 11 § i den lagen förblir dock i kraft och gäller den tid som bestämts i dem.

1.2 Lag om ändring av 1 § i lagen om verkställighet av böter

1 §. Lagens tillämpningsområde. Rättsregistercentralen sörjer för verkställigheten av försumelse- och påföljdsavgifter som påförs med stöd av olika lagar med iakttagande av förfarandet för verkställigheten av böter. Därför föreslås att det till 1 § 2 mom. i lagen fogas bestämmelser om att en påföljdsavgift som avses i 26 § i växtskyddslagen verkställs på det sätt som föreskrivs i lagen om verkställighet av böter (672/2002).

Enligt 4 § i lagen om verkställighet av böter ska den som påför avgiften och fullföljdsdomstolen göra en anmälan om sitt beslut till Rättsregistercentralen. Rättsregistercentralen har möjlighet att bevilja betalningstid med stöd av 14—18 § i lagen.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Genom jord- och skogsbruksministeriets förordning får det utfärdas närmare bestämmelser enligt 8 § 5 om innehållet i anmälan om makroorganismer, förfarandet för ansökan om tillstånd

och innehållet i tillståndsansökan, enligt 13 § 2 om Tullens uppgifter och enligt 38 § om arangemangen i enlighet med kontrollförordningen och om avgifternas storlek.

3 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 14 december 2019 samtidigt som växtskyddsförordningen och kontrollförordningen börjar tillämpas.

I övergångsbestämmelsen föreskrivs det att de beslut och förelägganden för bekämpning av växtskadegörare som meddelats med stöd av den lag som gällde före växtskyddslagens ikraftträdande gäller den tid som bestämts i besluten och föreläggandena. Giltighetstiden för ett beslut kan omspänna flera år beroende på skadegöraren och de bekämpningsmetoder som behövs. Bekämpningsbesluten kan ha meddelats av Livsmedelssäkerhetsverket eller dess efterträdare Livsmedelsverket eller av NTM-centralen.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Hemfrid

Enligt 10 § i grundlagen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade. Enligt 3 mom. i samma paragraf kan det genom lag föreskrivas om åtgärder som ingriper i hemfriden och som är nödvändiga för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna tryggas eller för att brott ska kunna utredas. Den i grundlagen skyddade hemfriden täcker i princip alla lokaler som är avsedda som fast boende (GrUU 46/2001 rd). Grundlagsutskottet har ansett att åtgärder som går in på hemfridsskyddade områden är godtagbara för att utreda brott, om åtgärden hänger samman med en konkret och specificerad anledning att misstänka att ett lagbrott har skett eller kommer att ske (t.ex. GrUU 37/2010 rd, s. 5, GrUU 32/2010 rd, s.11). Utskottet har dessutom förutsatt att en inspektion ska vara nödvändig för att utreda omständigheter som gäller föremålet för inspektionen (se t.ex. GrUU 40/2002 rd, s 2/I, GrUU 44/2002 rd, s. 4/II).

Grundlagsutskottet har ansett att ingrepp i hemfriden för utredning av förseelser som är föga klandervärda inte motiveras av ett tungt vägande behov och uppfyller således inte proportionalitetskravet beträffande en begränsning av en grundläggande fri- eller rättighet (se t.ex. GrUU 40/2002 rd, s. 2 och GrUU 69/2002 rd, s. 2/II). Grundlagsutskottet har däremot i sin nyare praxis åtminstone i vissa fall ansett att inspektioner också kan tillåtas om det finns grundad anledning att misstänka sådana straffbara förseelser som allra högst ger ett bötestraff. Rätten att genomföra inspektion har kunnat kopplas ihop förutom med straffrättsligt straff också med ett förfarande som är sanktionerat med en straffavgift (se t.ex. GrUU 7/2004 rd, s. 2/II, GrUU 40/2010 rd, s. 3). Utskottet har i dessa fall vid sin proportionalitetsbedömning fäst vikt vid bl.a. inspektioner för kontroll av hur offentliga medel används (GrUU 69/2002 rd, s. 2—3), inspektioner av lokaler som befinner sig i näringsidkarens bostad (GrUU 69/2002 rd, s. 2/I) och vid att det är fråga om en administrativ påföljdsavgift av straffkaraktär (GrUU 40/2010 rd, s. 3—4/I).

Grundlagsutskottet har ofta framhållit att formuleringen i 10 § 3 mom. i grundlagen är absolut i den meningen att inspektioner som ingriper i hemfriden måste vara kopplade till ett nödvändighetskrav. I den meningen är grundlagsutskottets yttrandepraxis etablerad. Utskottet har upprepade gånger förutsatt att det i befogenhetsbestämmelserna skrivs in att inspektioner i t.ex. bostäder bara får förrättas om det är nödvändigt för att utreda de frågor som inspektionen avser (se t.ex. GrUU 54/2014 rd, s. 3/I—II och de utlåtanden det hänvisas till där).

Enligt artikel 17.4 i växtskyddsförordningen ska vissa åtgärder och undersökningar genomföras oavsett om EU-karantänskadegöraren förekommer på mark eller i byggnader som är allmänna eller privata. Enligt skäl 14 i växtskyddsförordningen bör medlemsstaterna i vissa fall införa åtgärder för att utrota karantänskadegörare på växter på privat mark och i privata byggnader, eftersom utrotning av skadegörare endast kan lyckas om samtliga källor till angrepp avlägsnas. För detta ändamål bör medlemsstaternas behöriga myndigheter ha lagligt tillträde till denna mark och dessa byggnader. Detta kan innebära en begränsning av artikel 7 (respekt för privatlivet och familjelivet) och artikel 17 (rätt till egendom) i stadgan om de grundläggande rättigheterna. Denna begränsning bör vara nödvändig och proportionell för att tillgodose det allmänintresse som ligger bakom denna förordning.

Enligt artikel 5.1 h i kontrollförordningen ska den behöriga myndighetens personal ha tillträde till aktörernas lokaler och tillgång till deras dokumentation. Enligt artikel 15 ska aktörerna på begäran ge de behöriga myndigheternas personal tillgång till bl.a. aktörens lokaler, omgivningar och t.ex. aktörens datoriserade informationshanteringssystem. Enligt artikel 15.6 gäller dessa rättigheter även officiella växtskyddsinspektörer, organ med delegerade uppgifter och fysiska personer till vilka uppgifter delegerats, vilka inte är myndigheter.

Enligt det föreslagna 16 § 2 mom. får inspektioner och provtagningar i utrymmen som används för boende av permanent natur utföras i syfte att uppfylla de krav som ställs på offentlig kontroll i artiklarna 9—15 i kontrollförordningen, om det är nödvändigt att utföra inspektion för att utreda de omständigheter som inspektionen gäller. I den föreslagna bestämmelsen begränsas rätten att utföra inspektion i utrymmen som används för permanent boende till en myndighet.

I den föreslagna bestämmelsen är det å ena sidan fråga om att uppnå Europeiska unionens mål i syfte att ordna en enhetlig kontroll i hela livsmedelskedjan och å andra sidan fråga om trygghet av den hemfrid som förutsätts i grundlagen. De föreslagna bestämmelserna är förenliga med grundlagsutskottets praxis i fråga om inspektioner i utrymmen som används för permanent boende. Exempelvis växthus på gårdsplaner hör inte till kärnan i hemfriden. I syfte att uppnå målen för inspektionen kan det i vissa situationer vara nödvändigt att verifiera förhållanden och omständigheter i utrymmen som omfattas av hemfriden och vilka inte annars kan utredas. Som exempel kan nämnas situationer där en aktör trots begäran inte för tillsynsmyndighetens kontroll lämnar in de handlingar som aktören innehar och som är nödvändiga för att utreda ett ärende eller inte låter myndigheten ta del av de uppgifter i det elektroniska informationshanteringssystemet som är behövliga för kontrollen.

Överföring av offentliga förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter

Enligt 124 § i grundlagen kan offentliga förvaltningsuppgifter anförtros andra än myndigheter endast genom lag eller med stöd av lag, om det behövs för en ändamålsenlig skötsel av uppgifterna och det inte äventyrar de grundläggande fri- och rättigheterna, rättssäkerheten eller andra krav på god förvaltning. Uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt får dock ges endast myndigheter.

Enligt grundlagsutskottets tolkningspraxis förutsätter överföring av offentliga förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter att det i lag åtminstone i stora drag fastställs vilken kompetens eller behörighet den som sköter uppgiften ska ha (bl.a. GrUU 28/2001 rd och GrUU 48/2001 rd). Grundlagsutskottet har konstaterat att en offentlig förvaltningsuppgift kan anförtros andra än myndigheter också genom avtal som ingås med stöd av lag (GrUU 26/2017 rd, s. 48, GrUU 11/2004 rd, s. 2/II, GrUU 11/2002 rd, s. 5/I).

I sin praxis har grundlagsutskottet ansett att tryggande av kraven på rättssäkerhet och god förvaltning i den bemärkelse som avses i 124 § i grundlagen innebär att de allmänna förvaltningslagarna iakttas när ärenden behandlas och att de som handlägger ärenden handlar under tjänsteansvar (GrUU 33/2004 rd, s. 7/II, GrUU 46/2002 rd, s. 9). De allmänna förvaltningslagarna tillämpas med stöd av bestämmelserna i dem om tillämpningsområde, definition av myndighet eller enskildas skyldighet att ge språklig service också på enskilda när de utför ett offentligt förvaltningsuppdrag (GrUU 42/2005 rd, s. 3/II). Bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas även på de som är anställda hos bolaget när de utför offentliga förvaltningsuppgifter (GrUU 26/2017 rd, s. 55–56, GrUU 16/2016 rd, s. 3, GrUU 8/2014 rd, s. 5/I)

Kontrollförordningen ger möjlighet att överföra offentliga förvaltningsuppgifter till andra än myndigheter på två olika sätt, nämligen genom att utse en utomstående officiell växtskyddsinspektör och genom att delegera uppgifter till ett organ eller en fysisk person.

En officiell växtskyddsinspektör enligt artikel 3.33 i kontrollförordningen kan vara en fysisk person som hör till den behöriga myndighetens personal eller en för uppgiften utsedd utomstående fysisk person. Växtskyddsinspektören ska ha lämplig utbildning för uppgiften. Ett beslut om utseende ska enligt artikel 5.3 vara skriftligt och i det ska uppgifterna specificeras.

I artiklarna 28—33 i kontrollförordningen finns bestämmelser om förutsättningarna för delegering av vissa av myndigheternas uppgifter. Vissa uppgifter som ingår i den offentliga kontrollen och i annan offentlig verksamhet i anknytning till växtskydd får skriftligen delegeras till ett organ. Till en fysisk person får endast uppgifter som hänför sig till offentlig kontroll delegeras, men inte uppgifter som hänför sig till annan offentlig verksamhet. ”Annan offentlig kontroll” definieras i artikel 2.2. Delegering av uppgifter förutsätter att organets personal och den fysiska personen har sakkunskap för uppgifterna och är kvalificerad och erfaren. Även de situationer där delegering av uppgifter ska återkallas har reglerats i artikel 33.1 b i kontrollförordningen.

Enligt den föreslagna 19 § får Livsmedelsverket och NTM-centralen i enlighet med kontrollförordningen utse utomstående växtskyddsinspektörer att utföra särskilt angivna uppgifter och genom fullmakt delegera vissa uppgifter som hänför sig till inspektioner, undersökningar och utredningar till andra än myndigheter. De administrativa beslut som eventuellt ska fattas utifrån inspektionerna fattas av den myndighet som utsett inspektören eller som utfärdat fullmakten.

De nämnda bestämmelserna i kontrollförordningen uppfyller grundlagsutskottets krav på att det i stora drag fastställs vilken kompetens och behörighet som den som sköter en uppgift som delegeras ska ha. Förordningens detaljerade bestämmelser kan anses utgöra en tillräcklig författningsgrund också med tanke på 124 § i grundlagen. Således är det inte av konstitutionella skäl längre nödvändigt att i lagförslaget ta in detaljerade bestämmelser om delegering av offentliga förvaltningsuppgifter till en enskild person.

Bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar ska tillämpas på en växtskyddsinspektör, och på den fysiska person eller personal vid ett organ till vilka uppgifter delegerats när de sköter myndighetsuppgifter. I 118 § i grundlagen föreskrivs det om ansvar för ämbetsåtgärder. I tjänsteansvaret ingår både skadeståndsrättsligt och straffrättsligt ansvar. När en offentlig förvaltningsuppgift genom lag anförtros någon annan än en myndighet måste det enligt grundlagsutskottets etablerade praxis författningsmässigt ses till att det på den som sköter en uppgift utan tjänsteansvar tillämpas samma bestämmelser som på den som sköter samma uppgift med tjänsteansvar när de utför sitt uppdrag (GrUU 5/2010 rd, GrUU 3/2009 rd, GrUU 1/2008 rd). Den föreslagna lagen innehåller den bestämmelse om tjänsteansvar som grundlagsutskottet förutsätter i sin tolkningspraxis.

Näringsfrihet

Enligt 18 § 1 mom. i grundlagen har var och en i enlighet med lag rätt att skaffa sig sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt fritt. Grundlagsutskottet har dock ansett att tillståndsplikt för näringsverksamhet kan tillåtas av särskilda skäl (GrUU 19/2002 rd). Det har ansetts att reglering av den anmälnings- eller registreringsplikt som är en förutsättning för inledande av näringsverksamhet i sak kan jämföras med reglering av tillståndsplikt (GrUU 9/2005 rd, s. 2/I, GrUU 56/2002 rd, s. 2/I, GrUU 45/2001 rd, s. 2/I).

Grundlagsutskottet har ansett att begränsningar i näringsfriheten måste vara exakta och noggrant avgränsade. Utskottet har också ansett att det är viktigt att bestämmelserna om villkoren för tillstånd och tillståndets beständighet är så utformade att myndigheternas verksamhet är tillräckligt förutsägbar (GrUU 15/2008 rd, s. 2/II). När det gäller bestämmelser om näringsverksamhet har grundlagsutskottet brukat anse att återkallande av tillstånd är en myndighetsåtgärd som ingriper i individens rättsliga ställning och då har kraftigare effekter än om en ansökan om tillstånd avslås. Därför har utskottet för att lagstiftningen ska vara rätt proportionerad ansett det nödvändigt att möjligheten att återkalla tillstånd binds vid allvarliga eller väsentliga förseelser eller försummelse och vid att eventuella anmärkningar och varningar till tillståndshavaren inte har lett till att bristerna i verksamheten har korrigerats (t.ex. GrUU 58/2010 rd, s. 5, GrUU 32/2010 rd, s. 8, GrUU 28/2008 rd, s. 2, GrUU 31/2006 rd, s. 2). Grundlagsutskottet har dessutom ansett att det med avseende på 18 § 1 mom. i grundlagen inte medför problem att återkalla ett godkännande i en situation där en hälsofara inte kan förhindras på något annat sätt (GrUU 37/2005 rd, s. 2/II).

Kravet på registrering av yrkesmässiga aktörer i 24 § i den föreslagna lagen och de uppgifter som ska införas i registret grundar sig på artiklarna 65—67 i växtskyddsförordningen. Bestämmelser om återkallande av registrering finns beroende på hurdana brister det är fråga om i artikel 66.6 i växtskyddsförordningen och artikel 138.2 j i kontrollförordningen.

I 2 kap. i den föreslagna lagen finns bestämmelser om bekämpning av växtskadegörare. Om en skadegörare t.ex. har lyckats sprida sig till produktionen, trots att aktören har iakttagit bestämmelserna och handlat på ett omsorgsfullt sätt, ska myndigheten besluta om vidtagande av åtgärder. I bilaga II till växtskyddsförordningen föreskrivs det om åtgärder för bekämpning av växtskadegörare. För aktören kan begränsningar i t.ex. odlingen, skörden och användningen av växter eller i användningen av utrymmen innebära att den näringsfrihet som tryggas i grundlagen delvis begränsas. Begränsningarna grundar sig dock på ett starkt intresse att skydda produktionen, naturen och livsmiljön. Även om bekämpningsåtgärderna skulle riktas endast mot en aktörs produktion, är syftet med åtgärderna att skydda även andra, och således skydda det gemensamma bästa. Bekämpningsåtgärderna svarar mot mål av allmänt intresse.

I 6 kap. i den föreslagna lagen finns bestämmelser om administrativa tvångsmedel. Om det konstateras att en aktör inte har iakttagit bestämmelserna i växtskyddslagstiftningen, ska den behöriga myndigheten vidta de lämpliga åtgärder som avses i artikel 138.2 i kontrollförordningen. Den nämnda punkten innehåller heltäckande och detaljerade åtgärder genom vilka det säkerställs att aktörerna åtgärdar den bristande efterlevnaden. Den behöriga myndigheten kan begränsa eller förbjuda att varor släpps ut på marknaden, förflyttas, förs in i unionen eller exporterar (led d), beordra att hela eller delar av aktörens företag isoleras eller stängs under en lämplig tidsperiod (led h) eller beordra att hela eller delar av aktörens verksamhet läggs ned (led i). Med stöd av ovannämnda led i kan det även beordras att webbplatserna läggs ner under en lämplig tidsperiod, vilket i betydande grad kan begränsa näringsverksamheten för de aktörer

som bedriver distansförsäljning. Registreringen eller godkännandet för en anläggning och installation kan återkallas eller registreringen och tillståndet tillfälligt återkallas (led j). De åtgärder som föreskrivs i kontrollförordningen för att ingripa i verksamhet som strider mot bestämmelserna är noggrant avgränsade och exakta och således kan de till dessa delar bedömas överensstamma med grundlagsutskottets krav och riktlinjer. Avsikten är att genom bestämmelserna försöka förhindra spridning av växtskadegörare och säkerställa produkternas spårbarhet. Dessa betraktas som sådana viktiga samhällseliga intressen som kan berättiga en begränsning av näringsfriheten.

Egendomsskydd

Enligt bestämmelsen om egendomsskydd i 15 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens egendom tryggad. Grundlagsutskottet har i sin tolkningspraxis dock konstaterat att grundlagen inte skyddar egendom mot alla användningsbegränsningar och att ägarens rättigheter kan begränsas genom en lag som uppfyller de allmänna krav som ställs på lagar som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna (bl.a. GrUU 32/2010 rd, s. 4/I och GrUU 8/1996 rd). Ersättningen av inskränkning i användning av egendom har betydelse vid bedömningen av inskränkningarnas godtagbarhet. (GrUU 6/2010 rd och GrUU 38/1998 rd).

Vid beslut om bekämpning av växtskadegörare kan det de facto vara fråga om att ingripa i egendom och ett bekämpningsbeslut innebär för odlaren begränsning i användningen av egendomen och kostnader till följd av det. Enligt punkt 1 g i bilaga II till växtskyddsförordningen kan åtgärder vidtas för destruktion av växter och växtprodukter som angripits eller skulle kunna angripas av karantänskadegörare eller för destruktion i förebyggande syfte. För odlaren kan en begränsning i användningen av egendom även innebära att den näringsfrihet som tryggas i grundlagen begränsas.

Enligt artikel 138.2 i kontrollförordningen kan den behöriga myndigheten vid bristande efterlevnad med stöd av led g i den punkten beordra att varor dras tillbaka, återkallas, bortskaffas och destrueras eller används för andra ändamål än de som de ursprungligen var avsedda för.

De grundläggande fri- och rättigheter som egendomsskyddet och näringsfriheten hör till är inte absoluta, utan de ska beaktas i förhållande till sin uppgift i samhället. Begränsningarna i fråga svarar mot mål av allmänt intresse och utgör med tanke på det eftersträfvade målet inte ett sådant oskäligt och oacceptabelt ingripande i de grundläggande fri- och rättigheterna som skadar det väsentliga innehållet i dessa rättigheter. Bestämmelserna kan anses vara förenliga med de i grundlagsutskottets tolkningspraxis fastställda kraven att begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna ska vara exakta och noggrant avgränsade.

Yttrandefrihet

Enligt 12 § 1 mom. i grundlagen har var och en yttrandefrihet. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Närmare bestämmelser om yttrandefriheten utfärdas genom lag.

Den centrala avsikten med bestämmelsen om yttrandefriheten är enligt förarbetena till den att garantera den fria åsiktsbildningen, som utgör grunden för ett demokratiskt samhälle, den fria offentliga debatten, massmediernas fria utveckling och pluralism samt möjligheten till offentlig kritik av maktutövningen (RP 309/1993 rd, s. 60/II). Grundtanken beträffande yttrandefriheten har av tradition ansetts vara framför allt en politisk grundläggande frihet (GrUU 19/1998 rd, s. 5/I). Med spridning avses all slags publicering, spridning och förmedling av meddelanden. De

dimensioner av yttrandefriheten som framgår av bestämmelsen bör inte tolkas för snävt (se t.ex. GrUU 52/2010 rd, s. 2). Bestämmelsen förbjuder traditionell förhandsgranskning av meddelanden samt andra ingrepp i yttrandefriheten som innebär hinder i förväg. Att uppställa tillstånd som villkor för publicering av tryckalster är ett exempel på ett sådant hinder (se t.ex. RP 309/1993 rd, s. 61). I bestämmelsen om yttrandefrihet ingår ett lagförbehåll enligt vilket närmare bestämmelser om yttrandefriheten utfärdas genom lag.

Enligt artikel 138.2 led i i kontrollförordningen kan den behöriga myndigheten beordra att webbplatserna läggs ner under en lämplig tidsperiod. Livsmedelsverket föreslås kunna bestämma att en webbplats ska stängas, om den växt eller växtprodukt som erbjuds till försäljning genom den eller uppgifterna om växten eller växtprodukten är sådana att de utgör eller av grundad anledning kan misstänkas utgöra en växtskyddsrisk eller på något annat sätt strida mot bestämmelserna.

Bestämmelsen om yttrandefrihet hindrar inte att rättigheterna i bestämmelsen begränsas genom en reglering som baserar sig på kontroll i efterhand, om regleringen uppfyller de generella krav som begränsningar i de grundläggande fri- och rättigheterna förutsätter. Begränsningarna ska bl.a. vara exakta och proportionerliga och får inte ingripa i kärnan i de grundläggande fri- och rättigheterna (se. t.ex. GrUU 26/2002 rd, s. 2/II, RP 309/1993 rd, s. 61/II). Yttrandefriheten tryggas också i artikel 10 i Europakonventionen. Yttrandefriheten och informationsfriheten behandlas också i artikel 11 i stadgan om de grundläggande rättigheterna.

Provtagning utan identifiering

Enligt artikel 36 i kontrollförordningen kan den behöriga myndigheten när det gäller växter, växtprodukter och andra föremål som erbjuds till försäljning genom distanskommunikation, såsom internet och annan distansförsäljning, utan att identifiera sig beställa prover av aktörerna. Proverna får användas i den offentliga kontrollen. Enligt skäl 49 i kontrollförordningen bör de behöriga myndigheterna kunna anskaffa prover genom anonyma beställningar (s.k. mystery shopping) som sedan kan analyseras, testas eller bli föremål för verifiering av efterlevnad. Det är fråga om en ny typ av befogenhet och därför föreslås det en bestämmelse om det i 17 § i lagförslaget.

I grundlagens 21 § 2 mom. sägs det att offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning ska tryggas genom lag. De grunder för god förvaltning och det förfarande i förvaltningsärenden som det föreskrivs om i förvaltningslagen ska iakttas också vid provtagning utan identifiering. När provet och den ansvariga instansen har identifierats kan tillsynen ske på samma sätt som tillsynen över andra aktörer som bedriver försäljning.

Personuppgifter

Förslaget är av betydelse med tanke på skyddet för privatlivet och personuppgifterna. I sin bedömning av sådana bestämmelser har grundlagsutskottet ansett att bestämmelserna måste granskas mot 10 § i grundlagen. Enligt den paragrafens 1 mom. utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag.

Grundlagsutskottet har nyligen sett över sin praxis i fråga om bestämmelser som gäller skydd för personuppgifter. Enligt utskottet är det i regel tillräckligt med tanke på 10 § 1 mom. i grundlagen att bestämmelserna uppfyller kraven enligt dataskyddsförordningen. Enligt utskottet bör

skyddet för personuppgifter i fortsättningen i första hand tillgodoses med stöd av dataskyddsförordningen och den nya nationella allmänna lagstiftningen. Lagstiftaren bör alltså vara restriktiv när det gäller att införa nationell speciallagstiftning. Sådan lagstiftning bör vara avgränsad till nödvändiga bestämmelser inom ramen för det nationella handlingsutrymme som dataskyddsförordningen medger (se GrUU 14/2018 rd, s. 4—5). Bestämmelserna om behandling av känsliga uppgifter bör dock fortfarande analyseras också utifrån praxisen för tidigare bestämmelser på lagnivå i den utsträckning dataskyddsförordningen tillåter (GrUU 14/2018 rd, s. 5—6).

Enligt den föreslagna 24 § ska det föras register över de yrkesmässiga aktörerna i enlighet med artikel 65 i växtskyddsförordningen. I registret införs de uppgifter som avses i artikel 67 i växtskyddsförordningen. I registret införs dessutom uppgifter om de inspektioner som den behöriga myndigheten genomfört och resultaten av dem samt övriga uppgifter som är nödvändiga vid tillsynen samt uppgifter om brott mot bestämmelser och förelägganden och om påföljderna för dem. Det är fråga om administrativa påföljder. Det föreslås att Livsmedelsverket är personuppgiftsansvarig. På basis av förslaget är det inte behövligt att i registret införa och behandla i artikel 9 i dataskyddsförordningen avsedda särskilda kategorier av personuppgifter. Det föreslås att uppgifterna bevaras den förvaringstid som bestämts enligt informationshanteringslagen.

För att kontrollen ska kunna utföras i enlighet med artikel 9.1 c och e i kontrollförordningen med hänsyn till aktörernas tidigare resultat vid offentlig kontroll som de varit föremål för och bristande efterlevnad av bestämmelserna är det nödvändigt att dessa uppgifter införs i registret. I enlighet med artikel 13 i kontrollförordningen ska dokumentationen om kontrollen vara i pappersform eller i elektronisk form. I enlighet med artikel 143 i kontrollförordningen ska dataskyddsförordningen tillämpas på behandling av personuppgifter.

I det föreslagna 6 mom. i 24 § tas det in en bestämmelse där det görs ett undantag från artikel 18.1 a och b i dataskyddsförordningen. Begränsningen görs i enlighet med artikel 23 i dataskyddsförordningen och under de förutsättningar som anges där. Med stöd av artikel 18 i dataskyddsförordningen har den registrerade rätt att kräva att behandlingen av personuppgifterna begränsas om han eller hon bestrider personuppgifternas korrekthet eller anser att behandlingen av personuppgifterna är olaglig. Avsikten med den föreslagna bestämmelsen är att den personuppgiftsansvarige i stället för att begränsa behandlingen av personuppgifter, i enlighet med förvaltningslagen behandlar den registrerades påståenden om att personuppgifterna är oriktiga och behandlingen av personuppgifterna olaglig. På det här sättet säkerställer man den registrerades rättsskydd. Likaså kan det anses vara av allmänt intresse att den registrerade med sina krav som grundar sig på artikel 18 inte onödigt kan äventyra skötseln av en uppgift som grundar sig på unionslagstiftningen eller en nationell lag. I propositionen anses det att både den registrerades rättigheter och medlemsstatens viktiga allmänna intresse blir samordnade på ovannämnda sätt.

Rätt att få uppgifter

I 16 § 3 mom. i lagförslaget föreskrivs det att den behöriga myndigheten trots sekretessbestämmelserna har rätt att av statliga och kommunala myndigheter, aktörer och andra som kraven i den föreslagna lagen och i Europeiska unionens lagstiftning gäller få de uppgifter som är nödvändiga för att utföra inspektion.

Grundlagsutskottet har bedömt bestämmelserna om myndigheternas rätt att få och lämna ut uppgifter trots sekretessbestämmelserna i förhållande till skyddet för privatlivet och personuppgifter enligt 10 § 1 mom. i grundlagen och då noterat bl.a. vad och vem rätten att få uppgifter gäller och hur rätten är kopplad till nödvändighetskriteriet. Myndigheternas rätt att få uppgifter

och möjlighet att lämna ut uppgifter kan t.ex. gälla ”behövliga uppgifter” för ett visst syfte, om lagen ger en uttömmande förteckning över innehållet i uppgifterna. Om innehållet däremot inte anges i form av en förteckning, ska det i lagstiftningen ingå ett krav på ”uppgifternas nödvändighet” för ett visst syfte (se t.ex. GrUU 17/2016 rd s. 5 och de utlåtanden som nämns där). I propositionen kopplas rätten att få uppgifter till nödvändighetskriteriet.

Offentliggörande av resultaten av kontroll av en enskild aktör

Enligt artikel 8.5 i kontrollförordningen kan den behöriga myndigheten trots sekretess offentliggöra eller på annat sätt tillhandahålla allmänheten information om resultaten av kontroll av enskilda aktörer under förutsättning att den berörda aktören har beretts tillfälle att yttra sig om saken innan informationen offentliggörs och aktörens synpunkter har beaktats eller offentliggörs tillsammans med den information som den behöriga myndigheten offentliggör. Enligt skäl 31 i förordningen ska dock dataskyddsförordningen och offentlighetslagstiftningen beaktas.

Offentliggörande av uppgifter om en enskild aktör skulle kunna innebära ett ingripande i det i 10 § 1 mom. i grundlagen avsedda skyddet för privatlivet och personuppgifter. Enligt grundlagsutskottets vedertagna praxis begränsas lagstiftarens handlingsutrymme också av att skyddet för personuppgifter delvis också ingår i det skydd för privatlivet som tryggas i 10 § 1 mom. i grundlagen.

Enligt artikel 52.1 i stadgan om de grundläggande rättigheterna ska varje begränsning i utövandet av rättigheterna vara föreskriven i lag och förenlig med det väsentliga innehållet i dessa rättigheter. Begränsningar får, med beaktande av proportionalitetsprincipen, endast göras om de är nödvändiga och faktiskt svarar mot mål av allmänt samhällsintresse som erkänns av unionen eller behovet av skydd för andra människors rättigheter och friheter.

Skydd för anmälares identitet

I 35 § i förslaget föreskrivs det om skydd för identiteten hos den som rapporterar om överträdelser. Enligt artikel 140 i kontrollförordningen ska personer som till den behöriga myndigheten rapporterar faktiska eller potentiella överträdelser skyddas mot repressalier, diskriminering och andra former av missgynnande behandling. Enligt skäl 91 i kontrollförordningen bör vem som helst ha möjlighet att inkomma med nya uppgifter till de behöriga myndigheterna för att hjälpa dem att upptäcka fall av överträdelser och i sådana fall ålägga sanktioner.

Det föreslagna identitetsskyddet behövs för att unionens mål av allmänt intresse på växtskyddsområdet ska kunna nås. Fynd av växtskadegörare bör nämligen delges de behöriga myndigheterna för att säkerställa omedelbar utrotning av förekomsterna. Begränsningen är proportionell, eftersom bestämmelsen tillämpas på personuppgifter endast till den del uppgifterna är nödvändiga för att de behöriga myndigheterna ska kunna lokalisera förekomsterna och vidta behövliga åtgärder. Det väsentliga innehållet i rätten till skydd för personuppgifter tryggas.

Det är således ändamålsenligt att föreskriva om grunden för hemlighållande av anmälares identitet i den föreslagna lagen, även om huvudregeln för bestämmelser om grunder för hemlighållande är att de koncentreras till lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Detta överensstämmer också med den s.k. whistleblowing-regleringen (kommissionens förslag till direktiv för att stärka skyddet för visselblåsare på EU-nivå (COM(2018) 218).

Strävan efter att skydda anmälarens identitet kan anses vara förenlig med den i 12 § 2 mom. i grundlagen tryggade offentlighetsprincipen och principen om tvingande skäl som krävs för begränsningar av offentlighetsprincipen. Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna tillgodoses. I 12 § i grundlagen tryggas vars och ens yttrandefrihet. Till yttrandefriheten hör rätten att framföra, sprida och ta emot information, åsikter och andra meddelanden utan att någon i förväg hindrar detta. Genom den föreslagna bestämmelsen stärks samtidigt följande rättigheter enligt EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna: yttrandefrihet och informationsfrihet (artikel 11), skydd mot uppsägning utan saklig grund (artikel 30), rättvisa arbetsförhållanden (artikel 31), respekt för privatlivet och familjelivet och skydd av personuppgifter (artiklarna 7 och 8).

Inspektioner utan förankningen

I sin praxis på senare tid har grundlagsutskottet pekat på att det i lagstiftningen om granskningar och inspektioner som riktar sig mot företag och som har karaktären av tillsyn för tydlighetens skull bör hänvisas till de allmänna bestämmelserna om inspektioner i 39 § i förvaltningslagen (GrUU 11/2013 rd, s. 2/II, GrUU 5/2013 rd, s. 3/II, GrUU 32/2010 rd, s. 10—11, GrUU 5/2010 rd, s. 3). Om inspektionen t.ex. är av sådan natur att det till någon del finns behov att avvika från bestämmelserna i förvaltningslagen, ska det föreskrivas särskilt om detta på ett sätt som uppfyller kraven i grundlagen (se särskilt GrUU 5/2010 rd).

Enligt 39 § i förvaltningslagen ska en myndighet i allmänhet underrätta en part om tidpunkten då en inspektion inleds. Parten har rätt att närvara vid inspektionen och att framföra sin åsikt och ställa frågor om omständigheter som har samband med inspektionen.

I kontrollförordningen föreskrivs det om utförande av kontroll på ett sätt som avviker från 39 § i förvaltningslagen. Enligt artikel 9.4 i kontrollförordningen ska offentlig kontroll utföras utan förankningen, utom då en förankningen är nödvändig och vederbörligen motiverad för att offentlig kontroll ska kunna utföras. Enligt skäl 33 i kontrollförordningen är detta behövligt för att de offentliga kontrollernas verkningfullhet inte ska äventyras vid verifieringen av efterlevnaden.

Administrativ påföljdsavgift

I 26 § i förslaget finns bestämmelser om administrativ påföljdsavgift som påförs näringsidkare om de inte iakttar bestämmelserna. Grundlagsutskottets vedertagna tolkning (se sammanfattningsvis GrUU 9/2012 rd, s. 2) är att en sådan avgift med avseende på 81 § i grundlagen varken är en skatt eller en avgift, utan en administrativ påföljd av sanktionskaraktär för en lagstridig gärning. Utskottet har i sak jämställt ekonomiska påföljder av straffkaraktär med straffrättsliga påföljder (GrUU 57/2010 rd, GrUU 4/2001 rd, GrUU 32/2005 rd, GrUU 55/2005 rd). De allmänna grunderna för administrativa påföljdsavgifter ska anges i lag i enlighet med 2 § 3 mom. i grundlagen, eftersom det innebär utövning av offentlig makt att ålägga en sådan påföljd. Utskottet har också ansett att det är fråga om betydande utövning av offentlig makt. I lagen måste det exakt och tydligt föreskrivas om grunderna för betalningsskyldigheten och avgiftens storlek, rättsskyddet för den betalningsskyldige och grunderna för verkställigheten av lagen (GrUU 32/2005 rd, GrUU 55/2005 rd). Dessutom har utskottet ansett att även om kravet på exakthet enligt den straffrättsliga legalitetsprincipen, som framgår av grundlagens 8 §, inte direkt gäller administrativa påföljder kan det allmänna kravet på exakthet ändå inte åsidosättas i ett sådant sammanhang.

Grundlagsutskottet har vid behandlingen av administrativa påföljder av straffkaraktär fäst vikt vid den s.k. ne bis in idem-regeln i artikel 4 i tilläggsprotokoll 7 till Europakonventionen. Regelen

säger att ingen får lagföras eller straffas på nytt i en brottmålsrättegång i samma stat för ett brott för vilket han redan har blivit slutligt frikänd eller dömd i enlighet med lagen och rättegångsordningen i denna stat (GrUU 9/2012 rd). Påföljdsbestämmelser ska i så fall tolkas i överensstämmelse med skydd mot självinkriminering med beaktande av bland annat Europadomstolens rättspraxis. Detta skydd är ett av kriterierna för en rättvis rättegång på det sätt som avses 21 § i grundlagen (se GrUU 39/2014 rd, s. 4/I och RP 309/1993 rd, s. 78/II).

Lagförslaget innehåller tillräckligt exakta bestämmelser om grunderna för betalningsskyldigheten och påföljdsavgiftens storlek liksom även om rättsskyddet för den betalningsskyldige och verkställigheten av påföljdsavgiften och preskriptionen av verkställigheten. Verkställbarheten av påföljdsavgiften bestäms från och med ingången av år 2020 enligt lagen om rättegång i förvaltningsärenden. Den behöriga myndighetens beslut om en administrativ påföljdsavgift är verkställbart när det har vunnit laga kraft.

Avgifter för myndigheters prestationer

Bestämmelser om de tillsynsavgifter som tas ut hos aktörer finns i 38 § i den föreslagna lagen. För offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet ska det tas ut en avgift i enlighet med kapitel VI i kontrollförordningen, om inte något annat föreskrivs i lagen om grunderna för avgifter till staten. Enligt EU-domstolens etablerade rättspraxis har unionens lagstiftning företräde framom nationell rätt i enlighet med de förutsättningar som definierats i rättspraxis (se även t.ex. GrUU 51/2014 rd, s. 2/II).

I artiklarna 79—85 i kontrollförordningen finns bestämmelser om obligatoriska avgifter eller pålagor, kostnader och beräkning av avgifter eller pålagor, uttag av avgifter och betalning av avgifter och pålagor. I fråga om andra avgifter än de obligatoriska avgifterna iakttas lagen om grunderna för avgifter till staten. Även vid omprövning av tillsynsavgifter och ändringssökande som gäller det iakttas lagen om grunderna för avgifter till staten.

De avgifter som tas ut för tillsynen kan enligt grundlagsutskottets vedertagna praxis anses vara sådana ersättningar eller vederlag för specificerade tjänster från det allmännas sida eller andra likartade prestationer som kännetecknar statliga avgifter enligt 81 § 2 mom. i grundlagen (se t.ex. GrUU 48/2010 rd, s. 7/I, GrUU 47/2005 rd, s. 3/II och GrUU 36/2005 rd, s. 2/II). Det tyder på en skatt om det inte går att tacka nej till betalningar som det finns en skyldighet att betala och skyldigheten direkt med stöd av lag rör rättssubjekt som uppfyller vissa rekvisit (GrUU 48/2010 rd, s. 7/I, GrUU 12/2005 rd, s. 3/I och GrUU 46/2004 rd, s. 3/I). I enlighet med kontrollförordningen och lagen om grunderna för avgifter till staten är det fråga om en avgift som är en ersättning för en prestation.

Ansvar för miljön

Enligt 20 § 1 mom. i grundlagen bär alla ansvar för naturen och dess mångfald samt för miljön och kulturarvet. Enligt 2 mom. i den paragrafen ska det allmänna verka för att alla tillförsäkras en sund miljö och att var och en har möjlighet att påverka beslut i frågor som gäller den egna livsmiljön.

Bestämmelsen i 20 § 2 mom. i grundlagen har ett nära samband med grundlagens 2 § 2 mom., enligt vilket det till demokratin hör att individen har rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling (RP 1/1998 rd, s. 75/I, GrUU 15/2004 rd, s. 3/I). Genom att föreskriva att alla bär ansvar vill man framhäva att miljövården förutsätter ett brett samarbete mellan olika

instanser. Det ansvar som avses i bestämmelsen omfattar bl.a. aktiva åtgärder för att gagna miljön. Bestämmelsen om miljön som en grundläggande fri- och rättighet uttrycker människornas alltomfattande ansvar för en sådan helhetslinje för den ekonomiska och samhälleliga verksamheten att den levande och icke-levande naturens mångfald kan bevaras (se RP 309/1993 rd, s. 70, GrUU 45/2016 rd, s. 2).

Bestämmelserna om förhindrande av att växtskadegörare sprids anknyter till 20 § 2 mom. i grundlagen, enligt vilket det allmänna ska verka för att alla tillförsäkras en sund miljö. Syftet med förslaget är friska växter samtidigt som även miljöskyddet säkerställs.

Bemyndiganden att utfärda förordning

Republikens president, statsrådet och ministerierna kan i enlighet med grundlagens 80 § 1 mom. utfärda förordningar med stöd av ett bemyndigande i grundlagen eller i någon annan lag. Genom lag ska det dock utfärdas bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter samt om frågor som enligt grundlagen i övrigt hör till området för lag. Med anledning av grundlagens 80 § har grundlagsutskottet i sin praxis ställt krav på regleringens exakthet och noggranna avgränsning i bemyndiganden att utfärda förordning (exempelvis GrUU 38/2013 rd). Utskottet har understrukt att ett bemyndigande att utfärda förordning som tas in i lagen måste formuleras så att innehållet i bemyndigandet tydligt framgår av lagen och det avgränsas tillräckligt noggrant (t.ex. GrUU 26/2017 rd).

Enligt 8 § 5 mom. i lagförslaget får närmare bestämmelser om innehållet i den anmälan som avses i 2 mom. samt om förfarandet för ansökan om det tillstånd som avses i 3 mom. och om tillståndsansökans innehåll utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet. Bestämmelsen motsvarar 9 § 5 mom. i den gällande lagen.

Enligt 13 § 2 mom. i lagförslaget får närmare bestämmelser om Tullens uppgifter enligt 1 mom. utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet. Detta är behövligt bl.a. med tanke på de många rättsakter på lägre nivå som kommer att antas med stöd av EU-förordningen och för att samordna Tullens och andra behöriga myndigheters uppgifter med dem. Bestämmelsen är noggrant avgränsad, eftersom dess tillämpningsområde i sak endast gäller närmare bestämmelser om de uppgifter som nämns i momentets 1—6 punkt.

Enligt 31 § 2 mom. får närmare bestämmelser om värderingen och beräkningen av de kostnader och skador som avses i 1 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet. Bestämmelsen motsvarar 9 § 5 mom. i den gällande lagen.

Enligt 38 § i lagförslaget får det genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet utfärdas närmare bestämmelser även om arrangemangen i enlighet med artiklarna 79—82 i kontrollförordningen och bestämmandet av avgifternas storlek. Bestämmelsen avgränsar tillämpningsområdet noggrant i enlighet med kontrollförordningen.

Lagförslagen kan enligt regeringens uppfattning behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Växtskyddslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/2031 om skyddsåtgärder mot växtskadegörare, ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EU) nr 228/2013, (EU) nr 652/2014 och (EU) nr 1143/2014 samt om upphävande av rådets direktiv 69/464/EEG, 74/647/EEG, 93/85/EEG, 98/57/EG, 2000/29/EG, 2006/91/EG och 2007/33/EG, nedan *växtskyddsförordningen*.

Denna lag innehåller också bestämmelser om vissa andra åtgärder för att hantera växtskyddsrisiker och förhindra spridning av växtskadegörare än de som det föreskrivs om i växtskyddsförordningen.

Denna lag innehåller också bestämmelser som kompletterar Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625 om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet för att säkerställa tillämpningen av livsmedels- och foderlagstiftningen och av bestämmelser om djurs hälsa och djurskydd, växtskydd och växtskyddsmedel samt om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 999/2001, (EG) nr 396/2005, (EG) nr 1069/2009, (EG) nr 1107/2009, (EU) nr 1151/2012, (EU) nr 652/2014, (EU) 2016/429 och (EU) 2016/2031, rådets förordningar (EG) nr 1/2005 och (EG) nr 1099/2009 och rådets direktiv 98/58/EG, 1999/74/EG, 2007/43/EG, 2008/119/EG och 2008/120/EG och om upphävande av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 854/2004 och (EG) nr 882/2004, rådets direktiv 89/608/EEG, 89/662/EEG, 90/425/EEG, 91/496/EEG, 96/23/EG, 96/93/EG och 97/78/EG samt rådets beslut 92/438/EEG (förordningen om offentlig kontroll), nedan *kontrollförordningen*.

2 §

Förhållande till annan lagstiftning

Bestämmelser om i unionsfinansiering som i åtgärder som gäller växtskydd används för bekämpning, förebyggande eller utrotning av växtskadegörare finns i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 652/2014 om fastställande av bestämmelser för förvaltningen av utgifter för livsmedelskedjan, djurhälsa, djurskydd, växtskydd och växtförökningsmaterial, och om ändring av rådets direktiv 98/56/EG, 2000/29/EG och 2008/90/EG, Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 178/2002, (EG) nr 882/2004 och (EG) nr 396/2005, Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/128/EG samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1107/2009, och om upphävande av rådets beslut 66/399/EEG, 76/894/EEG och 2009/470/EG.

Bestämmelser om förebyggande och hantering av introduktion och spridning av invasiva främmande arter finns i lagen om hantering av risker orsakade av främmande arter (1709/2015).

På bekämpning av skogsskador tillämpas utöver denna lag lagen om bekämpning av skogsskador(1087/2013).

2 kap.

Bekämpning av växtskadegörare

3 §

Aktörers skyldigheter

En yrkesmässig aktör ska i all sin verksamhet iaktta den omsorg som förhållandena kräver för att växter, växtprodukter eller andra föremål eller makroorganismer för biologisk bekämpning eller pollinering inte ska orsaka fara för växtskyddet.

En registrerad aktör ska för verksamheten utse en person som ansvarar för växtskyddet. Den ansvariga personen kan vara aktören själv eller en person som är anställd i huvudsyssla på verksamhetsstället. Den ansvariga personen ska ha den kompetens som uppgifterna kräver.

4 §

Åtgärder för att utrota växtskadegörare och förhindra att de sprids

Växtskyddsförordningen innehåller bestämmelser om den behöriga myndighetens åtgärder för att hantera växtskyddsrisiker och förhindra spridning av växtskadegörare. Den behöriga myndigheten beslutar om de begränsningar och skyldigheter enligt bilaga II till växtskyddsförordningen som ska införas för aktörer i syfte att utrota karantänsskadegörare på växter och förhindra att de sprids.

5 §

Bekämpning av växtskadegörare som inte förekommer permanent i Finland

Livsmedelsverket får vidta åtgärder för att utrota växtskadegörare som inte förekommer permanent i Finland och inte omfattas av växtskyddsförordningen, om förekomsten av en sådan skadegörare orsakar fara för växtskyddet eller försämrar förutsättningarna för export. Vid bekämpning av sådana växtskadegörare ska bilaga II till växtskyddsförordningen iakttas.

6 §

Brådskande åtgärder i vissa situationer

Livsmedelsverket kan på egen bekostnad vidta eller låta vidta brådskande och skäligen åtgärder för att bekämpa växtskadegörare, om underlåtelse att vidta åtgärder äventyrar växtskyddet. Likaså kan närings-, trafik och miljöcentralen på Livsmedelsverkets bekostnad vidta eller låta vidta brådskande och obetydliga åtgärder för att bekämpa växtskadegörare, om Livsmedelsverket beviljar tillstånd för åtgärderna innan de vidtas.

64

7 §

Livsmedelsverkets styrning av närings-, trafik- och miljöcentralens åtgärder

Livsmedelsverket styr närings-, trafik- och miljöcentralens åtgärder för att utrota och förhindra spridningen av i växtskyddsförordningen avsedda karantänsskadegörare liksom även skadegörare som inte ingår i förteckningen över EU-karantänsskadegörare, men som enligt en preliminär bedömning uppfyller förutsättningarna för att tas upp i förteckningen. Om en skadegörare är särskilt skadlig med tanke på växtskyddet eller om de åtgärder som krävs har särskilt skadliga verkningar, kan Livsmedelsverket på närings-, trafik- och miljöcentralens vägnar fatta beslut om utrotning eller förhindrande av spridning av skadegöraren. Om Livsmedelsverket fattar ett sådant beslut, ansvarar Livsmedelsverket för åtgärderna med bistånd av närings-, trafik- och miljöcentralen.

Om utrotning eller förhindrande av spridning av skadegörare kräver åtgärder inom flera närings-, trafik- och miljöcentralers område, ansvarar Livsmedelsverket för att upprätthålla en lägesbild och samordna verksamheten.

3 kap.

Marknadsföring, användning och import av makroorganismer

8 §

Förutsättningarna för marknadsföring, användning och import av makroorganismer

Ryggradslösa djur som används för biologisk bekämpning eller pollinering (makroorganismer) får, under de förutsättningar som anges nedan, marknadsföras, användas och importeras endast om det är fråga om en ursprunglig art eller en art som är godkänd enligt standard PM 6/3 meddelad av Växtskyddsorganisationen för Europa och Medelhavsområdet eller om Livsmedelsverket har beviljat tillstånd för användning av den. Livsmedelsverket för register över makroorganismer och över deras användningsändamål i Finland.

Den som har för avsikt att marknadsföra, använda eller importera en i 1 mom. avsedd ursprunglig art eller en makroorganism som godkänts enligt standard PM 6/3 som Växtskyddsorganisationen för Europa och Medelhavsområdet meddelat ska senast två veckor innan den första gången marknadsförs, används eller importeras göra en anmälan om saken till Livsmedelsverket.

Den som har för avsikt att marknadsföra, använda eller importera andra makroorganismer än sådana som avses i 2 mom. ska ansöka om Livsmedelsverkets tillstånd för det tre månader innan den första gången marknadsförs, används eller importeras. En förutsättning för att tillstånd ska beviljas är att makroorganismerna inte utgör en växtskyddsrisk. Livsmedelsverket kan i tillståndet meddela begränsningar användningsområdet för makroorganismerna och även ställa andra villkor för att säkerställa att makroorganismerna används för i tillståndet avsett ändamål.

Tillståndshavaren ska utan dröjsmål underrätta Livsmedelsverket om sådana väsentliga förändringar i sin verksamhet som kan påverka uppfyllandet av förutsättningarna för det tillstånd som avses i 3 mom.

Närmare bestämmelser om innehållet i den anmälan som avses i 2 mom. samt om förfarandet för ansökan om det tillstånd som avses i 3 mom. och om tillståndsansökans innehåll utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet.

HE 11/2019 vp

9 §

Avbrytande av marknadsföring, användning eller import av makroorganismer och återkallande av tillstånd

Den som marknadsför, använder eller importerar makroorganismer ska avbryta verksamheten om det framkommer eller finns skäl att misstänka att organismerna utgör en sådan växtskyddsrisik som inte kunde förutses när den anmälan som avses i 8 § 2 mom. gjordes eller när det tillstånd som avses i 3 mom. i den paragrafen beviljades. Livsmedelsverket ska utan dröjsmål underrättas om risker som framkommit eller misstanken om risker.

Livsmedelsverket kan helt eller delvis återkalla ett tillstånd som gäller marknadsföring, användning eller import av makroorganismer, om växtskyddsrisiken inte på annat sätt kan avvärjas. Tillstånd kan dessutom återkallas, om villkoren eller begränsningarna enligt denna lag eller i tillståndet inte iakttas. Tillstånd kan även återkallas för viss tid.

4 kap

Behöriga myndigheter

10 §

Jord- och skogsbruksministeriet

Jord- och skogsbruksministeriet sörjer för den allmänna styrningen av och tillsynen över verkställigheten av denna lag och Europeiska unionens lagstiftning om växtskydd.

11 §

Livsmedelsverket

Livsmedelsverket planerar, styr, utvecklar och övervakar på riksnivå att en god växtskyddsstatus bibehålls.

Livsmedelsverket svarar för tillsynen över efterlevnaden av denna lag och växtskyddsförordningen samt de bestämmelser som utfärdats med stöd av den samt för utförande av offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet i enlighet med kontrollförordningen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Livsmedelsverket svarar för de uppgifter som enligt Europeiska unionens lagstiftning ska skötas av Europeiska unionens medlemsstater och de behöriga myndigheterna, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

Dessutom svarar Livsmedelsverket för ordnande av övervakning av importen i hela riket till den del det inte föreskrivs att Tullen svarar för det.

12 §

Närings-, trafik- och miljöcentralen

Närings-, trafik- och miljöcentralen svarar var och en inom sitt verksamhetsområde för att denna lag och Europeiska unionens bestämmelser om växtskydd följs samt för att ordna offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet i enlighet med kontrollförordningen.

HE 11/2019 vp

13 §

Tullen

Tullen svarar för

1) dokument- och identitetskontroll och fysisk kontroll av frukt, bär och grönsaker som importerats från länder utanför Europeiska unionen och som kräver sundhetscertifikat eller något annat växtskyddsintyg,

2) dokumentkontroll av barrträdsvirke som importerats från vissa länder utanför Europeiska unionen,

3) kontroll genom stickprov vid sidan av annan tullverksamhet eller utifrån en riskbedömning av att träemballage samt virke som används för att kila fast eller bära upp last bär den märkning över genomgången behandling som krävs,

4) kontroll i unionens elektroniska informationshanteringssystem (IMSOC) av den förklaring från aktören som avses i artikel 47.1 a i växtskyddsförordningen och som det krävs att växter, växtprodukter och föremål som genom transitering förs in från i artikel 1.3 i växtskyddsförordningen avsedda tredjeländer och fortsätter till tredjeländer åtföljs av,

5) kontroll av att växter, växtprodukter och andra föremål som från länder utanför Europeiska unionen till Finland medförs i resenärers personliga bagage, skickas till privatpersoner som paket, transporteras med transportservice eller beställs per post, per telefon eller på webben och skickas till privatpersoner åtföljs av det sundhetscertifikat som avses i artikel 71 i växtskyddsförordningen,

6) övervakning av att de importförbud som gäller växter, växtprodukter och andra föremål som importerats från länder utanför Europeiska unionen iakttas.

Närmare bestämmelser om Tullens uppgifter enligt 1 mom. får utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet.

14 §

Finlands skogscentralers uppgifter

Finlands skogscentral ger Livsmedelsverket sakkunnighjälp vid beredningen och verkställigheten av ett i 4 eller 5 § avsett beslut som fattats i syfte att utrota skadegörare och förhindra att de sprids och vid beredningen av ersättningsbeslut som avses i 32 §, om utrotningen gäller en växtskadegörare som inte förekommer permanent i Finland och som kan utgöra en växtskyddsrisik för växande träd i skog.

5 kap

Tillsyn och register

15 §

Kontrollplaner

Livsmedelsverket ska utarbeta en nationell kontrollplan i syfte att styra och samordna växtskyddstillsynen.

Närings-, trafik- och miljöcentralen och Tullen ska vardera utarbeta årliga kontrollplaner för den växtskyddstillsyn som hör till deras respektive ansvarsområden. I kontrollplanerna ska den nationella plan som Livsmedelsverket utarbetat beaktas.

Kontrollplanerna ska ses över vid behov.

16 §

Rätt att utföra inspektion och få uppgifter

Bestämmelser om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet som gäller inspektioner och provtagningar finns i artiklarna 9—15 i kontrollförordningen.

Inspektioner och provtagningar i utrymmen som används för boende av permanent natur får utföras endast om det är nödvändigt att utföra inspektion för att utreda de omständigheter som inspektionen gäller. Inspektioner i sådana utrymmen får utföras endast av en myndighet.

Den behöriga myndigheten har trots sekretessbestämmelserna rätt att av statliga och kommunala myndigheter, aktörer och andra som skyldigheterna enligt denna lag eller Europeiska unionens lagstiftning gäller få de uppgifter som är nödvändiga för att utföra inspektion.

17 §

Provtagning utan identifiering vid distansförsäljning

Den behöriga myndigheten får utan att identifiera sig av aktörerna beställa prover av växter, växtprodukter och andra föremål som erbjuds till försäljning genom distanskommunikation. Proverna får användas i den offentliga kontrollen.

18 §

Undersökning av myndighetsprover samt officiella laboratorier

Behandling och undersökning av myndighetsprover ska utföras av Livsmedelsverket eller av ett av Livsmedelsverket utsett officiellt laboratorium som finns i Finland eller i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Jord- och skogsbruksministeriet utser ett nationellt referenslaboratorium på framställning av Livsmedelsverket i enlighet med artikel 100 i kontrollförordningen.

Livsmedelsverket för ett register för tillsynsändamål över de i 1 och 2 mom. avsedda laboratorier. I registret antecknas laboratoriets namn, kontaktuppgifter, kompetensområde, namnet på den person som ansvarar för undersökningarna, uppgifter om de tillsynsätgärder som genomförts samt uppgifter om förändringar i verksamheten.

19 §

Utomstående officiell växtskyddsinspektör och delegering av vissa uppgifter till andra än myndigheter

Livsmedelsverket och närings-, trafik- och miljöcentralerna kan skriftligen utse en utomstående fysisk person som har en för uppgiften i fråga lämplig utbildning att utföra särskilt angivna uppgifter som hänför sig till offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet (officiell växtskyddsinspektör). De administrativa beslut som eventuellt ska fattas utifrån inspektionerna fattas av den myndighet som utsett inspektören.

Livsmedelsverket och närings-, trafik- och miljöcentralerna får under de förutsättningar som anges i artiklarna 28—33 i kontrollförordningen genom en skriftlig fullmakt delegera utförandet av inspektioner, undersökningar och utredningar som hänför sig till offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet till ett organ. Skötseln av uppgifter som hänför sig till offentlig kontroll får delegeras till en fysisk person. De administrativa beslut som eventuellt ska fattas utifrån inspektionerna fattas av den myndighet som utfärdat fullmakten.

HE 11/2019 vp

Livsmedelsverket svarar för utbildningen av de personer som sköter den offentliga kontrollen och annan offentlig verksamhet. Till den del utbildningen hör till Tullens ansvarsområde svarar Tullen för den i samarbete med Livsmedelsverket.

Bestämmelserna om straffrättsligt tjänsteansvar tillämpas också på en utomstående officiell växtinspektör och på den fysiska person eller personal vid ett organ till vilka uppgifter delegerats när dessa sköter uppgifter som avses i denna lag, i växtskyddsförordningen eller i kontrollförordningen eller i bestämmelser som utfärdats med stöd av dem. Bestämmelser om skadeståndsansvar finns i skadeståndslagen (412/1974).

20 §

Handräckning

Bestämmelser om polisens skyldighet att ge handräckning finns i 9 kap. 1 § i polislagen (872/2011). Bestämmelser om handräckning av Gränsbevakningsväsendet finns i 77 § i gränsbevakningslagen (578/2005), om handräckning av Tullen i 100 § i tullagen (304/2016) och om handräckning av räddningsmyndigheten i 50 § i räddningslagen (379/2011).

21 §

Exportkontroll

Den behöriga myndigheten ska på begäran av exportören och i enlighet med de importkrav som gäller den mottagande staten och som exportören lägger fram kontrollera de växter, växtprodukter och andra föremål som är avsedda att exporteras från Finland till länder utanför Europeiska unionen. En begäran om kontroll ska göras i god tid, dock senast 14 dagar före den planerade tidpunkten för exporten. Om det enligt importkraven utöver kontroll av föremålet även krävs att produktionsplatsen eller eventuella behandlingar som föremålet genomgått ska kontrolleras, ska dock begäran om kontroll göras i så god tid att det är möjligt att utföra också dessa kontroller.

Ett sundhetscertifikat, sundhetscertifikat för återexport eller något annat växtskyddsintyg för varuförsändelsen som den mottagande staten kräver utfärdas av Livsmedelsverket på begäran av exportören, om de krav som den mottagande staten ställer för erhållande av ett intyg uppfylls.

22 §

Underrättelse om begränsningar för fastighet

Den som säljer, hyr ut eller på något annat sätt till någon annan överlåter en fastighet, en del av en fastighet eller en byggnad vars användning har begränsats på grund av förekomsten av växtskadegörare, är skyldig att före överlåtelsen underrätta mottagaren om begränsningen.

Den behöriga myndigheten är skyldig att i samband med en överlåtelse enligt 1 mom. på begäran lämna uppgifter om förekomsten av växtskadegörare.

23 §

Maskinell underskrift

Beslut enligt denna lag som utarbetats med hjälp av automatisk databehandling och de handlingar som hänför sig till ärendet får undertecknas maskinellt.

24 §

Den personuppgiftsansvarige och registeruppgifter

Livsmedelsverket för ett i artikel 65 i växtskyddsförordningen avsett register över yrkesmässiga aktörer.

I registret införs

- 1) uppgifter om aktörerna i enlighet med artikel 67 i växtskyddsförordningen,
- 2) uppgifter om de inspektioner som tillsynsmyndigheten genomfört och resultaten av dem samt övriga uppgifter som är nödvändiga vid tillsynen,
- 3) uppgifter om brott mot denna lag, växtskyddsförordningen och kontrollförordningen och mot bestämmelser, förelägganden och förbud som utfärdats med stöd av dem och uppgifter om de påföljder som tillsynsmyndigheten har påfört.

Närings-, trafik- och miljöcentralerna har rätt att använda, uppdatera och lämna ut registeruppgifter i den omfattning deras i lag föreskrivna uppgifter förutsätter det. De svarar också inom ramen för sina uppgifter för att de registrerades rättigheter tillgodoses i enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), nedan dataskyddsförordningen.

Om en aktör har meddelat Livsmedelsverket att verksamheten upphör eller om aktörens verksamhet har upphört, ska uppgifterna om aktören avföras ur registret när de inte längre behövs och senast tre år från det att den senaste uppgiften om aktören infördes.

Bestämmelser om registrering, användning och utlämnande av uppgifter som har lämnats till Tullen finns i lagen om behandling av personuppgifter inom Tullen (650/2019).

Förutom i denna lag finns det bestämmelser om inhämtande av personuppgifter och införande av dem i registret, om användning och utlämnande av uppgifterna i registret och om uppgifternas offentlighet även i dataskyddsförordningen, dataskyddslagen (1050/2018), lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) och lagen om informationshantering inom den offentliga förvaltningen (906/2019). På behandling av personuppgifter tillämpas dock inte artikel 18.1 led a och b i dataskyddsförordningen.

25 §

Utlämnande av sekretessbelagda uppgifter till andra myndigheter

Livsmedelsverket och närings-, trafik- och miljöcentralerna får trots sekretessbestämmelserna lämna ut uppgifter ur en handling och ur sina personregister om uppgifterna behövs av

- 1) åklagar-, polis- och tullmyndigheter för utredning av brott,
- 2) Skatteförvaltningen för utförande av dess i lag föreskrivna uppgifter,
- 3) utländska organ och inspektörer och om så förutsätts i Europeiska unionens lagstiftning eller i någon annan internationell förpliktelse som är bindande för Finland.

6 kap.

Tvångsmedel och påföljder

26 §

Administrativ påföljdsavgift

Livsmedelsverket kan ålägga aktören att betala en påföljdsavgift på minst 300 och högst 5 000 euro, om aktören

1) utan registrering bedriver i artikel 651 i växtskyddsförordning avsedd verksamhet som förutsätter registrering,

2) försummar skyldigheten enligt artikel 66.5 i växtskyddsförordningen att anmäla ändringar av uppgifter,

3) inte iakttar skyldigheten att använda det sundhetscertifikat som avses i artikel 71, det växtpass som avses i artikel 78 eller den märkning som avses i artikel 43 i växtskyddsförordningen,

4) bryter mot det förbud mot införsel av växter, växtprodukter och andra föremål till unionens territorium som avses i artikel 40 eller 42 i växtskyddsförordningen eller i de genomförandeakter som antagits med stöd av den förordningen,

5) försummar dokumentationsskyldigheten enligt artikel 69 eller 90 i växtskyddsförordningen,

6) försummar den i artikel 70 i växtskyddsförordningen avsedda skyldigheten att använda system eller förfaranden för spårbarhet eller skyldigheten att på begäran göra den information som erhållits genom dessa system eller förfaranden tillgänglig för den behöriga myndigheten,

7) försummar skyldigheten enligt artikel 87 i växtskyddsförordningen att utföra de undersökningar som förutsätts för utfärdande av växtpass eller att dokumentera resultaten av undersökningarna,

8) försummar skyldigheten enligt artikel 14 i växtskyddsförordningen att vidta åtgärder,

9) marknadsför, använder eller importerar makroorganismer utan att den anmälan som krävs har gjorts eller tillstånd beviljats för användning av organismerna eller

10) försummar skyldigheten enligt 22 § att underrätta om begränsningar i användningen av en fastighet, en del av en fastighet eller en byggnad.

Vid bedömningen av påföljdsavgiftens storlek ska hänsyn tas till förfarandets art och skadlighet och hur ofta förfarandet upprepat. Avgiften behöver inte påföras eller avgiften kan påföras till ett mindre belopp än minimibeloppet, om gärningen kan anses vara ringa eller om det med tanke på försummelsens art, hur ofta den upprepat, försummelsens planmässighet och andra omständigheter är skäligt att ingen avgift påförs eller att den är lägre än minimibeloppet. Påföljdsavgiften ska betalas till staten.

Påföljdsavgift får inte påföras en fysisk person som misstänks för samma gärning i en förundersökning, en åtalsprövning eller ett sådant brottmål som behandlas i domstol eller har dömts för samma gärning genom en lagakraftvunnen dom. Om en påföljdsavgift påförts en fysisk person, får personen inte i domstol dömas till straff för samma gärning.

Påföljdsavgift får inte påföras om det har förflutit mer än sex månader sedan gärningen begicks. En påföljdsavgift preskriberas fem år efter den dag då avgiften påfördes. Bestämmelser om verkställighet av påföljdsavgifter finns i lagen om verkställighet av böter (672/2002).

HE 11/2019 vp

27 §

Föreläggande och förbud

Den som inte iakttar denna lag, växtskyddsförordningen och kontrollförordningen eller de bestämmelser som utfärdats med stöd av dem ska i enlighet med artikel 138.2 i kontrollförordningen med hänsyn till den bristande efterlevnadens art föreläggas av den behöriga myndigheten att fullgöra skyldigheterna.

Livsmedelsverket kan förbjuda marknadsföring, användning och import av makroorganismer.

28 §

Beslutanderätt i vissa fall

Livsmedelsverket kan fatta beslut om användning av i 27 § 1 mom. avsedda administrativa tvångsmedel när det gäller områden som är större än en närings-, trafik- och miljöcentralers område.

Livsmedelsverket kan besluta om användning av administrativa tvångsmedel också på en närings-, trafik- och miljöcentralers område, om verket av grundad anledning bedömer att centralens åtgärder är otillräckliga för att avvärja en växtskyddsrisk.

Livsmedelsverket ska utan dröjsmål underrätta berörda närings-, trafik och miljöcentraler om de beslut verket fattat med stöd av 1 och 2 mom.

29 §

Vite eller tvångsutförande

Den behöriga myndigheten kan förena en begränsning eller en skyldighet som meddelats med stöd av 4 eller 5 § och ett föreläggande eller ett förbud som meddelats med stöd av 27 § med vite eller med hot om att de försummade åtgärderna vidtas på den försumliges bekostnad.

Bestämmelser om vite och hot om tvångsutförande finns i viteslagen (1113/1990).

30 §

Straffbestämmelser

Den som uppsåtligt eller av oaktsamhet

1) utan registrering bedriver i artikel 65.1 i växtskyddsförordningen avsedd verksamhet som förutsätter registrering,

2) inte iakttar skyldigheten att använda det sundhetscertifikat som avses i artikel 71, det växtpass som avses i artikel 78 eller den märkning som avses i artikel 43 i växtskyddsförordningen,

3) bryter mot det förbud mot införsel av växter, växtprodukter och andra föremål till unionens territorium som avses i artikel 40 eller 42 i växtskyddsförordningen eller i de genomförandeakter som antagits med stöd av den förordningen,

4) försummar dokumentationsskyldigheten enligt artikel 69 eller 90 i växtskyddsförordningen,

5) försummar skyldigheten enligt artikel 87 i växtskyddsförordningen att utföra de undersökningar som förutsätts för utfärdande av växtpass eller att dokumentera resultaten av undersökningarna,

6) försummar skyldigheten enligt artikel 14 i växtskyddsförordningen att vidta åtgärder eller

7) marknadsför, använder eller importerar makroorganismer utan att den anmälan som krävs har gjorts eller tillstånd beviljats för användning av organismerna, ska, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för äventyrande av växtskyddet dömas till böter.

Den som bryter mot ett förbud eller ett föreläggande som har meddelats med stöd av denna lag eller Europeiska unionens lagstiftning och som har förenats med vite kan inte dömas till straff för samma gärning, om vitet har dömts ut.

Den behöriga myndigheten anmäler förseelser som avses i 1 mom. till åtalsprövning. Anmälan behöver inte göras, om förseelsen som helhet betraktad ska anses som uppenbart ringa.

7 kap.

Skadestånd

31 §

Ersättning av kostnader som orsakas av bekämpningen av växtskadegörare

Livsmedelsverket kan besluta att aktören helt eller delvis av statens medel ska ersättas för de direkta och nödvändiga kostnaderna för verkställigheten av ett beslut om bekämpning enligt 4 eller 5 § för att utrota en växtskadegörare, om de skador som orsakats växtproduktionen är exceptionellt stora. En förutsättning för att ersättning ska betalas är att aktören på grund av utrotningsåtgärderna har orsakats betydande kostnader som har oskäligt stor betydelse för aktörens näring eller som behöver ersättas för att aktören ska kunna fortsätta med sin näring. Ersättning kan betalas endast till den del aktören inte får ersättning på grundval av försäkring eller ur en fond.

Närmare bestämmelser om värdering och beräkning av de kostnader och skador som avses i 1 mom. får utfärdas genom förordning av statsrådet.

Ersättning söks med en ansökan som riktas till Livsmedelsverket inom sex månader från det att sökanden har fått kännedom om att kostnaderna eller skadan har uppkommit. Ansökan ska ges in till den behöriga närings-, trafik- och miljöcentralen, och den ska innehålla tillräcklig utredning om kostnaderna och skadorna. Om en ansökan om ersättning gäller ett beslut om bekämpning som fattats av närings-, trafik- och miljöcentralen, ska centralen lämna Livsmedelsverket ett utlåtande om ansökan.

Om kostnader eller skador har ersatts utan grund, ska Livsmedelsverket bestämma att det överbetalda beloppet ska betalas tillbaka. På beloppet som ska betalas tillbaka tas det ut en årlig ränta i enlighet med 3 § 2 mom. i räntelagen (633/1982) från ingången av den månad då ersättningen har betalats ut. Om beloppet inte betalas tillbaka senast på den förfallodag som Livsmedelsverket bestämt, ska en årlig dröjsmålsränta betalas på beloppet i enlighet med den räntesats som avses i 4 § 1 mom. i räntelagen. Om det belopp som ska betalas tillbaka är ringa eller om det med tanke på den återbetalningsskyldiges ekonomiska ställning och förhållanden ska anses oskäligt att kräva återbetalning eller ta ut ränta, kan den återbetalningsskyldige helt eller delvis befrias från återbetalningsskyldigheten eller skyldigheten att betala ränta.

32 §

Ersättning av kostnader och skador som orsakas av utrotningen av växtskadegörare i skog

Om ett beslut om bekämpning gäller utrotning av växtskadegörare på växande träd i skog, ersätts de kostnader och skador som bekämpningen orsakar markägare och den som innehar arrenderätt, nyttjanderätt som baserar sig på testamente, efterlevande makes besittningsrätt,

pensionsrätt eller någon motsvarande rättighet samt den som har rätt att avverka skog till den del de överskrider kostnaderna för normal skogsvård eller sedvanlig drivning av virke. Med skog avses ett område på vilket skogslagen (1093/1996) tillämpas.

Livsmedelsverket fattar beslut om utbetalning av ersättning. På ersättningen tillämpas 31 § 3 och 4 mom., dock så att ansökan om ersättning lämnas till Livsmedelsverket.

33 §

Skador och kostnader som inte berättigar till ersättning

Ersättning enligt 31 och 32 § betalas inte för

- 1) skador och kostnader som har orsakats av skador föranledda av skadegörare,
- 2) kostnader och skador som har orsakats av förbud som meddelats i samband med marknadsföring, import eller export, av förstörelse av föremål, isolering eller någon annan motsvarande åtgärd eller av villkor som har ställts för marknadsföringen, importen eller exporten,
- 3) kostnader eller skador som föranleds av förpliktelser som aktören ska uppfylla för att hållas kvar i registret, av avförande ur registret eller något annat tvångsmedel eller någon annan påföljd enligt 6 kap., eller av användning av växtpass eller registernummer, eller för
- 4) kostnader eller skador som aktören orsakat uppsåtligen eller genom grov oaktsamhet eller genom underlåtelse att iaktta god jordbrukarsed.

Ersättning betalas inte heller eller bara till nedsatt belopp om den som annars har rätt till ersättning inte har iakttagit denna lag, växtskyddsförordningen eller de bestämmelser, föreskrifter eller myndighetsbeslut som utfärdats med stöd av dem, eller på något annat sätt än vad som avses i 1 mom. själv har medverkat till uppkomsten av kostnaderna eller skadan.

Staten har inte rätt till ersättning enligt denna lag. Statliga affärsverk har dock rätt till ersättning. Statsrådet kan av särskilda skäl besluta annat om statens rätt till ersättning.

34 §

Vissa i Europeiska unionens lagstiftning föreskrivna förutsättningar i fråga om ersättningstagare

Utöver bestämmelserna i 31—33 § tillämpas på de kostnader och ersättningar som avses i denna lag i fråga om företag inom jordbrukssektorn kapitel I och artiklarna 26 och 28 i kommissionens förordning (EU) nr 702/2014 genom vilken vissa kategorier av stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden förklaras förenliga med den inre marknaden enligt artiklarna 107 och 108 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt samt i fråga om företag inom skogsbrukssektorn punkterna 75, 594 och 594 a i Europeiska unionens riktlinjer för statligt stöd inom jordbruks- och skogsbrukssektorn och i landsbygdsområden 2014—2020 (2015/C 390/05).

Stöd enligt den förordning av kommissionen som nämns i 1 mom. kan betalas endast till sådana mikroföretag samt små och medelstora företag som avses i artikel 2.2 i den förordningen.

Ersättning betalas inte till sådana företag i svårigheter som avses i den förordning av kommissionen och de riktlinjer som nämns i 1 mom., om det inte är växtskadegörarna som är orsaken till att företaget hamnat i svårigheter. Ersättning betalas inte heller om sökanden inte har iakttagit ett sådant beslut om återkrav av stöd som avses i 1 § i lagen om tillämpning av vissa av Europeiska unionens bestämmelser om statligt stöd (300/2001) och som baserar sig på ett tidigare beslut om återkrav av kommissionen.

8 kap.

Särskilda bestämmelser

35 §

Skydd för personer som rapporterar om överträdelser

Om en anmälan till den behöriga myndigheten om en faktisk eller misstänkt överträdelse av de bestämmelser som omfattas av myndighetens tillsyn har gjorts av en fysisk person, ska personens identitet hållas hemlig, om ett röjande av personens identitet utifrån omständigheterna kan bedömas orsaka personen skada.

36 §

Utseende av gränskontrollstationer

Jord- och skogsbruksministeriet utser på framställning av Livsmedelsverket eller Tullen de gränskontrollstationer som avses i artiklarna 59.1 och 61.2 i kontrollförordningen och de andra kontrollställen som avses i artikel 53 i den förordningen samt återkallar beslut om utseende eller återkallar sådana beslut tillfälligt under de förutsättningar som avses i artiklarna 62 och 63 i den förordningen.

37 §

Delegation

Jord- och skogsbruksministeriet tillsätter för tre år i sänder en delegation med uppgift att i ärenden som gäller växtskydd följa utvecklingen och främja att en god växtskyddsstatus bibehålls genom att lägga fram förslag och ta initiativ.

38 §

Avgifter för statliga myndigheters prestationer

I fråga om avgifter som ska tas ut för statliga myndigheters tillsyn enligt denna lag eller enligt Europeiska unionens lagstiftning föreskrivs i kontrollförordningen, samt i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) till den del som inte något annat följer av kontrollförordningen. Närmare bestämmelser om de nationella arrangemangen i enlighet med artiklarna 79—82 i kontrollförordningen och bestämmandet av avgifternas storlek får utfärdas genom förordning av jord- och skogsbruksministeriet.

Tullen tar ut kostnaderna för kontrollerna i enlighet med 8 § i lagen om grunderna för avgifter till staten och de bestämmelser om Tullens avgiftsbelagda prestationer som utfärdats med stöd av 5 § i lagen om grunderna för avgifter för vissa förhandsbeslut (1209/2006).

39 §

Ändringssökande

Omprövning får begäras av beslut som avses i 24 § och 7 kap. Bestämmelser om omprövning finns i förvaltningslagen (434/2003).

HE 11/2019 vp

Bestämmelser om sökande av ändring hos en förvaltningsdomstol finns till och med utgången av år 2019 i förvaltningsprocesslagen (586/1996). Från och med ingången av år 2020 finns bestämmelserna om sökande av ändring hos en förvaltningsdomstol i lagen om rättegång i förvaltningsärenden (808/2019).

I andra beslut än beslut som gäller administrativ påföljdsavgift kan det bestämmas att beslutet ska iakttas trots ändringssökande, om inte besvärmyndigheten bestämmer något annat.

Bestämmelser om sökande av ändring i Tullens beslut finns i tullagen.

Bestämmelser om sökande av ändring av en avgift som en statlig myndighet påfört finns i lagen om grunderna för avgifter till staten.

40 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen om skydd för växters sundhet (702/2003). De beslut och förelägganden för bekämpning av skadegörare som meddelats med stöd av 11 § i den upphävda lagen gäller den tid som bestämts i besluten och föreläggandena.

2.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om verkställighet av böter

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

ändras i lagen om verkställighet av böter (672/2002) 1 § 2 mom., sådant det lyder i lag 601/2019, som följer:

1 §

Lagens tillämpningsområde

På det sätt som föreskrivs i denna lag verkställs också en oljeutsläppsavgift enligt 3 kap. 1 § i miljöskyddslagen för sjöfarten (1672/2009), en försummelseavgift enligt 9 § i lagen om bestäl-
larens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitande av utomstående arbetskraft (1233/2006),
en påföljdsavgift enligt 11 a kap. 3 § i arbetsavtalslagen (55/2001), en försummelseavgift enligt
35 § i lagen om utstationering av arbetstagare, en försummelseavgift enligt 6 § i lagen om skyl-
dighet att erbjuda kvitto vid kontantförsäljning (658/2013), en överträdelseavgift enligt 49 § och
en påföljdsavgift enligt 51 § i lagen om ett påföljdssystem för och tillsynen över den gemen-
samma fiskeripolitiken (1188/2014), en påföljdsavgift enligt 71 § i alkohollagen (1102/2017),
en påföljdsavgift enligt 35 § i utsädeslagen (600/2019) och en påföljdsavgift enligt 26 § i växt-
skyddslagen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 29 augusti 2019

Statsminister

Antti Rinne

Jord- och skogsbruksminister Jari Leppä

2.

Lag

om ändring av 1 § i lagen om verkställighet av böter

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om verkställighet av böter (672/2002) 1 § 2 mom., sådant det lyder i lag 601/2019, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Lagens tillämpningsområde

På det sätt som föreskrivs i denna lag verkställs också en oljeutsläppsavgift enligt 3 kap. 1 § i miljöskyddslagen för sjöfarten (1672/2009), en försummelseavgift enligt 9 § i lagen om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitan­de av utomstående arbetskraft (1233/2006), en påföljdsavgift enligt 11 a kap. 3 § i arbetsavtalslagen (55/2001), en försummelseavgift enligt 35 § i lagen om utstationering av arbetstagare, en försummelseavgift enligt 6 § i lagen om skyldighet att erbjuda kvitto vid kontantförsäljning (658/2013), en överträdelseavgift enligt 49 § och en påföljdsavgift enligt 51 § i lagen om ett påföljdssystem för och tillsynen över den gemensamma fiskeripolitiken (1188/2014), en påföljdsavgift enligt 71 § i alkohollagen (1102/2017) och en påföljdsavgift enligt 35 § i utsädelagen (600/2019).

Föreslagen lydelse

1 §

Lagens tillämpningsområde

På det sätt som föreskrivs i denna lag verkställs också en oljeutsläppsavgift enligt 3 kap. 1 § i miljöskyddslagen för sjöfarten (1672/2009), en försummelseavgift enligt 9 § i lagen om beställarens utredningsskyldighet och ansvar vid anlitan­de av utomstående arbetskraft (1233/2006), en påföljdsavgift enligt 11 a kap. 3 § i arbetsavtalslagen (55/2001), en försummelseavgift enligt 35 § i lagen om utstationering av arbetstagare, en försummelseavgift enligt 6 § i lagen om skyldighet att erbjuda kvitto vid kontantförsäljning (658/2013), en överträdelseavgift enligt 49 § och en påföljdsavgift enligt 51 § i lagen om ett påföljdssystem för och tillsynen över den gemensamma fiskeripolitiken (1188/2014), en påföljdsavgift enligt 71 § i alkohollagen (1102/2017), en påföljdsavgift enligt 35 § i utsädeslagen (600/2019) och en påföljdsavgift enligt 26 § i växtskyddslagen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .